

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อ
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนคิดปกติสะสมของ
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

ทาริกา แยมะมัง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปีการศึกษา 2564

**FACTORS INFLUENCE DISCLOSURES OF KEY AUDIT MATTERS
AND THEIR INFLUENCE ON AUDIT FEES AND CUMULATIVE
ABNORMAL RETURN COMPANIES LISTED ON THE MARKET
FOR ALTERNATIVE INVESTMENT (MAI)**

TARIKA YAMKAMANG

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy (Accountancy)
College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University
Academic Year 2021**

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบัญชี)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทน
ผิดปกติสะสม: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

เสนอโดย นางทาริกา แยมขะมัง

หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู

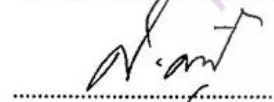
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

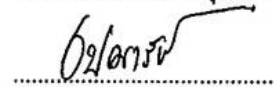
(รศ.ดร.พนารัตน์ ปานมณี)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ.ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู)

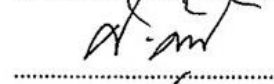

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.ศิริเดช คำสุพรหม)

..... กรรมการ

(ดร.เปรมารัช วิลาลัย)

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชีรับรองแล้ว

..... คณบดีวิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี

(ผศ.ดร.ศิริเดช คำสุพรหม)

วันที่ ๒๑ เดือน ก.ค. พ.ศ. ๒๕๖๖

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)
ผู้เขียน	ทาริกา แยมะมัง
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรัตน์ เพชรเชิดชู
สาขาวิชา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบัญชี
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม 2) ศึกษาประเภทสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ด้วยวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 ข้อมูลดังกล่าววิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม นอกจากนี้ผลการทดสอบยังพบว่า ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ .05 ผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานผู้สอบบัญชีช่วยเพิ่มมูลค่า การสื่อสารให้กับผู้มีส่วนได้เสียมากขึ้น เช่น นักลงทุนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อตลาดในช่วงที่มีการประกาศรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตส่งผลให้นักลงทุนสามารถวางแผน และคาดการณ์แนวโน้มของผลตอบแทนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

Dissertation Title	FACTORS INFLUENCE DISCLOSURES OF KEY AUDIT MATTERS AND THEIR INFLUENCE ON AUDIT FEES AND CUMULATIVE ABNORMAL RETURN COMPANIES LISTED ON THE MARKET FOR ALTERNATIVE INVESTMENT (MAI)
Author	Tarika Yamkamang
Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Pattanant Petchchedchoo
Department	Accountancy
Academic Year	2021

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) To study the factors influencing key audit matters reporting and the influence of key audit matters on the audit fees and cumulative abnormal return. 2) To study the influence of the type of accounting firms on audit fees through the disclosure of key audit matters by The quantitative research, the data was collected from annual financial statements of companies Listed on the Market for alternative Investment in the sample group during the time period of 2016 to 2018. data was analyzed using by the path of the Structural Equation Model (SEM). The results showed that investments in subsidiaries do not influence the disclosure of key audit matters, types of audit firms had directed influence on the disclosure of key audit matter, the disclosure of key audit matters had directed influence on the audit fees and the cumulative abnormal return. In addition, the results of the testing revealed that type of audit firm had an indirect influence on audit fees through the disclosure of key audit matters, with a statistical significance level of 0.05. Furthermore, changing Certified Public Accountant's report improved the value of communication for stakeholders, for example, investors had reacted to the market during the release of the Certified Public Accountant report, resulting in investors be able to plan and forecast the trend of returns appropriately.

Keywords: Disclosed Key Audit Matters, Audit Fees, Cumulative Abnormal Returns, Companies Listed on the Market for Alternative Investment

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะทั้งความรู้วิชาการและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช คำสุพรหม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงงานวิจัยครั้งนี้ให้เสร็จอย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา สมาชิกในครอบครัว ที่ให้กำลังใจ สนับสนุน ข้าพเจ้าในการศึกษามาโดยตลอด จนประสบความสำเร็จในวันนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระประโยชน์อันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ แก่บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ทาริกา แยมะมัง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามงานวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	9
2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	17
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย.....	50
2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	74
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	77
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	77
3.2 เครื่องมือในการวิจัย.....	79
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	83
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและเปิดเผยข้อมูล.....	85
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการศึกษา.....	101
4.1 การวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร.....	102
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	111
4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านอิทธิพลของการเปิดเผยเรื่องสำคัญใน การตรวจสอบ.....	124
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	142
5.1 สรุปผลวิจัย.....	142
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา.....	145
5.3 ข้อจำกัด.....	148
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	149
บรรณานุกรม.....	151
ประวัติผู้เขียน.....	165

สารบัญตาราง

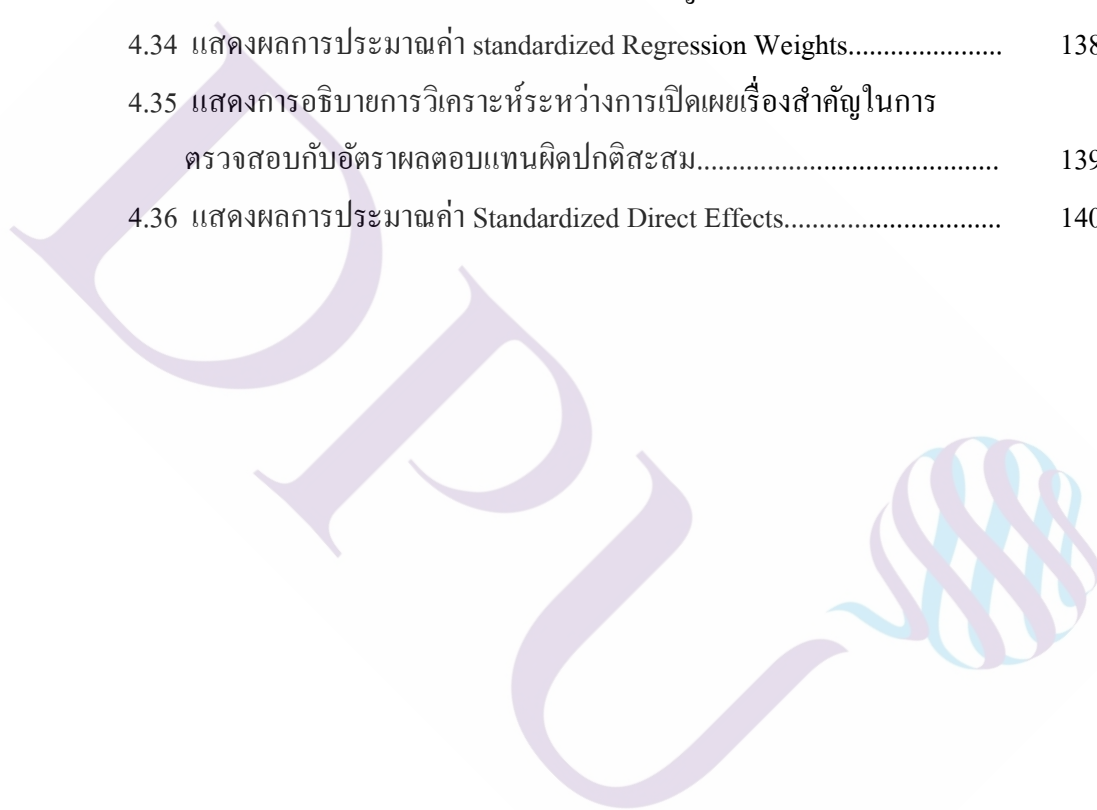
ตารางที่	หน้า
2.1 เจื่อนใจข้อตกลงทั่วไปและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรายงานทางการเงินสำหรับการรวมธุรกิจ.....	47
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	78
3.2 แสดงรายละเอียดระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	84
3.3 แสดงการให้คะแนนของลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล.....	86
3.4 แสดงการให้คะแนนของตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล.....	86
3.5 อธิบายว่าค่าสถิติทดสอบ KMO.....	90
3.6 การใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิจัย.....	98
4.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	102
4.2 จำนวนบริษัทที่ศึกษาจำแนกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม.....	103
4.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	104
4.4 แสดงผลการคำนวณการลงทุนในบริษัทย่อย.....	105
4.5 ประเภทสำนักงานสอบบัญชี.....	105
4.6 แสดงผลการคำนวณรูปแบบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	106
4.7 แสดงลักษณะของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	106
4.8 ตำแหน่งการเปิดเผย.....	107
4.9 แสดงความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	108
4.10 แสดงจำนวนเรื่องของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	109
4.11 แสดงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี.....	110
4.12 แสดงผลการคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม.....	110
4.13 แสดงดัชนีความกลมกลืนและเกณฑ์.....	112
4.14 แสดงตัวแปรและความหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	112
4.15 แสดงสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	112

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปร.....	114
4.17 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม.....	116
4.18 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อยกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	118
4.19 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	119
4.20 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	120
4.21 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม.....	122
4.22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม	123
4.23 แสดงการตรวจสอบขนาดตัวอย่างของโมเดล HOELTER.....	125
4.24 Modification Indices.....	126
4.25 เกณฑ์และผลตรวจสอบความสอดคล้องตัวแบบทางทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	128
4.26 ผลการวิเคราะห์การประมาณค่า Standardized Regression Weights.....	129
4.27 แสดงผลการประมาณค่า Standardized Regression Weights.....	130
4.28 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights.....	132
4.29 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights.....	132
4.30 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights.....	133

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.31 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	135
4.32 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights.....	136
4.33 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี.....	137
4.34 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights.....	138
4.35 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม.....	139
4.36 แสดงผลการประมาณค่า Standardized Direct Effects.....	140

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ช่องว่างของข้อมูล.....	21
2.2 อธิบายความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ.....	31
2.3 ขั้นตอนการพิจารณาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่จะนำเสนอในรายงาน ของผู้สอบบัญชี.....	37
2.4 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับ แรกจากการสำรวจของสถาบัน The Association of Chartered Certified Accountants: ACCA.....	43
2.5 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับ แรกจากการสำรวจของบริษัทสอบบัญชี KPMG.....	44
2.6 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับแรกจากการสำรวจของสถาบัน Financial Markets Authority & External Reporting Board: FMA & EXRB.....	45
2.7 การโอนกิจการ.....	53
2.8 การควบกิจการ.....	54
2.9 การซื้อหุ้น.....	55
4.1 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัว แปร.....	113
4.2 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัว แปรก่อนปรับโมเดล.....	124
4.3 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัว แปรหลังปรับโมเดล.....	127
4.4 แสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของ โมเดลหรือผลการประมาณค่า สัมประสิทธิ์.....	130

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินธุรกิจของบริษัทในปัจจุบันมีภาวะเบียด หลักรเกณฑ์ และข้อบังคับต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่ธุรกิจต้องปฏิบัติตาม คือการจัดทำรายงานทางการเงินซึ่งเป็นสารสนเทศให้แก่ผู้ใช้งบการเงิน รายงานดังกล่าวได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเพื่อความเชื่อมั่น โดยผู้ใช้งบการเงินให้ความสำคัญที่รายงานของผู้สอบบัญชีเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่พบความแตกต่างของการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ใช้งบการเงิน โดยระบุว่ารูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีสร้างความแตกต่างเพียงเล็กน้อยต่อการรับรู้ของผู้ใช้งบการเงิน นอกจากนี้ Asare and Wright (2012) กล่าวว่าช่องว่างการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผู้ให้กู้และนักลงทุนทำความเข้าใจข้อความที่แสดงในรายงานผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานฯ ระบุว่าผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการของบริษัท ความเหมาะสมในการลงทุนและการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ความเข้าใจผิดจากการใช้รายงานของผู้สอบบัญชีอาจนำไปสู่การลงทุนที่ไม่มีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ถูกต้อง ความเสี่ยงในการฟ้องร้องดำเนินคดี และการสูญเสียความเชื่อมั่นในวิชาชีพการสอบบัญชี วิธีที่เป็นไปได้ในการลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ใช้ข้อมูล และการแก้ไขข้อบกพร่องในรายงานของผู้สอบบัญชีควรให้รายละเอียดและการใช้ภาษาง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่นำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลได้มากเท่าที่ควร คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีและงานที่ให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ ได้ปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลให้มากขึ้น และหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในครั้งนี้ คือการให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนำเสนอ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters : KAMs)” โดยให้นำเสนอเฉพาะรายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับการตรวจสอบบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อกำหนดให้ผู้สอบ

บัญชีรับอนุญาตใช้วิจารณ์ภายในส่วนของเรื่อง รูปแบบและเนื้อหาที่ควรสื่อสารให้กับผู้ใช้งบการเงิน (International Federation of Accountants, 2015)

จุดอ่อนประการหนึ่งของรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตก่อนหน้านี้คือการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะนักลงทุนหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ กับมาตรฐาน การตรวจสอบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ประกอบด้วยความเสี่ยงของบริษัท และการบริหารความเสี่ยงและวิธีที่ผู้ตรวจสอบพึงพอใจด้วยหลักฐานการตรวจสอบ รายงานของผู้สอบบัญชีที่เหลือนำมาใช้ในการจัดการความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการตรวจสอบ ข้อกังวลและข้อพิจารณาที่กำลังดำเนินอยู่ (International Auditing & Assurance Standards Board, 2015) จุดมุ่งหมายของมาตรฐานคือการจัดทำรายงานของผู้สอบที่เพิ่มความเชื่อมั่นแก่สาธารณชนทั้งในกระบวนการตรวจสอบและงบการเงินของบริษัทต่าง ๆ IAASB เชื่อว่าการปรับปรุงการรายงานของผู้สอบบัญชีช่วยปรับปรุงการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและนักลงทุนตลอดจนระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการ มาตรฐานการรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตฉบับใหม่ เนื่องจากจำเป็นต้องมีรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จึงเป็นประเด็นที่น่ากังวลมากที่สุด EY (2016) กล่าวก่อนที่รายงานจะมีผลบังคับใช้ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ใช่รูปแบบของรายงานการตรวจสอบที่ปรับเปลี่ยนเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเสี่ยงที่สำคัญของบริษัท ซึ่งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสนใจเป็นพิเศษและเป็นเรื่องที่คุณใช้งบการเงินต้องพิจารณาด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ควรได้รับข้อมูลในรูปแบบฟอร์มความคิดเห็นแบบผ่าน หรือ ไม่ผ่าน คำอธิบายขั้นตอนของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่อยู่ในส่วนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของรายงานของผู้สอบบัญชีอาจเข้าใจผิดโดยไม่มีบริบทที่เหมาะสม ข้อกังวลอื่น ๆ ได้แก่ คำถามเช่น เรื่องสำคัญในการตรวจสอบถูกตีความโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาดอย่างไร จะกระตุ้นการตอบสนองของตลาดในเชิงลบหรือไม่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมองว่าเรื่องที่เน้นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นพื้นที่ของฝ่ายบริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ และข้อความที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่ต้องแจ้งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบคือ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ใช่ช่องทางสำหรับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการแสดงการเปิดเผยในเรื่องที่เน้นเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้รับการกล่าวถึงในบริบทของการตรวจสอบระดับงบการเงินและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่ได้ให้ความเห็นแยกต่างหากในเรื่องเหล่านี้ดังนั้นการศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการกับผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งหน่วยงานวิชาชีพ

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจังเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และกำหนดให้เรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้อย่างไร

จากวัตถุประสงค์ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในการเพิ่มคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อปฏิกริยาการตอบสนองของตลาดโดย Fama (1970) กล่าวว่า ตลาดหลักทรัพย์จะเป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพถ้าราคาหลักทรัพย์เกิดผลสะท้อนอย่างเต็มที่ (Full Reflect) จากข้อมูลที่มีอยู่ซึ่งหมายความว่า การรับรู้ข้อมูลจะไม่ทำให้บุคคลใด ๆ สามารถทำกำไรได้จากตลาดนอกจากนี้ได้ทำการศึกษาการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ต่อข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถสรุปได้ว่าในตลาดที่มีประสิทธิภาพ ราคาหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลาไม่ว่าจะเป็นราคาเท่าไรก็ตาม ราคาหลักทรัพย์นั้นได้สะท้อนข้อมูลข่าวสารของหลักทรัพย์นั้นทุกชนิดที่เปิดเผยต่อสาธารณชน สอดคล้องกับการศึกษาในตลาดหลักทรัพย์ของสหราชอาณาจักรพบว่า มีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์ 3 วันนับจาก 1 วันก่อนการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Thompson, Schmidt & Lennox, 2016) and Bedard et al. (2016) พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและรูปแบบในการนำเสนอที่มีการแสดงกระบวนการตรวจสอบทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจในเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทำให้ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจงบการเงินส่วนอื่นลดลง รวมถึงนักลงทุนที่ได้รับข้อมูลที่รับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจมากกว่านักลงทุนที่ได้รับข้อมูลในรูปแบบมาตรฐาน (Sirois, Bedard & Bera, 2017)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสนใจศึกษาการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้า รายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อสะท้อนมุมมองของการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้ใช้งบการเงินที่คาดหวังเรื่องที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีต้องการสื่อสาร อีกทั้งผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยได้แก่การลงทุนในบริษัทย่อย และประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพราะการลงทุนในบริษัทย่อยทำให้เกิดความซับซ้อนของรายการหรือเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้สอบบัญชีในการดุลยพินิจอย่างมีนัยสำคัญในการตรวจสอบรายการดังกล่าว มาตรฐานการสอบบัญชีกำหนดให้เพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอาจมีผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เพราะผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใช้ดุลยพินิจต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญ

ในการตรวจสอบส่งผลให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความรับผิดชอบต่อข้อความที่สื่อสาร ทั้งนี้อาจส่งผลต่อต้นทุนในการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้น รวมถึงนักลงทุนที่คาดหวังการประกาศรายงานผู้สอบบัญชีมีผลต่อราคาหุ้น และนอกจากนี้เรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทำให้กิจการสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ทางการเงินต่อไปในอนาคตได้อย่างทันเวลา

1.2 คำถามงานวิจัย

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) สามารถสรุปเป็นคำถามในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1.2.1 การลงทุนในบริษัทย่อยและประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับอนุญาตหรือไม่

1.2.2 การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับอนุญาตมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีหรือไม่

1.2.3 ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม
2. เพื่อศึกษาประเภทสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักลงทุนได้เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าใจข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตใช้ในการสื่อสารได้มากยิ่งขึ้น

รวมทั้งสามารถทราบถึงแนวโน้มของผลตอบแทนผิดปกติสะสมในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในช่วงที่มีประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกซื้อหรือไม่เลือกซื้อหลักทรัพย์ที่อยู่ในช่วงประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี

2. บริษัทสามารถทราบถึงแนวโน้มการตอบสนองต่อราคาของตลาดในช่วงประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี ทั้งนี้สามารถตัดสินใจเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้เหมาะสมเพื่อลดปัญหาการเกิดอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น และเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลการดำเนินงานในการสร้างมูลค่าของกิจการในอนาคตต่อไป

3. ผู้สอบบัญชีต้องเตรียมพร้อมรับมือกับรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี และมาตรฐานการสอบบัญชีที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง สิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เหมาะสม

4. หน่วยงานกำกับดูแล อาทิ เช่น สภาวิชาชีพบัญชีฯ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาและปรับปรุง กฎเกณฑ์ หรือ มาตรฐานการสอบบัญชีต่อไป

1.5 ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

สำหรับการศึกษานี้จะใช้วิธีวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษา (Event Study) โดยทางผู้วิจัยจะทำการศึกษาเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) การศึกษาเหตุการณ์นี้จะใช้ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ข้อมูลราคาปิดของหุ้นสามัญ ข้อมูลจากงบการเงินประจำปี รวมถึงรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) ทั้งนี้มีการกำหนดให้มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีได้เริ่มมีผลบังคับใช้กับงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ดังนั้นงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลของปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลสำหรับช่วงที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

1.6 นิยามศัพท์

ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) หมายถึง บุคคล และกลุ่มอื่น ๆ ที่เพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร หรือสนใจ หรือรับผลกระทบจากกิจกรรมขององค์กร

ความแตกต่างของความคาดหวัง (Expectations Gap) หมายถึง ความแตกต่างของความคาดหวังจากผู้ใช้งบการเงินในหน้าที่การสอบบัญชีกับสิ่งที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติจริง

แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานที่ผู้ลงทุนทั่วไปควรทราบเกี่ยวกับบริษัท เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจ โครงสร้างการถือหุ้นและการบริหาร คำอธิบายหรือการวิเคราะห์เกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน โครงการในอนาคต ปัจจัยความเสี่ยง เป็นต้น

งบการเงิน (Financial statement) หมายถึง รายงานทางการเงินประเภทหนึ่งซึ่งงบการเงินที่สมบูรณ์ อันประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน (ซึ่งอาจจัดทำและนำเสนอได้หลายแบบ เช่น งบกระแสเงินสด หรือ งบกระแสเงินทุน) หมายเหตุประกอบงบการเงิน งบประกอบอื่น และคำอธิบายที่ทำให้งบการเงินนั้น สมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้งบการเงินอาจรวมรายละเอียดและข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งผู้ใช้งบการเงินคาดว่าจะได้รับข้อมูล เพื่อใช้พิจารณาพร้อมกับงบการเงินนั้น ตัวอย่างรายละเอียดประกอบหรือข้อมูลเพิ่มเติมดังกล่าว ได้แก่ ข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานทางอุตสาหกรรมหรือทางภูมิศาสตร์ และการเปิดเผยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระดับราคา อย่างไรก็ตาม งบการเงินไม่รวมถึงรายงานของผู้บริหาร สारจากประธาน บทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร และรายการอื่นในลักษณะเดียวกันที่อาจปรากฏในรายงานประจำปีหรือรายงานการเงิน

เงินลงทุนในบริษัทย่อย หมายถึง การรวมธุรกิจในรูปแบบการซื้อหุ้น (Stock acquisition)

เป็นการรวมธุรกิจโดยที่กิจการหนึ่งจะซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดหรือบางส่วน ของอีกกิจการหนึ่ง และหลังการรวมธุรกิจแล้วทั้งกิจการที่ซื้อหุ้นและกิจการที่ถูกซื้อหุ้นยังคง ดำเนินงานต่อไปเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมาย บริษัทที่มีบริษัทหนึ่งเข้าไปถือหุ้นทั้งทางตรง และทางอ้อมเกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงและมีอำนาจควบคุมดังกล่าวเรียกว่า บริษัทย่อย (Subsidiary company) และบริษัทที่ถือหุ้นหุ้นบริษัทย่อยตั้งแต่หนึ่งแห่งขึ้นไปเรียกว่า บริษัทใหญ่ (Parent company)

ประเภทสำนักงานสอบบัญชี หมายถึง สำนักงานสอบบัญชี Big 4 และ สำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters) หมายถึง เรื่องที่มีความสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพในการตรวจสอบงบการเงิน โดยเรื่องดังกล่าวสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำกับดูแลกิจการ

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fees) หมายถึง เป็นจำนวนเงินที่บริษัทต้องจ่ายเป็นค่าตอบแทนให้แก่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สำหรับการตรวจสอบงบการเงินในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี

อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) หมายถึง การนำเอาอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ลบกับอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่คาดหวัง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อ
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาด
หลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็น
กรอบแนวคิดในการศึกษาและการพัฒนาสมมติฐานซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.1.1 ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory)

2.1.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

2.1.3 ทฤษฎีประสิทธิภาพของตลาดทุน (Efficient market theory)

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรายงานของผู้สอบบัญชี

2.2.1.1 ความแตกต่างของความคาดหวัง

2.2.1.2 การเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters : KAMs)

2.2.2.1 ความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.2.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ก) การลงทุนในบริษัทย่อย

ข) ประเภทสำนักงานสอบบัญชี

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.1.1 ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory)

ประวัติความเป็นมาของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียในช่วงกลางปี ค.ศ. 1980 พบว่าสิ่งพิมพ์ของ Richard Edward Freeman ให้เครดิตกับแนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียชื่อเรื่องของการจัดการเชิงกลยุทธ์โดยคำบรรยายคือแนวทางของผู้มีส่วนได้เสียและเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1984 ความจริงการใช้คำว่าผู้มีส่วนได้เสียมาจากงานวิจัยที่สถาบันวิจัยสแตมฟอร์ด (Stanford Research Institute : SRI) ในทศวรรษที่ 1960 นอกจากนี้ยังเป็นที่ยืนยันว่าผู้นำธุรกิจกำลังคิดและแสดงแนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียก่อนช่วงต้นทศวรรษ 1960 ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียและคำจำกัดความหมายดั้งเดิมของผู้มีส่วนได้เสียโดย Freeman (1984) ได้กล่าวว่า “กลุ่มหรือบุคคลใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อหรือได้รับผลกระทบจากการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร” ผู้บริหารควรจัดการด้านบรรษัทภิบาลเพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียในการดูแลสิทธิและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและในทางกลับกันผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นเพื่อรักษาการดำรงอยู่ของบริษัท ความหมายของผู้มีส่วนได้เสีย วัตถุประสงค์และลักษณะขององค์กรและบทบาทของผู้บริหารมีความไม่ชัดเจน มีการโต้แย้งในวรรณกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดหลายปีแม้แต่ “เจ้าของแนวคิดผู้มีส่วนได้เสีย” ก็เปลี่ยนความหมายอยู่ตลอดในคำนิยามล่าสุด Freeman (2004) กำหนดผู้มีส่วนได้เสียว่า “กลุ่มผู้ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และความสำเร็จของบริษัท” หนึ่งในสิ่งพิมพ์ล่าสุด Freeman (2004) ได้เพิ่มหลักการใหม่ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มใหม่ในทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียในหลักการนี้การพิจารณามุมมองของผู้มีส่วนได้เสียและกิจกรรมของผู้มีส่วนได้เสียเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะนำไปสู่การจัดการของบริษัทโดยกล่าวว่า “ผู้มีส่วนได้เสียอาจดำเนินการต่อกรรมการสำหรับความล้มเหลวในการดำเนินหน้าที่ในการกำกับดูแล” ทฤษฎีของผู้มีส่วนได้เสียเชิงบรรทัดฐาน มีทฤษฎีเกี่ยวกับการที่ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียทำหน้าที่และควรพิจารณาวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยยึดหลักจริยธรรมบางอย่าง (Friedman, 2006) อีกแนวทางหนึ่งการเข้าถึงแนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียคือทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียที่อธิบายไว้ ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียมีพฤติกรรมและวิธีที่มองเห็นการกระทำและบทบาทของตนเอง ในวรรณกรรมผลประโยชน์ของตนเองถูกมองว่าเป็นผลประโยชน์ขององค์กรซึ่งโดยปกติจะเป็นการเพิ่มผลกำไรหรือเพื่อเพิ่มมูลค่าสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งหมายความว่าหากผู้จัดการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียตามแนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรจะประสบความสำเร็จในระยะเวลายาวมากขึ้น

แนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียเป็นที่นิยมในอดีตที่ผ่านมาแนวคิดของผู้มีส่วนได้เสียได้เกิดขึ้นเป็นอย่างมากและนักวิชาการเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก แต่องค์กรเอกชน

(non-governmental organization : NGO) หน่วยงานกำกับดูแล สื่อมวลชน นักธุรกิจและผู้กำหนดนโยบายกำลังคิดเกี่ยวกับแนวคิดและกำลังพยายามนำไปปฏิบัติในทางใดทางหนึ่งส่วนใหญ่มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับหลักการเชิงบรรทัดฐานโดยมีการส่งเสริมวิสัยทัศน์ของบริษัท และบทบาทของผู้จัดการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตามมุมมองนี้ดูเหมือนว่าจะให้ทางธุรกิจที่มีความรับผิดชอบมากขึ้นพร้อมกับความนิยมที่เพิ่มขึ้นของวิธีที่ทับซ้อนกันแตกต่างกันไป เรื่องนี้ทำให้เกิดความสับสนที่จะจัดการกับความขัดแย้งผสมผสานนี้ ได้มีการพัฒนาแผนการจัดประเภทไว้เป็นจำนวนมากผลงานวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดซึ่งทำให้ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานและยุทธศาสตร์หรือเชิงวิเคราะห์ได้กระทำโดย Donaldson and Preston ในปี ค.ศ.1995 ผู้มีส่วนได้เสียคืออะไรในหนังสือ Freeman (1984) ให้คำนิยามที่เก่าแก่ที่สุดมักถูกให้เครดิตกับรายงานบันทึกประจำของ Stanford Research Institute (SRI) ในปี ค.ศ.1963 ใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิธีการทั่วไปในการแยกความแตกต่างของผู้มีส่วนได้เสียประเภทต่าง ๆ คือการพิจารณากลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กร Friedman (2006) กล่าวว่ามีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างคำจำกัดความของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการระบุตัวตนของผู้ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลัก ได้แก่ ลูกค้า พนักงาน ชุมชนท้องถิ่น และผู้จัดจำหน่าย ผู้ถือหุ้น สื่อมวลชน ประชาชน โดยทั่วไป คู่ค้าทางธุรกิจ ผู้ก่อตั้ง องค์กร นักวิชาการ คู่แข่ง ตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น สหภาพแรงงานหรือสมาคมการค้าของผู้จัดจำหน่าย นักการเงินและที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้น (ผู้ถือหุ้นกู้/เจ้าหนี้) รัฐบาล หน่วยงานกำกับดูแลผู้กำหนดนโยบาย ผู้จัดการได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันในวรรณกรรมบางคนเห็นว่าพวกเขาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ร่วมไว้ในกรณีดำเนินการและความรับผิดชอบขององค์กรมุมมองที่น่าสนใจมากของผู้จัดการมาจาก Aoki (1984) ที่เห็นผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินระหว่างนักลงทุนและพนักงานแน่นอนว่าทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสามารถกำหนดได้อย่างละเอียดมากขึ้นตัวอย่างเช่น สื่ออาจแบ่งออกเป็นวิทยุ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ หรือพนักงานแบ่งตามแผนกที่พวกเขาทำงาน ตัวอย่างจอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน (Johnson and Johnson) ได้ค้นพบแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มต่าง ๆ ของผู้มีส่วนได้เสียโดยประกอบด้วย

2.1.1.1 ผู้ถือหุ้น คือ ผู้ที่นำเงินมาลงทุนกับบริษัทเพื่อหวังผลประกอบการโดยบริษัทกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสทั้งรายงานด้านการเงินและเรื่องอื่น ๆ เป็นเรื่องความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ

2.1.1.2 พนักงาน คือ ผู้ที่ทำงานเพื่อให้อำนาจบริษัทได้กำไรจากผลประกอบการเพื่อต้องการค่าจ้างตอบแทนโดยบริษัทต้องปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม เสมอภาค สุภาพและให้เกียรติแก่พนักงานทุกระดับ

2.1.1.3 ลูกค้า คือ ผู้บริโภคข้อมูลและสินค้าจากทางบริษัทเพื่อคาดหวังกับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและคุ้มค่ากับสิ่งที่เสียไปโดยบริษัทมีการดูแลรักษาข้อมูลลูกค้า ตรวจสอบและพัฒนาเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมากที่สุด

2.1.1.4 คู่ค้า คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการค้าขายโดยมีผลกำไรหรือผลการดำเนินการร่วมกันบริษัทจึงปฏิบัติต่อคู่ค้าด้วยความเสมอภาคและยุติธรรมแต่ต้องอยู่ในหลักการที่ว่าบริษัทได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

2.1.1.5 คู่แข่ง คือ ผู้ที่มีผลกระทบต่อการค้าโดยขึ้นอยู่กับการแข่งขันในสนามการค้าของบริษัทที่มีการควบคุมดูแลไม่ให้ข้อมูลความลับทางการค้า และไม่แข่งขันโดยวิธีผิดกฎหมาย

2.1.1.6 ชุมชนหรือสังคม คือ ผู้ที่มีผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ (ทั้งส่วนได้และส่วนเสีย) โดยบริษัทได้ยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม ประชาชน ประเทศชาติ โดยเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

งานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนมุมมองของทฤษฎีนี้ เช่น Donaldson and Preston (1995) ได้ทดสอบเพื่อยืนยันทฤษฎีใน 3 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องเชิงพรรณนา (Descriptive Accuracy) อำนาจในการอธิบาย (Instrumental Power) และความเที่ยงตรงเชิงบรรทัดฐาน (Normative Validity) ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 3 ด้านยืนยันแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย เช่นเดียวกับ Barnett and Salomon (2012) ที่ได้ศึกษาว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การที่บริษัทมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น ๆ (เช่น ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม) นอกจากนี้ผู้ถือหุ้นแล้วจะทำให้ผลการประกอบการดีขึ้น และยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในจริยธรรมของบริษัทที่นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน (Freeman, 1994)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเพราะเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key audit matters) เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตซึ่งรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจัดทำขึ้นเพื่อเปิดเผยต่อผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรโดยผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้ข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตประกอบการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ กันตามบริบทของการนำข้อมูลไปใช้

2.1.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวแทนอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายภายในบริษัทความสัมพันธ์หมายถึงการทำสัญญาภายใต้การที่บุคคลหนึ่ง (ตัวการ) ร่วมกับผู้อื่น (ตัวแทน) เพื่อดำเนินการให้บริการในนามของบริษัทเพื่อที่จะส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของบริษัท (Jensen & Meckling, 1976 & Eisenhardt, 1989) สอดคล้องกับ Wallace (1980) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนหลักอาจเกิดขึ้นระหว่าง

ผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายรวมทั้งระดับความแตกต่างระหว่าง ผู้จัดการ เจ้าหนี้ รัฐบาลและนายจ้าง อย่างไรก็ตาม Jensen and Meckling (1976) ระบุว่าความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีอยู่ระหว่างเจ้าของกิจการ และผู้บริหาร ปัจจุบันเจ้าของกิจการไม่ได้อยู่ทำงานประจำในบริษัทเหมือนผู้บริหารดังนั้นผู้บริหาร จึงมีข้อได้เปรียบในเรื่องข้อมูลเหนือกว่าเจ้าของกิจการกล่าวคือมีระยะห่างระหว่างผู้บริหารและ เจ้าของกิจการในการสร้างความไม่สมมาตรของข้อมูล ประเด็นนี้แสดงถึงความเป็นไปได้ว่า ผู้บริหารจะได้รับประโยชน์ของตนเองแทนของบริษัท ซึ่งสามารถสร้างปัญหาตัวแทนได้ (Watts and Zimmerman, 1979)

ปัญหาของตัวแทนเกิดขึ้นเมื่อตัวแทนใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพิ่มขึ้นและมุ่งเน้นที่การ บรรลุเป้าหมายด้วยการใช้ทรัพยากรหลัก (Jensen & Meckling, 1976) เพื่อลดความขัดแย้งนี้บุคคลที่ สามคือผู้สอบบัญชีได้รับการว่าจ้างให้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบว่าเป้าหมายหลัก ได้รับการพิจารณาในทุก ๆ สถานการณ์หรือไม่ (Carrington, 2014 & Watts and Zimmerman, 1979) ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบงบการเงินของ บริษัทฯ ได้ซึ่งนำเสนอในรายงานของผู้สอบ บัญชีรับอนุญาต (Carrington, 2014) ในปัญหาตัวแทนผู้สอบบัญชีเปรียบเสมือนเป็นคนจัดการ ข้อมูลผ่านการตรวจสอบเพื่อลดความไม่สมมาตรข้อมูลระหว่างตัวแทน ตัวการ และนักลงทุนด้วยความช่วยเหลือของการตรวจสอบบัญชีสามารถส่งข้อมูลให้กับบุคคลเหล่านี้ผ่านทางรายงานของ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและทันทีที่มีการโจมตีข้อมูลว่าไม่สมมาตรในกรณีที่ผู้สอบบัญชีเข้าบริษัท ในฐานะบุคคลภายนอกและสอบทานฐานะการเงินของ บริษัทฯ นักลงทุนและเจ้าของบริษัท ยังมี โอกาสในการตัดสินใจตามบัญชีที่นำเสนอ เนื่องจากผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญกับการสื่อสาร ข้อมูลกับเจ้าของและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บทบาทของผู้สอบบัญชีจึงสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการลด ความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างเจ้าของกิจการ ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสีย (Moore & Ronen, 1990) สอดคล้องกับ Wallace (1980) กล่าวว่ามูลค่าของการตรวจสอบรวมทั้งการปรับปรุงข้อมูล ทางการเงินที่บริษัท เลือกว่าจะรายงานให้กับเจ้าของกิจการและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกองค์กร นอกจากนี้ผู้เขียนยังอธิบายว่าเมื่อผู้สอบบัญชีทบทวนรายงานทางการเงินของบริษัท ต้องนำเสนอ ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับงบการเงินเนื่องจากเมื่อผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบข้อมูลนี้แล้วข้อผิดพลาดใน รายงานสามารถตรวจพบได้ งบการเงินจัดทำขึ้นโดยบริษัทในระหว่างปีและทำให้ผู้มีส่วนได้เสีย สามารถเข้าใจสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของบริษัทได้โดยการทบทวนข้อความเหล่านี้ผู้สอบบัญชี ยืนยันว่าบัญชีที่เผยแพร่ของ บริษัทมีความถูกต้องเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้ในการตัดสินใจ ลงทุน งบการเงินนี้นำเสนอข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้เสียและอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหนี้ ลูกค้า เจ้าของ ปัจจัยการผลิตและผู้ถือหุ้นเพื่อประเมินมูลค่าของกิจการ (Carrington, 2014) ในทางกลับกันสิ่งนี้ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพจากการบริหารงานของบริษัท นอกจากนี้การ

ตรวจสอบยังส่งผลให้นักลงทุนตัดสินใจลงทุนอย่างสมเหตุสมผลตามตัวเลขที่บริษัทฯ นำเสนอผ่านรายงานทางการเงิน (Wallace, 1980)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นทฤษฎีตัวแทนเนื่องจากไม่มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือวิชาชีพตรวจสอบดำรงอยู่หากไม่มีปัญหาตัวแทนตามที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นการตรวจสอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญเพื่อจัดการกับปัญหาตัวแทน รวมทั้งการตรวจสอบมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงิน โดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดเพื่อให้ผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียสามารถสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลทางการเงินของบริษัทมีความถูกต้องตามที่ควรตามมาตราฐานรายงานทางการเงินซึ่งสามารถอธิบายได้ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

2.1.3 ทฤษฎีประสิทธิภาพของตลาดทุน (Efficient market theory)

Fama (1970) กล่าวว่า ตลาดหลักทรัพย์จะเป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพถ้าราคาหลักทรัพย์เป็นผลสะท้อนอย่างเต็มที่ (Full Reflect) จากข้อมูลที่มีอยู่ซึ่งหมายความว่า การรับรู้ข้อมูลจะไม่ทำให้บุคคลใด ๆ สามารถทำกำไรได้จากตลาด นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาการตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ต่อข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถสรุปได้ว่าในตลาดที่มีประสิทธิภาพ ราคาหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลาไม่ว่าจะเป็นราคาเท่าไรก็ตาม ราคาหลักทรัพย์นั้นได้สะท้อนข้อมูลข่าวสารของหลักทรัพย์นั้นทุกชนิดที่เปิดเผยต่อสาธารณชนแล้ว ราคาหลักทรัพย์จึงเป็นราคาดุลยภาพ (Equilibrium price) ดังนั้นไม่ว่าจะมีการเปิดเผยข่าวสารประเภทใดก็ตาม ราคาหลักทรัพย์ก็จะปรับตัวตอบสนองต่อข่าวสารนั้นในเวลาต่อมา เมื่อเป็นเช่นนี้หลักทรัพย์ในตลาดจึงถูกซื้อขายในราคายุติธรรมตลอดเวลา ทำให้เป็นไปได้ยากที่นักลงทุนจะสามารถซื้อหลักทรัพย์ในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง หรือขายในราคาที่สูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง นักลงทุนทุกคนจึงได้รับกำไรในระดับปกติ (Normal Profit) โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานดังนี้

1. จำนวนผู้ซื้อและผู้ขายมีมากจนไม่มีผู้ใดสามารถทำการกำหนดราคาได้
2. นักลงทุนแต่ละคนมีความคาดหวังต่อมูลค่าของหลักทรัพย์เหมือนกัน
3. ผู้ซื้อและผู้ขายมีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร และราคาของหลักทรัพย์อย่างสมบูรณ์
4. นักลงทุนทุกคนเลือกที่จะลงทุนในหลักทรัพย์ที่ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด ณ ระดับความเสี่ยงที่ตนเองยอมรับได้

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใดและการเข้าถึงข่าวสารที่เปิดเผยสู่สาธารณชนทำให้ราคาหลักทรัพย์เข้าสู่จุดดุลยภาพ โดยตลาดตามทฤษฎีนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

ระดับความมีประสิทธิภาพของตลาด

Fama (1970) ได้แบ่งระดับความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์ตามระดับของข้อมูลข่าวสารที่สะท้อนอยู่ในราคาของหลักทรัพย์โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับต่ำ (Weak Form Efficient Market)
2. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง (Semi Strong Form Efficient Market)
3. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับสูง (Strong Form Efficient Market)

1. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับต่ำ

สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับต่ำ กล่าวคือราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันจะสะท้อนข้อมูลตลาดของหลักทรัพย์ทั้งหมดในอดีต ซึ่งได้แก่ ราคาหลักทรัพย์ อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในตลาดหลักทรัพย์ทั้งหมดในอดีต ดังนั้นถ้าเชื่อว่าราคาตลาดในปัจจุบันได้สะท้อนถึงผลตอบแทนในอดีตทั้งหมดของหลักทรัพย์และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์แล้ว สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับต่ำทำให้ทราบว่า อัตราผลตอบแทนในอดีตรวมทั้งข้อมูลตลาดในอดีต ไม่ควรจะมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนในอนาคต เนื่องจากผลตอบแทนในอดีตและผลตอบแทนในอนาคตควรเป็นอิสระต่อกันตามสมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้ลงทุนจะได้กำไรน้อยมากถ้าตัดสินใจซื้อหรือขายหลักทรัพย์โดยอาศัยข้อมูลอัตราผลตอบแทนในอดีต หรือข้อมูลตลาดอื่นในอดีตไม่ว่าผู้ลงทุนจะใช้เกณฑ์หรือเทคนิคใด ๆ ในการตัดสินใจลงทุน

2. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง

สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับปานกลางคือ ราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันจะปรับตัวทันทีต่อข้อมูลสาธารณะชนทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่า ราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันสะท้อนข้อมูลสาธารณะชนทั้งหมดอย่างเต็มที่สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับปานกลางนี้จะครอบคลุมสมมติฐานความมีประสิทธิภาพในระดับต่ำด้วย เนื่องจากข้อมูลตลาดทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ในสมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับต่ำ เช่น ราคาหุ้นในอดีต อัตราผลตอบแทนและมูลค่าการซื้อขายต่างเป็นข้อมูลสาธารณะด้วย ดังนั้นข้อมูลสาธารณะประกอบด้วยข้อมูลสองส่วนคือข้อมูลตลาดและข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลตลาด

1. ข้อมูลตลาด (Market Information) เช่น ราคาหลักทรัพย์ในอดีต อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในตลาดหลักทรัพย์ทั้งหมด

2. ข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลตลาด (Nonmarket Information) เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการประกาศตัวเลขรายได้ของธุรกิจ และข้อมูลเกี่ยวกับการประกาศจ่ายเงินปันผล อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร

สุทธิ (Price to Earning หรือ P/E) อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield Ratios) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (Price Book Value หรือ P/BV Ratios) การแตกหุ้น (Stock Splits) ข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และข่าวเกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น ดังนั้น ภายใต้สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับปานกลางนี้ ผู้ลงทุนที่ตัดสินใจลงทุนโดยอาศัยข่าวสารข้อมูลใหม่ที่สำคัญใด ๆ ก็ตาม หลังจากที่ข้อมูลนั้นได้ประกาศให้สาธารณชนรับรู้แล้ว ก็ไม่ควรที่จะได้รับผลตอบแทนเกินกว่าอัตราผลตอบแทนรับรู้ความเสี่ยงโดยเฉลี่ยกล่าวคือไม่ควรได้รับกำไรที่สูงกว่ากำไรรับรู้ความเสี่ยงโดยเฉลี่ย หรืออาจเรียกว่า กำไรเกินปกติที่คาดว่าจะได้จากการลงทุนหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการซื้อขายแล้ว

3. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับสูง

สมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับสูงคือ ราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันสะท้อนข้อมูลทั้งหมดทั้งที่เป็นข้อมูลสาธารณะและข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเต็มที่สมมติฐานความมีประสิทธิภาพในระดับสูงนี้ นอกจากจะครอบคลุมทั้งสมมติฐานความมีประสิทธิภาพในระดับต่ำและความมีประสิทธิภาพในระดับปานกลางของตลาดไว้แล้ว สมมติความมีประสิทธิภาพในระดับสูงยังขยายขอบเขตสมมติฐาน โดยอธิบายลักษณะของตลาดที่มีประสิทธิภาพว่า ในตลาดมีประสิทธิภาพ ผู้ลงทุนได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งหมด โดยไม่มีต้นทุนและผู้ลงทุนจะได้รับข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นพร้อมๆ กันทุกคนภายในเวลาเดียวกัน จากการยอมรับสมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับสูงตามที่ได้กล่าวมาแล้วจะหมายความว่า ไม่มีผู้ลงทุนกลุ่มใดมีความสามารถในการผูกขาดความเป็นเจ้าของข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับราคาหลักทรัพย์ได้ ดังนั้น จึงไม่มีผู้ลงทุนกลุ่มใดได้รับผลตอบแทนเหนืออัตราผลตอบแทนรับรู้ความเสี่ยงโดยเฉลี่ยได้ตลอดเวลา การทดสอบระดับความมีประสิทธิภาพในระดับสูง สามารถทำได้โดยการสังเกตการดำเนินงานของผู้ลงทุนแต่ละกลุ่มที่คาดว่า จะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลสาธารณะได้ เช่น บุคคลภายในของบริษัท ถ้ากลุ่มผู้ลงทุนเหล่านี้ สามารถทำกำไรส่วนเกินได้แสดงว่า ตลาดนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพระดับสูง

ความผิดปกติของตลาด

ความผิดปกติของตลาด (Market Anomalies) หมายถึง เหตุการณ์ที่แสดงถึงการคัดค้านหรือไม่ยอมรับความมีประสิทธิภาพของตลาดทุน

การไม่ยอมรับสมมติฐานความมีประสิทธิภาพของตลาดทุน หรือเกิดความผิดปกติของตลาด (Market Anomalies) ตัวอย่างความผิดปกติที่เกิดขึ้นในตลาดหรือเหตุการณ์ที่แสดงถึงการไม่ยอมรับความมีประสิทธิภาพของตลาดทุน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความผิดปกติที่เกิดจากรายงานผลกำไรรายไตรมาสและผลกำไรซึ่งแตกต่างไปจากที่คาดไว้และการประกาศปรับตัวเลขผลกำไรของธุรกิจสามารถนำมาใช้พยากรณ์อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในอนาคตได้ และทำให้ผู้ลงทุนได้รับผลตอบแทนเกินปกติ

2. ความผิดปกติที่เกิดในเดือนมกราคมและความผิดปกติในระหว่างช่วงอื่น ๆ ของปี ปฏิทินหุ้นที่มีราคาต่ำลงในระหว่างปีจะถูกนักลงทุนนำมาขายในช่วงปลายปี เพื่อนำผลการขาดทุนที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางภาษีในตอนสิ้นปี และนักลงทุนจะหักกลับมาซื้อหุ้นนั้น ๆ ใหม่ในช่วงต้นปีถัดไป การรีบกลับมาซื้อหุ้นของนักลงทุนในตอนต้นปีนี้เอง ทำให้เกิดแรงกดดันต่อราคาหุ้นในเดือนมกราคม กล่าวคือ ทำให้หุ้นในเดือนมกราคมมีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผลตอบแทนของหุ้นมักจะสูงในวันศุกร์และต่ำในวันจันทร์โดยราคาหุ้นที่ต่ำอยู่นานประมาณ 45 นาทีหลังจากที่ตลาดปิดทำการ

3. ความผิดปกติที่เกิดขึ้น ในธุรกิจที่มีขนาดเล็ก การทดสอบสมมติฐานควรมีประสิทธิภาพของตลาดหุ้น และพบว่า กลุ่มหลักทรัพย์ที่ลงทุนในธุรกิจขนาดเล็กให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ดีกว่าผลตอบแทนของตลาด (ซึ่งประกอบด้วยการลงทุนในธุรกิจทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก) ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการที่ธุรกิจขนาดเล็กมักจะไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักลงทุนสถาบัน นอกจากนี้ข้อมูลของธุรกิจขนาดเล็กก็มีน้อย การขาดข้อมูลในการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงทำให้ให้นักลงทุนต้องการผลตอบแทนสูงขึ้นเพื่อชดเชยความเสี่ยงที่ได้รับ และด้วยสาเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดความสนใจในการสร้างดัชนีราคาหุ้นขนาดเล็กขึ้นในระยะเวลาต่อมา

4. ความผิดปกติที่เกิดขึ้นจากอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ พบว่ากลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนซึ่งลงทุนในหุ้นที่มีอัตราส่วน P/E ต่ำจะมีผลตอบแทนที่ดีกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนซึ่งลงทุนในหุ้นที่มีอัตราส่วน P/E สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ปรากฏจากการศึกษาต่อเนื่องถึงผลกระทบที่เกิดจากอัตราส่วน P/E นี้พบว่าเมื่อมีการปรับค่าใช้จ่ายในการซื้อขายที่จำเป็นเพื่อให้เกิดสมดุลในการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์เมื่อราคาและกำไรสุทธิเปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้วนั้น ผลตอบแทนที่ดีกว่านั้นหายไป สำหรับคำอธิบายการได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่าจากการลงทุนในหุ้นที่มีอัตราส่วน P/E ต่ำนั้นเนื่องจากเป็นหุ้นที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนของผู้ร่วมตลาด

5. ความผิดปกติที่เกิดจากหุ้นที่ไม่มีผู้สนใจหุ้นของธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์ได้รับความสนใจจากนักวิเคราะห์ในระดับที่ไม่เท่ากัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ในการลงทุนที่อาศัยพื้นฐานจากระดับความสนใจของนักวิเคราะห์ที่มีต่อหุ้น ในระดับที่ต่างกัน อาจนำไปสู่การได้รับผลตอบแทนที่เกินปกติ กล่าวคือ หุ้นที่นักวิเคราะห์ไม่ได้ให้ความสนใจหรือหุ้นที่ถูกเพิกเฉยจะมีผลตอบแทนที่ดีกว่าหุ้นที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นทฤษฎีประสิทธิภาพตลาดทุน โดยพิจารณาว่าราคาหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองต่อข้อมูลที่เข้ามาในตลาดทุนซึ่งข้อมูล คือการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยเมื่อมีข้อมูลดังกล่าวเข้ามาในตลาดทุนราคาหลักทรัพย์จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร หรือมีความผิดปกติใด ๆ หรือไม่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตลาดสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารในตลาดทุนหรือไม่ อย่างไร และราคาหลักทรัพย์มีการปรับตัวกับข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วเพียงใด โดยเฉพาะสมมติฐานประสิทธิภาพตลาดทุนระดับปานกลางซึ่งให้ความสำคัญกับข่าวสารข้อมูลทางบัญชีในงบการเงินที่เปิดเผยต่อสาธารณชน

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชี

2.2.1.1 ความแตกต่างของความคาดหวัง (Expectation)

ความแตกต่างของความคาดหวัง ได้ถูกกำหนดและอธิบายไว้หลายมุมมอง ในมุมมองทั่วไปความแตกต่างของความคาดหวังคือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ผู้ใช้คาดหวังจากผู้สอบบัญชีและการตรวจสอบงบการเงินและความเป็นจริงของสิ่งที่ตรวจสอบ ความแตกต่างของความคาดหวังนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเข้าใจผิดของผู้ใช้เกี่ยวกับลักษณะของการตรวจสอบรวมถึงขอบเขตของวัตถุประสงค์และข้อจำกัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังคงมีความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับความสามารถในการตรวจพบการทุจริตทางการเงินและความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการทุจริตตามมาตรฐานวิชาชีพที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าผลที่คาดว่าจะได้รับจากความแตกต่างของความคาดหวังในส่วนหนึ่งจากลักษณะที่ผู้สอบบัญชีได้รายงานถึงผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากมาตรฐานรายงานของผู้สอบบัญชีใช้ภาษาทั่วไปเพื่ออธิบายถึงความพยายามในการทำงานของผู้สอบบัญชีผู้ใช้จึงไม่ได้รับภาพที่สมบูรณ์เกี่ยวกับขอบเขตของขั้นตอนการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบ โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงรู้สึกว่าการเกิดช่องว่างขึ้นระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่ผู้ใช้รับรู้ได้เกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบ การวิจัยทางวิชาการแสดงให้เห็นว่าการรับรู้คุณภาพการตรวจสอบของผู้ใช้จะมีผลต่อมูลค่าการสื่อสารของรายงานผู้สอบบัญชี มาตรฐานรายงานของผู้สอบบัญชีได้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อยในการประเมินคุณภาพของการตรวจสอบเนื่องจากไม่ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการและการพิจารณาของผู้สอบบัญชีอย่างกว้างขวางในการจัดทำรายงานผู้สอบบัญชี ความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบอาจมีผลดีต่อการรับรู้คุณภาพการตรวจสอบในบริบทนี้มุมมองของนักลงทุนและนักวิเคราะห์ทางการเงินในตลาดทุนบางรายแนะนำว่าการรายงานของผู้สอบบัญชีจะต้องมีการพัฒนาต่อไปเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ (IAASB, 2011)

ความแตกต่างของความคาดหวัง จะสามารถอธิบายได้ว่าเป็นความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของผู้สอบบัญชีและความคิดเห็นของการตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติ (Gronbok, 1996) ความแตกต่างของความคาดหวังคือผู้ใช้คาดหวังอะไรจากผู้สอบบัญชีมากกว่าสิ่งที่ผู้สอบบัญชีให้ในการตรวจสอบ (Carrington, 2014) และ Lee, Ali and Bien (2009) ระบุว่าความคาดหวังเหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากความรู้ความสามารถของผู้สอบที่จำกัดเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอบบัญชี ผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะคาดหวังให้ผู้สอบบัญชียืนยันว่ารายการทั้งหมดในงบการเงินมีความถูกต้อง อย่างไรก็ตามผู้สอบบัญชีสามารถรับรองความถูกต้องของงบการเงินของบริษัทได้ในขอบเขตที่จำกัด มาตรฐานการสอบบัญชีได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากไม่ได้มีข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอบบัญชี (Carcello, 2012 & Coram et al., 2011) โดย Church et al. (2008) ได้แย้งว่ามาตรฐานการสอบบัญชีไม่ได้มีมูลค่าการสื่อสาร แต่เป็นค่านิยมเชิงสัญลักษณ์และอีกเหตุผลหนึ่งคือบทบาทของผู้สอบบัญชีมีข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูล ดังนั้นข้อมูลที่มีอยู่จะมีมูลค่าของข้อมูลต่ำสำหรับผู้ใช้ (Vanstraelen, 2011) ในขณะที่ Koh and Woo (1998) and Boyd et al. (2001) ได้แย้งว่ารายงานของผู้สอบบัญชีที่มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอบบัญชีสามารถช่วยลดความแตกต่างของความคาดหวังเนื่องจากความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีจะได้รับการอธิบายในการตรวจสอบแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดย Deloitte (2016b) and IAASB (2015) ซึ่งระบุว่ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ควรช่วยลดความแตกต่างของความคาดหวังเนื่องจากสิ่งที่ผู้สอบบัญชีได้ทบทวนในการตรวจสอบนั้นจะชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม Vanstraelen et al. (2011) ได้แสดงให้เห็นความไม่เชื่อมั่นต่อความสามารถในการลดช่องว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากผู้ใช้ที่ไม่ทราบถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีมีอยู่เสมอแม้ว่าจะมีข้อมูลเพิ่มเติมในรายงานของผู้สอบบัญชี

ปัญหาของ “ความแตกต่างของความคาดหวังด้านการตรวจสอบ” มีความสำคัญกับวิชาชีพบัญชีตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1970 และยังมีกรณีโต้แย้งกันอยู่ตลอดจนถึงปัจจุบัน (Liggio, 1974 & Lee e al., 2010) ในทศวรรษ 1970 และ 1980 ความล้มเหลวขององค์กรขนาดใหญ่ส่งผลให้วิชาชีพบัญชีถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากสาธารณชน ความแตกต่างของความคาดหวังด้านการตรวจสอบได้กลายเป็นหัวข้อที่น่าสนใจเป็นอย่างมากทั่วโลกสำหรับการวิจัยทั่วไปและในประเทศชั้นสูง เช่น สหรัฐอเมริกา (Franz et al., 2001) อังกฤษ (Innes et al., 1997) ออสเตรเลีย (Gay et al., 1997) นิวซีแลนด์ (Porter, 1993) และสิงคโปร์ (Best et al., 2001) เกิดจากความล้มเหลวขององค์กรเรื่องอื้อฉาวทางการเงินและความล้มเหลวในการตรวจสอบในประเทศชั้นสูงเหล่านี้และผลกระทบที่ตามมาต่อวิชาชีพการตรวจสอบของประเทศอื่น ๆ ความผิดปกติทางการเงินของ บริษัทรายใหญ่และการฉ้อฉลที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดขึ้นในไนจีเรียในช่วงที่ผ่านมาเช่นรายงานเกี่ยวกับ Wema

Bank, NAMPAC, Finbank, Cadbury และ Springbank ได้ดึงดูดความสนใจของนักลงทุนและหน่วยงานกำกับดูแลให้เหมือนกันกับการค้นหาทั่วโลกเพื่อให้แน่ใจว่าเชื่อถือได้ การรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูงส่วนใหญ่เน้นการลดความแตกต่างของความคาดหวังด้านการตรวจสอบ วิชาชีพตรวจสอบมีส่วนร่วมในการพยายามปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบโดยการออกมาตรฐานที่มุ่งเน้นการค้นพบและความเป็นอิสระ จึงได้มีการพยายามร่วมกันพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความ เป็นอิสระของผู้สอบบัญชี (Corporate Governance Code of Nigeria, 2005)

รากฐานของการวิจัยในความแตกต่างของความคาดหวังด้านการตรวจสอบ ได้ถูกกำหนดไว้ในงานสัมมนาของ Lee (1970) and Beck (1974) การศึกษาเหล่านี้จะทำให้แน่ใจว่าผู้สอบบัญชีและบุคคลทั่วไปมีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีโดยการใช้แบบสอบถาม Liggio (1974) มองเห็นบทบาทการเปลี่ยนแปลงของผู้สอบบัญชีในขั้นเริ่มต้นและเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่องความแตกต่างของความคาดหวังด้านการตรวจสอบ หมายถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ผู้ใช้งบการเงินรับรู้ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีว่าเป็นอย่างไรและผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ข้อสันนิษฐานว่าผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินมีความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคำว่า “การตรวจสอบภายนอก” (Beelde et al., 2005)

Reiter and Williams (2000) มีความเห็นว่าความแตกต่างของความคาดหวัง หมายถึงความคาดหวังของสาธารณชนที่บริษัทที่มีข้อคิดเห็นไม่ถูกต้องดังนั้นจึงมีความสมเหตุสมผลในการจัดทำงบการเงินควรปราศจากการถือ โงงทางการเงินและความเสี่ยงระยะสั้นของความล้มเหลวทางธุรกิจความเข้าใจผิดเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายทางกฎหมายต่อนักบัญชี (Maccarone, 1993) คำว่า “ความแตกต่างของความคาดหวัง” มักถูกใช้เพื่ออธิบายถึงสถานการณ์โดยมีความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีความชำนาญและกลุ่มหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญนั้น ๆ การรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีแตกต่างจากวิชาชีพและความแตกต่างนี้เรียกว่า ความแตกต่างของความคาดหวัง คำนี้ถูกนำมาใช้ไม่เพียงแต่ในวิชาชีพบัญชี, แต่ยังอยู่ในสาขาอื่น ๆ เช่นเพื่ออธิบายการรับรู้ของอุตสาหกรรมระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางวิชาการของบัณฑิต (Trauth et al., 1993) ความแตกต่างในความคาดหวังของตัวแทนโฆษณาและลูกค้าเกี่ยวกับค่าแคมเปญ เป็นต้น (Murphy and Maynard, 1996)

นอกจากความแตกต่างของความคาดหวังรายงานของผู้สอบบัญชียังมีประเด็นสำคัญในเรื่องช่องว่างของข้อมูล (Information Gap) ผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินของบริษัทเน้นไปที่การมีอยู่ของช่องว่างระหว่างข้อมูลที่ผู้ใช้เชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการตัดสินใจลงทุน การตัดสินใจที่เชื่อถือได้ และสิ่งที่สามารถหาได้จากงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีหรือข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชนแล้ว ช่องว่างของข้อมูลนี้มีนัยสำคัญสำหรับประสิทธิภาพของตลาดทุนและต้นทุนของ

เงินทุน ช่องว่างของข้อมูลยังถูกมองว่าเป็นการเพิ่มความท้าทายในการทำความเข้าใจกับข้อมูลทางการเงินของบริษัทรวมถึงงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานและความยั่งยืนของธุรกิจซึ่งเป็นการเพิ่มความท้าทายที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกิดความวุ่นวายทางเศรษฐกิจนักวิชาการบางท่านชี้ให้เห็นว่าช่องว่างของข้อมูลส่วนหนึ่งอันเนื่องมาจากความอ่อนแอในกรอบการรายงานทางการเงินหรือการประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นกุญแจสำคัญ ความเข้าใจของผู้ใช้เกี่ยวกับกิจการและงบการเงินของบริษัทแต่อย่างไรก็ตามหลายคนรับรู้ว่าการขาดความซบซึ้งที่มีอยู่ในธุรกิจและสภาพแวดล้อมในการรายงานหมายความว่างบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบเพียงอย่างเดียวไม่น่าจะช่วยให้ผู้ใช้มีข้อมูลทั้งหมดที่ต้องการสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินและการตัดสินใจลงทุน ผู้ใช้รับรู้ว่ามีข้อมูลที่ถูกรวมถึงงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีและรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชุดข้อมูลในมุมมองกว้างๆ ที่มีให้กับฝ่ายบริหารของกิจการและผู้สอบบัญชีอิสระของกิจการ โดยการออกแบบผ่านกรอบการรายงานทางการเงินที่ได้กำหนดขึ้น กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลย่อยที่มีขนาดเล็กกว่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ใช้สามารถสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจได้โดยย่อประเด็นตามภาพประกอบในแผนภาพที่ 1 ด้านล่าง

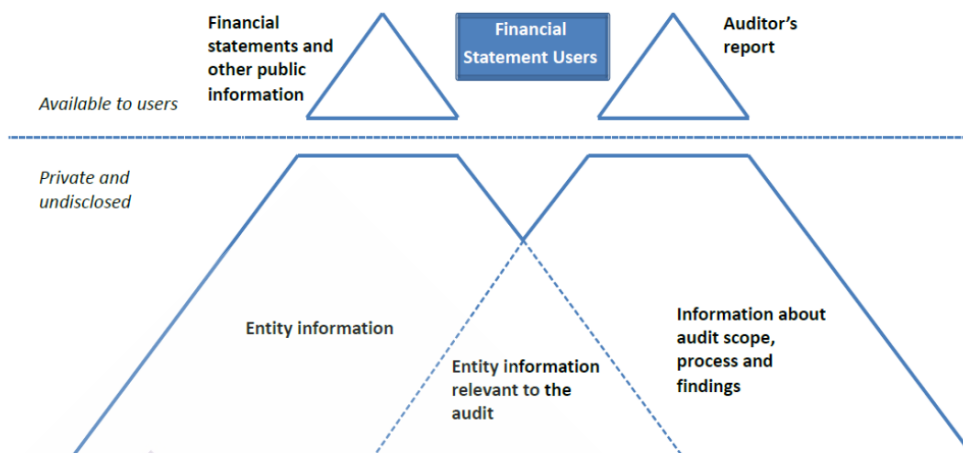
การรับรู้มีความโปร่งใสมากขึ้นเกี่ยวกับ

1. กิจการและความเสี่ยงงบการเงินด้านการรายงานทางการเงินที่สำคัญและความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

2. การตรวจสอบรวมถึงความเสี่ยงด้านการตรวจสอบที่สำคัญ

3. ประเด็นนี้นำไปสู่การพิจารณาสิ่งที่มีและความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญช่องทาง

สำหรับการลดช่องว่างของข้อมูลโดยการให้ข้อมูลเพิ่มเติม

ภาพที่ 2.1 ช่องว่างของข้อมูล

ที่มา: IAASB, 2011

แนวคิดการรับรู้ช่องว่างของข้อมูลอาจถูกจำกัดโดยการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมที่ยังไม่สามารถใช้ได้กับผู้ใช้ในหลักการ ข้อมูลเหล่านี้อาจถูกจัดให้แก่ผู้ใช้ผ่านการรายงานข้อมูลเพิ่มเติมของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลหรือโดยผู้สอบบัญชี นักลงทุนและนักวิเคราะห์บางรายอย่างไรก็ตามความเข้าใจของผู้สอบบัญชีในกิจการและธุรกิจที่ได้รับผ่านการตรวจสอบของงบการเงินของกิจการเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับความต้องการผู้ใช้ และเสนอแนะให้ผู้สอบบัญชีรายงานข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแต่ละประเภทต่อไปนี้

1. ธุรกิจหลัก การดำเนินงานและความเสี่ยงการตรวจสอบบัญชีเชื่อว่ามีความอยู่จริง
2. มุมมองของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับสมมติฐานที่สำคัญซึ่งอยู่ภายใต้การตัดสินใจที่มีผลกระทบอย่างเป็นสาระสำคัญต่องบการเงิน และสมมติฐานเหล่านี้อยู่ที่ระดับต่ำหรือไม่ มากที่สุดหรือสูงที่สุดของช่วงของผลลัพธ์ที่เป็นไปได้
3. ความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ได้รับการยอมรับรวมถึงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติในอุตสาหกรรม
4. การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ
5. วิธีการและการตัดสินใจในการประเมินราคาสินทรัพย์และหนี้สิน
6. การทำธุรกรรมที่ผิดปกติอย่างมีนัยสำคัญประเด็นการตรวจสอบที่สำคัญและการแก้ปัญหาเอกสารข้อตกลงจะเป็นเอกสารสรุปบันทึกการสอบบัญชี

7. คุณภาพและประสิทธิผลของโครงการสร้างการบริหารและการบริหารความเสี่ยง นักวิชาการบางท่านยืนยันว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเช่นอธิบายไว้ข้างต้นจะถูกส่งโดยตรงจากผู้สอบบัญชีไปยังผู้ใช้ในมุมมองของนักวิชาการความจริงที่ว่าข้อมูลดังกล่าวจะได้รับการสื่อสาร โดยผู้สอบบัญชีอิสระเพิ่มระดับของความน่าเชื่อถือในการสื่อสารข้อมูลและจะให้ความสำคัญกับมุมมองที่แตกต่างไปจากที่ได้รับแจ้งจากการอภิปรายและการสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชี ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านเชื่อว่าโดยธรรมชาติความผิดพลาดสำหรับผู้สอบบัญชีในการสร้างข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้อาจส่งผลกระทบต่อความสำคัญของการแบ่งส่วนความรับผิดชอบระหว่างกิจการและผู้สอบบัญชีอิสระ ซึ่งจะช่วยลดความชัดเจนในการรายงานทางการเงินการแสดงความคิดเห็นของข้อมูลเกี่ยวกับนิติบุคคลที่ถูกจัดหามาจากข้อมูลสองแหล่ง (IAASB, 2011)

ช่องว่างของข้อมูลสามารถอธิบายได้เนื่องจากการขาดข้อมูลที่ผู้ใช้พิจารณาว่าเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนซึ่งแสดงในงบการเงินของบริษัท (IAASB, 2015 & Barker, 2002) เพื่อลดช่องว่างของข้อมูลคณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standard Board : IAASB) ได้ทำการพัฒนา มาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบใน รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (ISA 701 : Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditors Report) ที่เน้นเรื่องสำคัญในรายงานทางการเงินช่วยในการตัดสินใจลงทุน สำหรับนักลงทุน (IAASB, 2015) อย่างไรก็ตามการศึกษาบางงานระบุว่าจำนวนข้อมูลที่ระบุใน รายงานผู้สอบบัญชีมีผลกระทบเล็กน้อยต่อสถานการณ์การตัดสินใจของผู้ใช้ Mock et al. (2012) ระบุว่างบการเงินที่ตรวจสอบเพิ่มเติมผลที่ได้ไม่เพิ่มมูลค่าของข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีสิ่งนี้ สามารถเชื่อมโยงกับ Cong and Pflugrath (2008) กล่าวว่า มูลค่าข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงไม่เพิ่มขึ้นตาม ปริมาณข้อมูลในรายงานผู้สอบบัญชีเนื่องจากอาจทำให้เกิดความไม่เหมือนกันระหว่างผู้ใช้และผู้สอบบัญชี สาเหตุของผลกระทบนี้ก็คือผู้ใช้สามารถเข้าใจรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีข้อมูล เพิ่มเติมได้ยาก นอกจากนี้ Chen et al. (2013) ระบุว่าเมื่อนักลงทุนมีข้อมูลมากเกินไปนักลงทุนก็จะ เลือกว่าจะไม่สนใจ มุมมองนี้ไม่ได้ใช้ร่วมกันโดย Sltane (2000) & Loudder et la. (1992) ซึ่งเป็นเหตุ ให้ความเห็นของผู้สอบบัญชีมีความสำคัญต่อผู้ลงทุนในการตัดสินใจลงทุน มุมมองของ KPMG (2013) and Litjens et al. (2015) ที่เพิ่มว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มเติมควรมีส่วนร่วมในการลด ช่องว่างข้อมูลที่สำคัญตั้งแต่พื้นที่เหล่านี้ได้รับความสนใจมากที่สุดในการตรวจสอบ เช่นประเภทที่ จัดว่าเป็นความเสี่ยงที่สำคัญหรือเป็นส่วนที่ซับซ้อนที่สุดในการตรวจสอบได้รับการเปิดเผย อย่างไรก็ตาม Gutierrez et al. (2016) โต้แย้งมุมมองนี้และยืนยันว่าข้อมูลที่เปิดเผยโดยผู้สอบบัญชีอาจเป็น

ข้อมูลสำหรับนักลงทุนเนื่องจากความเสี่ยงที่อาจเปิดเผยไม่อาจอธิบายความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับนักลงทุน ดังนั้นจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักลงทุนได้ Lennartson (2015) มีมุมมองที่คล้ายกันในเรื่องนี้และระบุว่าแม้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีจะมีข้อมูลเพิ่มเติมไม่เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักลงทุนเนื่องจาก “ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบ ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูล” (Lennartson, 2015) นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงความขัดแย้งที่ผู้สอบบัญชีให้ข้อมูลเพิ่มเติมผ่านเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ แต่ในเวลาเดียวกันถูกป้องกันจากการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อบริษัท

ประเด็นถัดมาความแตกต่างของความคาดหวังในรายงานของผู้สอบบัญชียังเกี่ยวข้องกับ ช่องว่างการสื่อสาร (Communication Gap) ถือเป็นช่องว่างที่เกี่ยวข้องกับการรายงานของผู้สอบบัญชีในอีกประเด็นหนึ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในการอภิปรายรายงานผู้สอบบัญชี Coram et al (2011) กล่าวว่า “ความจริงที่ว่ามูลค่าในกระบวนการตรวจสอบไม่ได้หมายความว่าข้อความที่ตั้งใจจะสื่อสารโดยรายงานผู้สอบบัญชีและข้อความที่รับรู้จากผู้ใช้งบการเงินจะเหมือนกัน” การอภิปรายเกี่ยวกับช่องว่างนี้จึงเน้นการตีความและทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อความที่รายงานโดยผู้สอบบัญชีในวรรณกรรม nonacademic คำว่า “ช่องว่างการสื่อสาร” มักไม่ค่อยมีการใช้อย่างชัดเจนนอกจากนี้ ช่องว่างการสื่อสารยังไม่ได้รับการกำหนดโครงสร้างโดยนักวิจัยหลายคนในวรรณกรรมการศึกษา Coram et al (2011) กล่าวถึงตัวอย่างเช่นในบทความมูลค่าการสื่อสารของรายงานของผู้สอบบัญชี อ้างถึงช่องว่างการสื่อสารที่ไม่ได้กำหนดมากกว่า “ช่องว่างระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว” Asare and Wright (2012) กำหนดช่องว่างในการสื่อสาร “การสื่อสารเป็นแบบ ‘สองทาง’ และประสิทธิผลขึ้นอยู่กับขอบเขตที่ผู้สื่อสารและผู้รับสารมีความหมายร่วมกันของข้อความและแนวคิดที่ได้รับการสื่อสาร”

2.2.1.2 การเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี

วัตถุประสงค์โดยรวมของการตรวจสอบภายนอกคือการรับรองผู้มีส่วนได้เสียว่าการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Bhattacharjee et al., 2005 & Revision, 2005) และข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อมูลที่เป็นความจริงและเป็นธรรมของกิจการ สอดคล้องกับ Coram et al. (2011) มีข้อบ่งชี้เพียงพอที่จะแสดงความต้องการในการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้มีส่วนได้เสียมีความเชื่อมั่นมากขึ้นในงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว ในระหว่างการตรวจสอบผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีจรรยาบรรณและพิจารณาหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและสอดคล้องกับ Lin et al. (2003) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของรายงานของผู้สอบบัญชีคือการสื่อสารถึงผลกระทบจากการทบทวนเกี่ยวกับฐานะการเงินของบริษัท โดยเฉพาะสำหรับผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท

นักวิชาการหลายคนมีความคิดเห็นที่ต่างกันว่ารายงานของผู้สอบบัญชีมีการออกแบบที่ได้มาตรฐานเพื่อให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเนื่องจากการแสดงความคิดเห็นว่างบการเงินเป็นธรรมหรือไม่ ข้อสรุปของผู้สอบบัญชีความเรียบง่ายและตรงไปตรงมา (IOSCO, 2009) ดังนั้นผู้ใช้จะมีความยากลำบากในการตีความรายงานของผู้สอบบัญชี (Chen et al., 2013) และความเกี่ยวข้องของรายงานลดลงเนื่องจากผู้ใช้ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาพิจารณา (Church et al., 2008 & Sirois et al., 2015) สอดคล้องกับ Simnett and Huggins (2014) กล่าวว่าได้มีการกำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐาน โดยระบุว่าผู้จัดการรับผิดชอบต่อการรายงานทางการเงินและรายงานการตรวจสอบยืนยันข้อมูลนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือแทนที่จะเพิ่มข้อมูลใหม่ๆ ข้อโต้แย้งกับรายงานของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานแบบฟอร์มที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมาเป็นหนึ่งในข้อบกพร่องที่ใหญ่ที่สุดในมาตรฐาน Carrington (2010) ระบุว่าได้รับการออกแบบตามมาตรฐานให้เหมือนกัน “ผ่าน” รายงาน-ของผู้สอบบัญชีซึ่งจะช่วยลดความเกี่ยวข้องของรายงานของผู้สอบบัญชีต่อผู้มีส่วนได้เสีย Asare and Wright (2012) ยืนยันว่าผู้ใช้รายงานทางการเงินต้องการข้อมูลที่เจาะจงมากขึ้นเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้สอบบัญชีมีการทบทวนเพื่อสร้างมูลค่าของการตรวจสอบบัญชี มีการโต้แย้งข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวกับการค้นพบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานทางการเงินของบริษัททำให้ข้อมูลที่นักลงทุนได้รับสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างบริษัท ต่าง ๆ ได้

Ghicas et al. (2008) พบหลักฐานว่าผู้สอบบัญชีได้เผยแพร่ความคิดเห็นบางประเภทให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์แก่นักลงทุนในการตัดสินใจตรงกันข้ามการศึกษาอื่น ๆ พบหลักฐานเพียงเล็กน้อยว่าข้อมูลที่ให้มาใช้ในการตัดสินใจของผู้ใช้ (Turner et al., 2010) ในส่วนของ Mock et al. (2013) พบว่าแม้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีจะมีความสำคัญต่อผู้ใช้บางคนในการศึกษาแนะนำว่า รายงานของผู้สอบบัญชีถูกแทนที่ด้วยเครื่องหมายถูกหรืออนุมัติได้ง่ายผลการวิจัยสอดคล้องกับ Church et al. (2008) ที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับมูลค่าข้อมูลที่แท้จริงโต้แย้งว่ารายงานฉบับปัจจุบันมีมูลค่า เป็นสัญลักษณ์อย่างมาก Carcello (2012) ได้ทดสอบว่านักลงทุนพอใจกับมูลค่าข้อมูลรายงานของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานปัจจุบันหรือไม่ ด้วยการทดสอบการทดลองกับนักลงทุน 73 รายเขาพบว่าร้อยละ 45 ของผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในปัจจุบันไม่มีมูลค่าที่สำคัญ

ในรายงานของผู้สอบบัญชีจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินของบริษัทในช่วงเวลาหนึ่งก่อนสอบทานการตรวจสอบจะดำเนินการ ซึ่งผู้สอบบัญชีจะตรวจสอบงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงินของบริษัท ผู้สอบบัญชีควรแจ้งให้เจ้าของกิจการทราบข้อมูลที่ควรทราบในส่วน “ข้อมูลอื่น ๆ” ในรายงาน นอกจากนี้ควรมีการจัดทำรายงานว่าบัญชีการเงินได้จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติบัญชีหรือไม่ หากรายงานทางการเงินจัดทำขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้อบังคับ ผู้สอบบัญชีจะลงลายมือชื่อในรายงานการตรวจสอบ (Carrington, 2014) กล่าวอีกนัยหนึ่งผู้สอบ

บัญชีจะรับรองคุณภาพเกี่ยวกับการพิจารณาว่าฐานะทางการเงินที่ประกาศในงบการเงินให้มุมมองที่แท้จริงเป็นธรรมชาติของบริษัทหรือไม่ (FAR, 2013) จุดเน้นของรายงานของผู้สอบบัญชีใหม่จะมีลักษณะเช่นเดียวกับรายงานก่อนหน้า ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบรายงานประจำปีและคำอธิบายและบทวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามมีส่วนใหม่ในรายงานของผู้สอบบัญชีที่เรียกว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สอบบัญชีเป็นเวทีในการสื่อสารความเสี่ยงและขอบเขตที่สำคัญอย่างชัดเจนและวิธีที่ได้รับการจัดการในการตรวจสอบวิธีการของรายงานของผู้สอบบัญชีใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผู้สอบบัญชีได้เขียนรายงานเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและผู้บริหารแล้วนอกจากนี้ข้อสรุปของผู้สอบบัญชีจะได้รับในตอนต้นของรายงานของผู้สอบบัญชีแทนการสิ้นสุด (Lennartsson, 2015) and Lennartsson (2014) กล่าวว่ารายงานของผู้สอบบัญชีฉบับใหม่ยังให้การรายงานที่เพิ่มในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความกังวลที่กำลังดำเนินอยู่

รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งที่ได้จากกระบวนการสอบบัญชี ผู้ลงทุนและผู้ใช้งบการเงินมีความต้องการให้รายงานของผู้สอบบัญชีมีการให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องมากขึ้นจากการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชีคณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (IAASB) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants) เห็นว่า การพัฒนารายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้วิชาชีพการสอบบัญชีมีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ ดังนั้น โครงการการปรับปรุงรายงานของผู้สอบบัญชีจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการสื่อสารในรายงานผู้สอบบัญชีให้ตรงกับความต้องการและเพื่อประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ส่งผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นต่องานการตรวจสอบและงบการเงินและเชื่อว่านอกจากจะเพิ่มความโปร่งใสและการให้ข้อมูลที่มีคุณค่ามากขึ้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงรายงานผู้สอบบัญชีจะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ให้มีการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นระหว่างผู้สอบบัญชีกับผู้ลงทุน และผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล
2. บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลให้ความสนใจต่อการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินในเรื่องที่ผู้สอบบัญชีเขียนระบุไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
3. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใส่ใจในเรื่องที่ต้องสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลทางตรงทำให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเพิ่มขึ้น
4. เรื่องที่บังคับใช้สำหรับการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือบริษัทอื่นที่จะนำไปปฏิบัติใช้ด้วยความสมัครใจ

5. มีการเพิ่มวรรคใหม่เพื่อสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters – KAM) ซึ่งในดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีอนุญาตเห็นว่ามีความสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินปัจจุบัน

6. มีการเปิดเผยชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่รับผิดชอบงาน (สำหรับประเทศไทยไม่ได้มีผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เนื่องจากมีการระบุชื่อผู้สอบบัญชีในหน้ารายงานอยู่แล้ว)

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ เรื่องที่ต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบ เช่น รายการประมาณการที่มีความไม่แน่นอนสูง หรือประเด็นปัญหาสำคัญที่ผู้สอบบัญชีพบในระหว่างการสอบบัญชี ตัวอย่าง “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” เช่น ปัจจัยที่กระทบกับการทดสอบการด้อยค่าของค่าความนิยม ความเหมาะสมของเทคนิคที่ใช้ในการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ความยากในการตรวจสอบการรวมธุรกิจ และความเสี่ยงจากการทุจริตอันเนื่องมาจากการรับรู้ รายได้ตามสัญญา ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือกว่าเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญที่ควรนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชีแน่นอนที่สุดผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและผู้บริหารต้องตระหนักถึงการเกี่ยวข้องและบทบาทความรับผิดชอบในเรื่องที่ผู้สอบบัญชีรายงานรวมทั้งความสำคัญในการสื่อสารเรื่องดังกล่าวแก่ผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานการสอบบัญชีที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) การแสดงความเห็นและการรายงานต่อการเงิน

มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่ รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 705 (ปรับปรุง) การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 706 (ปรับปรุง) วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์และวรรคเรื่องอื่นในรายงานของผู้สอบบัญชีอนุญาต

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570 (ปรับปรุง) การดำเนินงานต่อเนื่อง

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 260 (ปรับปรุง) การสื่อสารกับผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 720 (ปรับปรุง) เรื่อง ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับข้อมูลอื่น

มาตรฐานการสอบบัญชีอื่น ๆ ที่ต้องแก้ไขให้สอดคล้องกัน เช่น มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 210 , 220 , 230 , 510 , 540 , 580 , 600 , 710 , 800 , 805 และ 810

2.2.2 แนวคิดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี (Key Audit matters : KAMs)

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของผู้สอบบัญชีประเด็นสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล

คำอธิบายของแต่ละเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในส่วนงานตรวจสอบที่สำคัญของรายงานของผู้สอบบัญชีต้องรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงินและจะต้องระบุไว้ใน (ก) เหตุใดจึงถือว่าเรื่องนี้สำคัญที่สุดในการตรวจสอบและได้รับการพิจารณาว่าเป็นประเด็นสำคัญในการตรวจสอบ (ข) วิธีการที่ถูกกล่าวถึงในการตรวจสอบ

มาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International standard on Auditing : ISA) เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีในการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองการตัดสินใจของผู้สอบบัญชีว่าควรสื่อสารอะไรในรายงานของผู้สอบบัญชีรวมทั้งมีรูปแบบและเนื้อหาของ การสื่อสารเช่นใด วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือการเพิ่มมูลค่าของการสื่อสารของรายงานงานผู้สอบบัญชี โดยให้ความโปร่งใสมากขึ้นเกี่ยวกับการตรวจสอบที่ดำเนินการ การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้ใช้งบการเงิน เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจเรื่องเหล่านั้นในการใช้ดุลยพินิจอย่างมีอาชีพของผู้สอบบัญชีซึ่งมีความสำคัญมากในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอาจช่วยงบการเงินเข้าใจกิจการและขอบเขตของการตัดสินใจของฝ่ายบริหารอย่างมีนัยสำคัญในงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบแล้วการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีอาจให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้ที่ต้องการ เป็นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลกิจการเกี่ยวกับบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบหรือการตรวจสอบที่ได้ดำเนินการแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องกำหนดจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญกับผู้สอบบัญชีในการดำเนินการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตที่มีการประเมินความเสี่ยงของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

2. การใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับส่วนงานในงบการเงินที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารที่มีนัยสำคัญรวมทั้งการประมาณการทางบัญชีที่ได้รับการระบุว่ามี ความไม่แน่นอนสูง

3. ผลกระทบต่อการตรวจสอบเหตุการณ์สำคัญหรือรายการที่เกิดขึ้นระหว่างงวด

ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาว่าประเด็นใดที่กำหนดมีความสำคัญมากที่สุดใน การตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันและเป็นประเด็นสำคัญในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้อง อธิบายเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละรายการ โดยใช้หัวข้อเรื่องย่อที่เหมาะสมในส่วนที่แยก ต่างหากของรายงานของผู้สอบบัญชีภายใต้หัวข้อ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” เว้นแต่จะใช้ภาษา เบื้องต้นในส่วนนี้ของรายงานผู้สอบบัญชีต้องระบุว่า

1. ประเด็นสำคัญในการตรวจสอบคือเรื่องที่คุณสอบบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุดใน การตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน

2. เรื่องเหล่านี้ถูกกล่าวถึงในบริบทของการตรวจสอบงบการเงิน โดยรวม และผู้สอบ บัญชีไม่ได้ให้ความเห็นอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ในเรื่องดังกล่าว

ผู้สอบบัญชีต้องสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านกำกับดูแลกิจการ (ก) เรื่องที่คุณสอบบัญชี ได้กำหนดให้เป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หรือ (ข) หากเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและ สถานการณ์ของกิจการและการตรวจสอบบัญชีผู้สอบบัญชีระบุว่าไม่มีรายงานเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี (ISA, 2016)

2.2.2.1 ความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี

ความเป็นมา

หลายประเทศต่างมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับประโยชน์ของรายงานของผู้สอบบัญชีมาเป็น เวลาช้านานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสาธารณชนได้ทราบข่าวการตกแต่งบัญชี การล้มละลายของ หลายบริษัทยักษ์ใหญ่ และวิกฤตการณ์ซัพ พาย์ที่เพิ่มขึ้นมากมายในช่วงที่ผ่านมาทั้ง ๆ ที่บริษัท เหล่านี้ได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานบัญชีที่มีชื่อเสียงของโลก (เรียกกันในปัจจุบัน “Big 4”) ความไม่เชื่อถือต่อวิชาชีพสอบบัญชีจึงยังมีมากขึ้น

งานวิจัยมากมายในต่างประเทศระบุว่า ความไม่เชื่อถืองานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ส่วนหนึ่งเกิดจากความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้งบการเงินในสิ่งที่ผู้สอบบัญชีรับ อนุญาตปฏิบัติกับสิ่งที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติในความเป็นจริง (เรียกว่า “ความแตกต่างของ ความคาดหวัง” หรือ “Expectations Gap”) ผู้มีหน้าที่ควบคุมวิชาชีพสอบบัญชีจึงได้พยายามลด ช่องว่างดังกล่าว โดยการเพิ่มคำอธิบายในรายงานของผู้สอบบัญชีให้มากขึ้น ถึงแม้งานวิจัยที่ ชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงินดีขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แต่ก็มีรายงานมากมาย เช่นกันที่พบว่าผู้ใช้งบการเงินจำนวนไม่น้อย ไม่เคยอ่านรายงานของผู้สอบบัญชีเลย (Pricewaterhouse Coopers, 2013) บ้างก็เห็นว่าคำอธิบาย ในรายงานนั้นตีความได้ยาก (Gold, Gronewold & Pott, 2009) อีกทั้งบางส่วนยังเห็นว่าผู้ใช้งบการเงินต้องการข้อมูลที่มากกว่าที่

มีอยู่ในรายงานของผู้สอบบัญชี (Porter, hÓgartaigh Baskerville, 2009) ล่าสุดเมื่อต้นปี พ.ศ. 2558 นี้ ทาง International Federation of Accountants (IFAC) จึงได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) ฉบับใหม่ เพื่อพยายามลดความแตกต่างของการคาดหวังดังกล่าวลง โดยมีการเพิ่มจำนวนวรรคขึ้นอย่างมากเพื่ออธิบายรายละเอียดที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้สอบบัญชี อีกทั้งคำนิยามที่ใช้ในหลายด้าน

สำหรับประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ในรายงานของผู้สอบบัญชีจาก 2 วรรค เป็น 3 วรรค และในที่สุดแบบ 6 วรรคที่ใช้ในปัจจุบันนี้ตามแบบปฏิบัติของต่างชาติมาเป็นลำดับโดยการเปลี่ยนเป็นแบบ 6 วรรค ได้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2555 โดยได้ใช้ในรูปแบบรายงานเดียวกันกับของมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับ 700 (ISA700) ที่ออกใช้ต่างประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2553 แต่สำหรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ในครั้งล่าสุดนี้ IFAC ได้มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแบบใหม่ ซึ่งปรับปรุงในด้านต่าง ๆ 8 ด้านหลักได้แก่

1. การจัดเรียงวรรคนำและวรรคความเห็นเป็นสองวรรคแรก
2. การกำหนดให้มีหัวข้อ “เกณฑ์ในการแสดงความเห็น” แม้กรณีการแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข
3. การระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี
4. การระบุความรับผิดชอบของผู้บริหารเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่อง
5. การอธิบายความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการและการติดต่อสื่อสารกับผู้มีส่วนที่ในการกำกับดูแล
6. การอธิบายความหมายของ “การให้ความเชื่อมั่นอย่างมี เหตุผล” และ “ความมีสาระสำคัญ”
7. การระบุชื่อของผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานสอบบัญชี
8. คุณค่าโดยรวมของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่

จากการปรับปรุงของมาตรฐานดังกล่าว หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในครั้ง นี้ คือ การออกมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 701 (ISA701) เรื่องการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (IFAC, 2015)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงสำคัญรายงานของผู้สอบบัญชี โดย IAASB แล้ว ทางด้านมาตรฐานการสอบบัญชีของสหรัฐก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายงานผู้สอบบัญชีด้วยเช่นกัน Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการที่กำกับดูแลผู้

ประกอบวิชาชีพบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอให้เปลี่ยนเนื้อหาของรายงานผู้สอบบัญชี โดยเสนอให้มีการรายงาน Critical Audit Matters; CAM ซึ่งลักษณะของ Critical Audit Matters และ Key Audit Matters นั้นคล้ายกันเป็นอย่างมากเนื่องจากทั้งสองเรื่องจำเป็นต้องใช้การตัดสินใจของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในระดับสูงว่าเรื่องดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ท้าทาย ซับซ้อนเพียงพอที่จะนำมาเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ ดังนั้นจึงสามารถบอกได้ว่า CAM และ KAMs มีความคล้ายกันมาก จึงสามารถใช้ศึกษาทดแทนกันได้ (K.Jermakowicz et al., 2018)

คำนิยามมาตรฐาน IAASB

ประเด็นการตรวจสอบที่สำคัญ คือเรื่องที่คุณสอบบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุดใน การตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบัน ประเด็นสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วน ที่ในการกำกับดูแลกิจการ

คำนิยามตามข้อเสนอ PCAOB

ในรายงานของผู้สอบบัญชี PCAOB ได้ให้คำนิยามของ Critical Audit Matters ว่า หมายถึง เรื่องที่คุณสอบบัญชีประสบปัญหาในการตรวจสอบงบการเงินมากที่สุด ซึ่งรวมถึงเรื่อง ที่ผู้สอบบัญชีต้องประสบความยากลำบากในการใช้วิจรณ์ญาณ เรื่องที่ต้องมีการใช้ความเห็น ส่วน บุคคล หรือเรื่องที่มีความซับซ้อนมากที่สุด (AICPA, 2013)

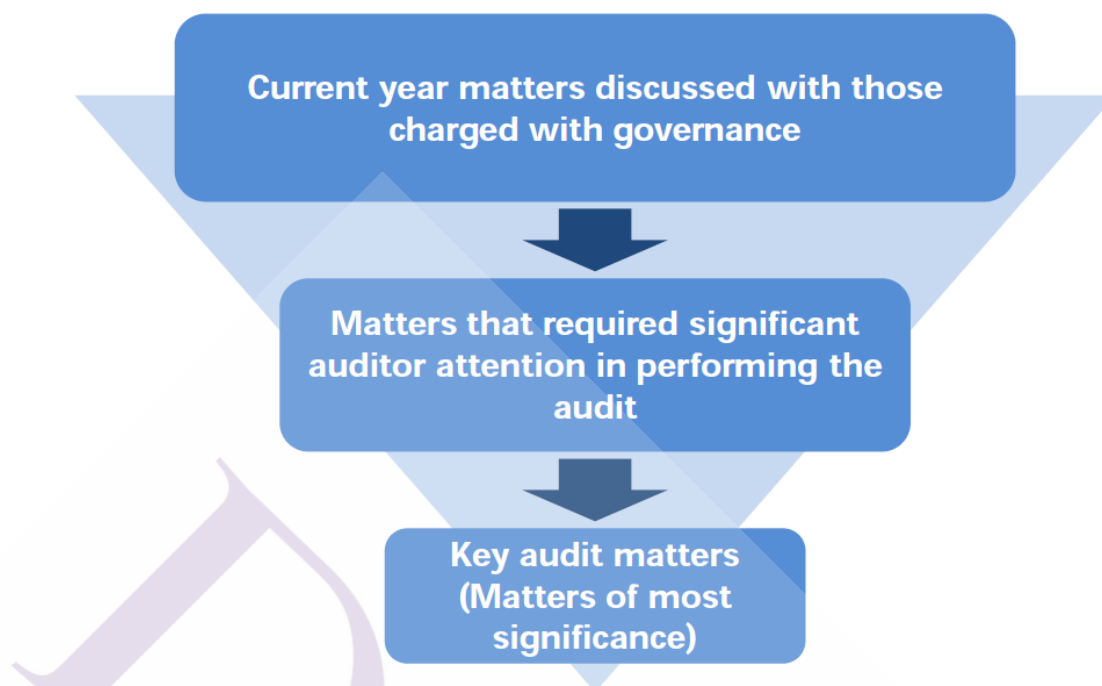
สรุป เรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือเรื่องที่คุณสอบบัญชีรับอนุญาตต้องใช้ดุลยพินิจอย่าง มีนัยสำคัญมากในการตรวจสอบ ได้แก่พื้นที่ ที่ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุดในระหว่างการ ตรวจสอบ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบควรมีการกำหนดจากการพิจารณาร่วมกันกับผู้มีส่วน ที่ในการกำกับดูแลกิจการ

อธิบายดังภาพข้างล่างซึ่งมีรายละเอียดประกอบด้วย

1. เรื่องปัจจุบันที่พิจารณาร่วมกับผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแล
2. เรื่องนั้นต้องมีความสำคัญผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสนใจในการดำเนินการตรวจสอบ

และ

3. เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (เรื่องนั้นมีนัยสำคัญมาก)

ภาพที่ 2.2 อธิบายความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ที่มา: AICPA, 2013

ในปลายปี พ.ศ. 2559 ISA 701 – KAM บังคับใช้สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทั้งหมดโดย IAASB มาตรฐานใหม่ถูกนำมาใช้เนื่องจากผู้ใช้ต้องการรายงานผู้สอบบัญชีให้ข้อมูลเพิ่มเติม ความหมายของ KAM คือ เรื่องที่อยู่ในวิจรณ์ณอย่างมีอาชีพของผู้สอบบัญชีมีความสำคัญมากที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันการสื่อสารในเรื่องที่สำคัญในการตรวจสอบอาจช่วยผู้ใช้งบการเงินในการทำความเข้าใจกับกิจการและส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญในงบการเงินที่ได้รับการตรวจสอบแล้วเนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินการตรวจสอบ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในรายงานของผู้สอบบัญชีทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถเพิ่มความโปร่งใสในแง่ของพื้นที่ที่ต้องให้ความสำคัญกับผู้สอบบัญชีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นของบริษัทและความเสี่ยงเหล่านี้ได้รับการจัดการอย่างไรดังนั้นรายการที่พิจารณาว่าต้องใช้เวลาและความซับซ้อนในการตรวจสอบจะถูกกำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชี (IFAC, 2016)

เมื่อผู้สอบบัญชีเลือกประเด็นที่จะนิยามว่าเป็น KAM ในรายงานการตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าแต่ละ KAM ได้รับการอธิบายอย่างเหมาะสมคำอธิบาย

นี้ต้องรวมถึง “เหตุผลที่เรื่องนี้ได้รับการพิจารณาว่าเป็นประเด็นสำคัญที่สุดประการหนึ่งและเป็นประเด็นสำคัญในการตรวจสอบและวิธีการในการตรวจสอบเรื่องนี้ ซึ่งอาจรวมถึงคำอธิบายวิธีการของผู้สอบบัญชีภาพรวมคร่าวๆ ของขั้นตอนที่ดำเนินการ มีข้อบ่งชี้ถึงผลลัพธ์และข้อสังเกตที่สำคัญอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องนี้” (IFAC, 2016)

IAASB ระบุว่าผลลัพธ์ดังกล่าวส่งผลให้รายงานของผู้สอบบัญชีเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นมาตรฐานเป็นนิติบุคคลเฉพาะ (IAASB, 2015) IAASB ไม่ได้ให้ตัวอย่างใด ๆ ว่า KAM ควรสื่อสารอย่างไรเพื่อลดความเสี่ยงของรายงานผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานการนำเสนอของ KAM จำเป็นต้องนำเสนอข้อมูลที่เพียงพอโดยพิจารณาจากการตัดสินใจโดยผู้เชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้งสามารถเข้าใจว่าพื้นที่ใดมีความสำคัญมากที่สุดและวิธีการที่ได้รับการระบุไว้ใน การตรวจสอบซึ่งจะส่งผลให้รายงานผู้สอบบัญชีมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้นสำหรับองค์กร (IFAC, 2015) ในทางกลับกันสิ่งนี้จะช่วยเพิ่มมูลค่าการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งจะช่วยลดช่องว่างข้อมูลนอกเหนือจากการเขียนเกี่ยวกับ KAM แล้วผู้สอบบัญชียังควรพูดถึงรายละเอียดเกี่ยวกับความรับผิดชอบหลักของผู้สอบบัญชีในระหว่างการตรวจสอบซึ่ง IAASB (2015) กล่าวว่าควรพิจารณาถึงความแตกต่างของคาดหวังที่จะลดลง

ความสำคัญของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ชาลูนซ์ ตั้งเรอเนิร์ตน์ (2558) ได้ทำการสำรวจงานวิจัยเรื่องคุณค่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ผลการสำรวจพบว่า ผู้ใช้งบการเงินเห็นด้วยค่อนข้างมากกว่าการระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีจะส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจลักษณะทางธุรกิจและความเสี่ยงของธุรกิจได้ดีขึ้น อีกทั้งยังทำให้เข้าใจลักษณะงานของผู้สอบบัญชีได้ดีขึ้น ซึ่งผลให้มีความเชื่อมั่นต่อรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้นด้วย และที่สำคัญที่สุดผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้งบการเงินเชื่อว่าการระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” จะทำให้ผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังในการตรวจสอบเรื่องสำคัญดังกล่าวได้มากขึ้นด้วย ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” เป็นการสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ค่อนข้างดี

จากการคาดการณ์ของผู้ใช้งบการเงินถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับอย่างค่อนข้างมากจากการระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” นี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการข้อมูลอื่นที่มากกว่าที่มีอยู่ในรายงานของผู้สอบบัญชีในแบบปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ว่าผู้ใช้งบการเงินต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงกับบริษัทมากขึ้น (Gray et al., 2011 & Porter et al., 2009 & Vanstraelen et al., 2012)

โดยความคิดเรื่องให้รายงานของผู้สอบบัญชีมีคำอธิบายที่เฉพาะเจาะจงกับธุรกิจที่ตรวจสอบมีมานานแล้ว โดยเฉพาะจากกลุ่มนักลงทุนที่ต้องการเข้าใจธุรกิจที่ตนลงทุนมากขึ้น การ

ระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานแบบใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากการทำประชาพิจารณ์ โดย The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) เมื่อปี 2557 เนื่องจากผู้ใช้งบการเงินหลายรายเชื่อว่า การที่ผู้สอบบัญชีต้องรายงานเรื่องดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มความโปร่งใสของการรายงานของผู้สอบบัญชีช่วยทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจข้อมูลของธุรกิจมากขึ้น และช่วยลดช่องว่างด้านความคาดหวังของผู้ใช้งบการเงินในตัวผู้สอบบัญชีได้ ซึ่งในที่สุดจะเป็นการเรียก ความเชื่อมั่นของสังคมที่มีต่อผู้สอบบัญชีกลับมาได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเชื่อว่าการเพิ่มความโปร่งใสนี้จะทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีดีขึ้น เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะต้องเพิ่มความตั้งใจในการตรวจสอบเรื่องที่จะรายงานนั้น โดยจะทำให้ต้องใช้วิจารณญาณในการตรวจสอบมากขึ้นเนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงการสอบบัญชีสูงและต้องรายงานเรื่องดังกล่าวต่อบุคคลภายนอก ส่วนผู้ใช้งบการเงินก็อาจสามารถเข้าใจกิจการที่ถูกตรวจสอบ และเรื่องที่ผู้บริหารต้องใช้ วิจารณญาณอย่างมากได้ด้วย IFAC จึงตัดสินใจออก ISA 701 เรื่อง การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีอิสระเพื่อวางแนวทางการรายงานเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเพิ่มวรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters) จะทำให้รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นต่อผู้ใช้งบการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชีฯ, 2558) ทำให้สามารถลดความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้งบการเงินในสิ่งที่ผู้สอบบัญชีทำกับสิ่งที่ผู้สอบบัญชีทำในความเป็นจริง รวมถึงสร้างความโปร่งใสบกหน้ารายงานของผู้สอบ และงบการเงิน มากกว่ารายงานผู้สอบบัญชีในรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของวิชาชีพสอบบัญชีกลับมาได้ในระดับหนึ่ง (ภัทรพรรณ กรรโณ และ ประเวศ เพ็ญอุทัยกุล, 2561)

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

คือ เพื่อส่งเสริมคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีโดยให้ข้อมูลการปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีความโปร่งใสมากขึ้น การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจเรื่องเหล่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบันตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอาจช่วยผู้ใช้งบการเงินในการทำความเข้าใจกิจการ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหารในงบการเงินที่ตรวจสอบ

นอกจากการเปลี่ยนแปลงสำคัญโดยการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานของผู้สอบบัญชีโดย IFAC ตามมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศฉบับใหม่ รหัส 701 แล้วหลายประเทศก็มีการออกมาตรฐานหรือข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีในทำนองเดียวกันกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่กล่าวข้างต้นด้วย ส่วน

ต่อไปจึงได้นำเสนอมาตรฐานหรือข้อเสนอแนะของประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบและความเข้าใจในแง่มุมอื่น

ข้อเสนอมาตรฐานการสอบบัญชีของสหรัฐ (Public Company Accounting Oversight Board: PCAOB)

PCAOB เป็นหน่วยงานทางการที่กำกับดูแลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของสหรัฐอเมริกา ได้เสนอให้เปลี่ยนเนื้อหาของรายงานผู้สอบบัญชีเช่นเดียวกันโดยเป็นไปในทางเดียวกันกับ IAASB โดยร่างข้อเสนอล่าสุดของทาง PCAOB มีการเสนอให้มีการรายงาน Critical Audit Matters (CAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชี (American Institute of Certified Public Accountants [AICPA], 2013) ซึ่งลักษณะของ CAM นั้นคล้ายกับลักษณะส่วนใหญ่ของ KAM โดย PCAOB ได้ให้คำจำกัดความของ Critical Audit Matters (CAM) ว่าหมายถึงเรื่องของผู้สอบบัญชีที่ประสบปัญหาในการตรวจสอบงบการเงินมากที่สุด ซึ่งรวมถึงเรื่องของผู้สอบบัญชีต้องประสบความยากลำบากในการใช้วิจารณญาณ เรื่องที่ต้องมีการใช้ความเห็นส่วนบุคคล (Subjective) หรือเรื่องที่ซับซ้อนมากที่สุด (AICPA, 2013) ซึ่งตัวอย่างปัจจัยสำคัญที่ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาว่าเรื่องใดเป็น CAM หรือไม่นั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ ISA701 ให้ไว้อย่างมาก

ปฏิกริยาของผู้ใช้งบการเงินต่อข้อเสนอให้มีการนำเสนอ CAM ในรายงานการสอบบัญชีในสหรัฐนี้เป็นไปในเชิงลบ โดยในการสำรวจความเห็นของกรรมการบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐจำนวน 74 รายเมื่อปี พ.ศ. 2556 พบว่า มีกรรมการที่ไม่เห็นด้วยต่อการให้มีการรายงาน CAM ในรายงานของผู้สอบบัญชีมากถึงร้อยละ 52 (BDO, 2013) อย่างไรก็ตามอาจเป็นไปได้ว่ากรรมการเหล่านั้นคุ้นเคยกับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ใช้ในดั้งเดิมในสหรัฐซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยเป็นเวลามากกว่า 70 ปี (Accounting Web, 2013) ถึงแม้โครงการเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีของ PCAOB นี้จะเริ่มขึ้นพร้อมกันกับโครงการของ IAASB ก็ตาม (IFAC, 2015)

มาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ รหัส 700 (สหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์)

มาตรฐานการสอบบัญชีของสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์เกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ฉบับ 700 (ISA700 (UK and Ireland)) มีการกำหนดให้นำเสนอเรื่องสำคัญ ๆ ที่พบในการตรวจสอบที่ค่อนข้างจะแตกต่างจากแนวคิดของ KAM หรือ CAM อยู่พอสมควร โดยตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2555 Financial Reporting Council (FRC) ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานการสอบบัญชีของทั้งสองประเทศได้บังคับให้ผู้สอบบัญชีต้องแสดงความโปร่งใสในการตรวจสอบบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยต้องนำเสนอเรื่องต่อไปนี้เป็นรายงานของผู้สอบบัญชี (FRC, 2013)

1. คำบรรยายเกี่ยวกับความเสี่ยงในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Risk of Material Misstatement: RMM) ที่ผู้สอบบัญชีประเมินว่ามีผลกระทบที่สูงที่สุดต่อ

1.1 กลยุทธ์การสอบบัญชีโดยรวม

1.2 การจัดสรรทรัพยากรของการสอบบัญชี และ

1.3 การจัดการกับปริมาณงานของทีมตรวจสอบ

2. คำบรรยายว่าผู้สอบบัญชีประยุกต์ใช้แนวคิดด้านความมีสาระสำคัญอย่างไรในการตรวจสอบงบการเงินโดยรวม

3. ขอบเขตการตรวจสอบโดยสรุป ซึ่งรวมถึงคำอธิบายว่าขอบเขตดังกล่าวสนองตอบต่อความเสี่ยงในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่กล่าวถึงใน (1) และแนวคิดด้านความมีสาระสำคัญที่กล่าวถึงใน (2) ข้างต้นอย่างไร

ทั้งนี้มาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าวยังเน้นให้การนำเสนอเรื่องข้างต้น กระทำโดยพิจารณาปัจจัยเฉพาะองค์กรที่ถูกรับตรวจสอบ และให้บรรยายถึงสถานการณ์ขององค์กรที่ถูกรับตรวจสอบมากกว่าการบรรยายแบบไม่เฉพาะเจาะจง หรือให้ข้อมูลทั่วไปโดยใช้คำบรรยายที่มีลักษณะที่เป็นมาตรฐานที่เหมือน ๆ กัน (FRC, 2015) นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้รายงานของผู้สอบบัญชีในเรื่องดังกล่าวจัดทำขึ้น โดยพิจารณาความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกันกับเรื่องกล่าวถึงในรายงานของคณะกรรมการบริษัทหรือคณะกรรมการตรวจสอบในรายงานประจำปีด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า KAM มีส่วนคล้ายกับข้อกำหนดของ FRC (2013) อยู่ระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Risk of Material Misstatement: RMM) ที่มีความเสี่ยงสูงเป็นปัจจัยหลักอันหนึ่งในการพิจารณาว่า เหตุการณ์ใดเป็น KAM ด้วย อย่างไรก็ตาม ISA701 ไม่ได้ระบุเกณฑ์การเลือกรื่องที่สำคัญที่สุดโดยพิจารณาจากผลกระทบต่อกลยุทธ์การสอบบัญชีโดยรวม การจัดสรรทรัพยากรในการตรวจสอบ และการจัดการกับปริมาณงานของทีมตรวจสอบ เหมือนกับเกณฑ์ที่ระบุใน FRC (2013) ถึงแม้ว่าโดยนัยยะแล้วสามารถนำมาเทียบเคียงกันได้พอควร

การสำรวจโดย FRC (2015) ภายหลังจากนำมาตรฐานมาใช้พบว่า การตอบรับจากผู้ใช้งบการเงินในสหราชอาณาจักรเป็นไปในทางบวก เนื่องจากมีการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ โดย FRC ได้ทำการวิเคราะห์รายงานของผู้สอบบัญชีที่ทำตามมาตรฐานใหม่เป็นปีแรก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ขนาดใหญ่ที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีใหญ่ 4 แห่ง (Big-4) และพบว่าจำนวนความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีได้รายงานไว้ในรายงานของตนนั้นมีค่าเฉลี่ยประมาณ 4.2 เรื่อง และในหลายกรณีมีการนำเสนอผลของการตรวจสอบในแต่ละ

ความเสี่ยงที่นำเสนอด้วย (แม้มีมาตรฐานเพียงให้ไว้เป็นทางเลือกในการนำเสนอเท่านั้น) อย่างไรก็ตามในการสำรวจนั้น FRC พบว่ามีสำนักงานสอบบัญชี Big-4 รายหนึ่งได้นำเสนอความเสี่ยงสองประเภทเป็นมาตรฐานสำหรับลูกค้าทุกรายของตน โดยใช้คำอธิบายและการตอบสนองความเสี่ยงที่ค่อนข้างเป็นมาตรฐานเหมือนกันหมด ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ FRC อีกทั้งมีการตรวจพบว่าวิธีการตรวจสอบสำหรับความเสี่ยงในบางรายงานที่ผู้สอบบัญชีนำเสนอไว้ไม่ตรงกับวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานจริง กรณีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นกับการนำ ISA701 มาใช้ในประเทศไทยด้วยก็ได้ ดังนั้นผู้สอบบัญชีในประเทศไทยจึงควรต้องระมัดระวัง ในการนำเสนอ KAM เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำดังกล่าว นอกจากนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลอาจควรต้องมีการสุ่มตรวจสอบคุณภาพการรายงานภายหลังการนำไปใช้จริงในประเทศไทยด้วย

มาตรฐานการสอบบัญชีของเนเธอร์แลนด์สมาคมบัญชีของเนเธอร์แลนด์ (NBA, 2014)

มาตรฐานการสอบบัญชีของเนเธอร์แลนด์สมาคมบัญชีของเนเธอร์แลนด์ก็ได้มีการบังคับให้บริษัทที่มีส่วนได้เสียสาธารณะต้องใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ซึ่งต้องมีการนำเสนอ KAM ในรายงานของผู้สอบบัญชีเหมือนกับ ISA701 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป อีกทั้งยังกำหนดให้มี การรายงานว่าผู้สอบบัญชีประยุกต์ใช้แนวคิดด้านความมีสาระสำคัญอย่างไร และมีขอบเขตการตรวจสอบโดยสรุปอย่างไร คล้ายกับที่กำหนดโดย FRC (2013) ของสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์อีกด้วย

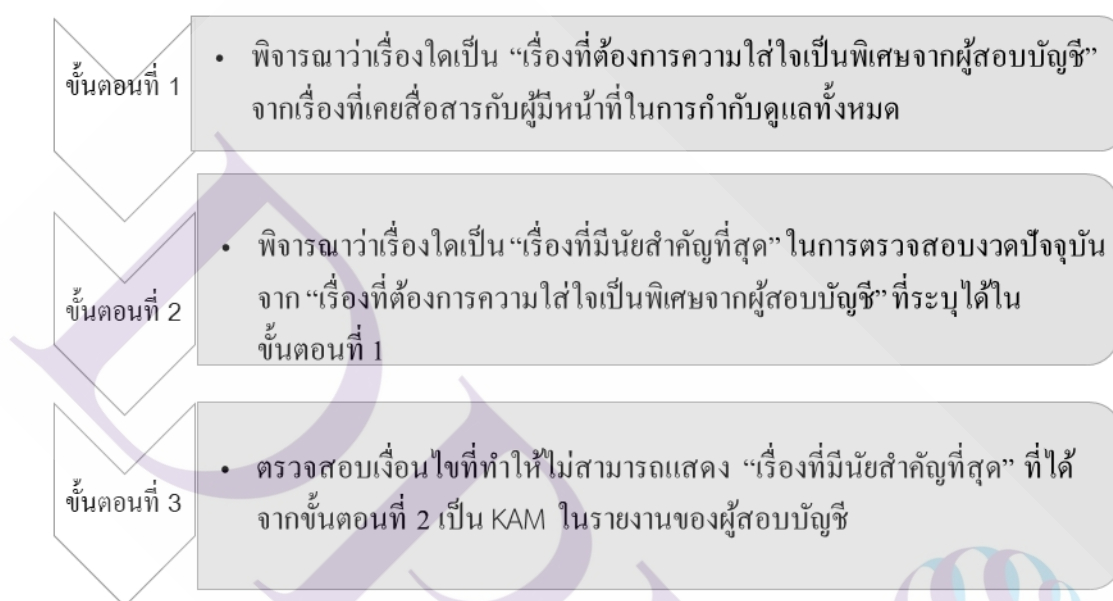
มาตรฐานการสอบบัญชีของสมาชิกประชาคมยุโรป (European Union: EU) European Group of Auditors' Oversight Bodies (EGAOB)

มาตรฐานการสอบบัญชีของสมาชิกประชาคมยุโรปก็ได้มีการตัดสินใจในปี พ.ศ. 2557 ที่จะเพิ่มเรื่องที่ต้องรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีความคล้ายกับข้อกำหนดของ FRC (2013) ที่ใช้ในสหราชอาณาจักรมาก มีแต่เพียงรายละเอียดปลีกย่อยบางประการเท่านั้นที่แตกต่างกัน โดยประเทศสมาชิกของ EU จะต้องปฏิบัติตามสำหรับงบการเงินที่เริ่มในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าหน่วยงานกำกับดูแลทางด้านการรายงานทางการเงินในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ มีแนวคิดเรื่องเกณฑ์การระบุและการนำเสนอเรื่องสำคัญที่พบในการสอบบัญชีที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งก็ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ใช้งบการเงิน ถึงแม้ผู้บริหารของบริษัทในสหรัฐอเมริกาอาจไม่ได้ให้การตอบรับในเรื่องดังกล่าวมากนักก็ตาม อย่างไรก็ตามงานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของเรื่องดังกล่าวยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่มากและยังไม่มีการบังคับใช้ในหลายประเทศเรื่องนี้จึงยังเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาในรายละเอียดต่อไป

การกำหนดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่จะนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชีนั้น มีขั้นตอนสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอนดังแผนภาพที่แสดงประกอบนี้ โดยอ้างอิงจากมาตรฐาน ISA701 ซึ่งไม่มีมีข้อแตกต่างใด ๆ จากร่างมาตรฐานที่เสนอโดยสภาวิชาชีพบัญชีฯ (สภาวิชาชีพบัญชีฯ, 2559)

ภาพที่ 2.3 ขั้นตอนการพิจารณาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่จะนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชี

ที่มา: ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558, น.117)

ขั้นตอนแรก ผู้สอบบัญชีต้องทบทวนและพิจารณาเรื่องที่เคยสื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลทั้งหมดและเลือกว่าเรื่องใดเป็น “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” (Significant Auditor Attention) โดย ISA701 ได้แนะนำให้คำนึงด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. เรื่องที่ผู้สอบบัญชีประเมินว่ามีความเสี่ยงสูงในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
2. เรื่องที่เป็น “ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ” ที่ระบุได้ในช่วงการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการที่ตรวจสอบในขั้นการวางแผน

3. เรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญอย่างมากซึ่งเกี่ยวข้องกับ

3.1 รายการในงบการเงินที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหาร หรือ

3.2 ประมวลการทางบัญชีที่ถูกระบุว่ามีประมวลการที่มีความไม่แน่นอนอย่างมาก

4. ผลกระทบของเหตุการณ์หรือรายการที่มีความสำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างงวด

ขั้นตอนที่สอง ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาว่า จากเรื่องที่เข้าเงื่อนไขในขั้นต้นที่หนึ่งนั้น เรื่องใดเป็น “เรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุด” ในการตรวจสอบงวดปัจจุบันและให้ถือว่าเรื่องดังกล่าวเป็น “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters)” ซึ่งเรื่องที่กระทบมากกว่า 1 ด้านข้างต้นในขั้นตอนแรกก็จะมีโอกาสที่จะเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สาม พิจารณาว่าเรื่องที่เลือกให้เป็น “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters)” นั้นเข้าเงื่อนไขที่ไม่สามารถนำเสนอได้หรือไม่ ซึ่งได้แก่

1. กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามการเปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะ หรือ

2. ในสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้นกล่าวคือ ผู้สอบบัญชีพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของผู้สอบบัญชีเพราะการกระทำดังกล่าวถูกคาดหวังอย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบทางลบ มากกว่าผลประโยชน์ของสาธารณะถ้ามีการสื่อสารดังกล่าว ข้อกำหนดนี้จะไม่ถือปฏิบัติถ้ากิจการได้เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว

เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี

“เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” ISA701 ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพิจารณาในขั้นตอนแรกในหลายประเด็นโดยมีการให้ตัวอย่าง “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” ที่ผู้สอบบัญชีควรต้องพิจารณาดังนี้

1. เรื่องที่ทำนายสำหรับผู้สอบบัญชีในการหาหลักฐานที่เหมาะสมและเพียงพอและเรื่อง que ผู้สอบบัญชีต้องเผชิญความท้าทายในการสรุปความเห็นต่องบการเงิน

2. เรื่องที่ผู้บริหารต้องใช้วิจรณ์ญาณที่ซับซ้อนและสำคัญจนต้องใช้สมาชิกระดับสูงของทีมตรวจสอบมาเกี่ยวข้องมากในการตรวจสอบหรือต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีหรือด้านการตรวจสอบนอกทีมตรวจสอบมาช่วย

3. เรื่องที่ประสบปัญหาในการตรวจสอบจนผู้สอบบัญชีต้องติดต่อกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลของกิจการ เช่น

3.1 รายการกับบุคคล/กิจการที่เกี่ยวข้องกันที่ผู้สอบบัญชีประสบปัญหาในการหาหลักฐานว่าเงื่อนไขของธุรกรรมใกล้เคียงกับลักษณะธุรกรรมที่ทำกับบุคคล/กิจการที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่

3.2 การที่ทีมตรวจสอบหลักของกลุ่มบริษัทไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของทีมตรวจสอบของบริษัทในกลุ่มได้เรื่องและผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานตรวจสอบต้องปรึกษากับผู้อื่นที่อยู่ใน/นอกสำนักงานตนเอง เช่น หน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพ (Quality Control Partner) ของสำนักงาน

4. เรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องสนใจเป็นอย่างมากอื่น ๆ ที่อาจไม่ใช่เรื่องที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เช่น การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ที่มีผลกระทบกลยุทธ์ตรวจสอบ

5. นโยบายการบัญชีที่มีความสำคัญต่อการเข้าใจงบการเงินของผู้ใช้หรือการเปลี่ยนแปลงของนโยบายดังกล่าว รวมทั้งการใช้นโยบายที่ไม่สอดคล้องธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน

ทั้งนี้ ISA701 ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าผู้สอบบัญชีอาจสามารถระบุ “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” เหล่านี้ได้ตั้งแต่ช่วงการวางแผนของการตรวจสอบและอาจได้สื่อสารกับ ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลไปแล้ว แต่การตัดสินใจว่าเรื่องใดเป็น KAM นั้นขึ้นอยู่กับผลการตรวจสอบหรือหลักฐานที่รวบรวมได้ตลอดการตรวจสอบมากกว่า (ซาณชัย ตั้งเรณรัตน์, 2558)

ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ

อีกเรื่องหนึ่ง que ผู้สอบบัญชีควรนำมาพิจารณาว่าเป็น “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” หรือ ไม่ในขั้นตอนแรกที่กล่าวข้างต้น คือ การพิจารณา “ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ” (Significant Risks) ทั้งนี้ TAS315 (ปรับปรุง) การระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญโดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการให้ กำจำกัดความของ “ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ” ว่า หมายถึง ความเสี่ยงของการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งผู้สอบบัญชีต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น เรื่องที่ผู้บริหารต้องใช้วิจารณญาณสูง รายการผิดปกติ หรือการที่ผู้สอบบัญชีต้องเปลี่ยนแปลงระดับความเสี่ยงจากที่เคยประเมินไว้ตั้งแต่ช่วงการวางแผนการตรวจสอบ

โดยเฉพาะในรายการที่มีความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Risk of Material Misstatement: RMM) สูง (สภาวิชาชีพบัญชีฯ, 2556) ดังนั้นความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญจึงมักเป็น “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญบางเรื่องอาจไม่เป็น “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” ก็ได้ เช่น มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 240 ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการพิจารณาการทุจริตในการตรวจสอบงบการเงิน ให้สมมติเสมอว่าการทุจริตด้านการรับรู้รายได้และการแทรกแซงการควบคุมภายในโดยผู้บริหาร (Management’s Override) เป็นความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ (สภาวิชาชีพบัญชีฯ, 2555) แต่ผู้สอบบัญชีอาจพบหลังการตรวจสอบว่าความเสี่ยงดังกล่าวอาจไม่

เป็น “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” ก็ได้ ดังนั้นจึงอาจไม่ต้องนำมาพิจารณาว่าเป็น KAM หรือไม่ (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2558)

ผลกระทบของเหตุการณ์หรือรายการที่มีความสำคัญต่องบการเงิน

ตัวอย่างของปัจจัยในการพิจารณาว่าเรื่องใดเป็น “เรื่องที่ผู้สอบบัญชีให้ความสนใจอย่างมาก” ที่กล่าวถึงในขั้นตอนแรก ยังรวมถึงผลกระทบของเหตุการณ์หรือรายการที่มีความสำคัญต่องบการเงินที่เกิดขึ้นในงวดที่มีต่อการตรวจสอบ โดย ISA701 ได้ให้ตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1. เรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลามากและบ่อยในการสื่อสารกับผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล เช่น รายการที่เกิดกับบุคคล/กิจการที่เกี่ยวข้องกันที่มีลักษณะผิดปกติหรือไม่เหมือนรายการค้าปกติ หรือเรื่อง que ผู้บริหารต้องใช้วิจารณญาณที่ซับซ้อน

2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ บัญชี กฎระเบียบ อุตสาหกรรมหรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีผลต่อสมมติฐานหรือวิจารณญาณของผู้บริหาร ซึ่งอาจมีผลต่อแนวทางการตรวจสอบเนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

ข้อพิจารณา เรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุด

จากเรื่อง “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” ที่สามารถระบุได้ในขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นถัดมาคือการคัดเลือกว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุด โดย ISA701 ระบุว่า “เรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี” อาจเป็นเรื่องที่ผู้สอบบัญชีสื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลบ่อยครั้งและจริงจัง ดังนั้นลักษณะและปริมาณการสื่อสารดังกล่าวจะสามารถบ่งชี้ว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดได้ นอกจากนี้ ISA701 ยังให้ตัวอย่างข้อพิจารณาอื่น ๆ เพื่อพิจารณาเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดอีกหลายด้าน (ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับข้อเสนอของ PCAOB ของ สหรัฐในการเลือก CAM) เช่น

1. ความสำคัญและสาระสำคัญของเรื่องดังกล่าวต่อความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงิน

2. ลักษณะของนโยบายทางการบัญชีหรือความซับซ้อนหรือการต้องใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการเลือกนโยบายที่เหมาะสม

3. ลักษณะและปริมาณการตรวจสอบสำหรับเรื่องดังกล่าว โดยรวมถึงปริมาณของการใช้ความชำนาญหรือความรู้เฉพาะทางหรือลักษณะการขอคำปรึกษาภายนอกเพื่อช่วยทีมตรวจสอบ

4. ลักษณะและระดับความยากลำบากในการตรวจสอบ ประเมินผล หรือหาหลักฐานประกอบในเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อดุลยพินิจที่ผู้สอบบัญชีต้องใช้นั้นเป็นนามธรรม (Subjective) มากขึ้น

5. ความรุนแรงของข้อบกพร่องของควบคุมภายใน หรือ

6. เรื่องที่กระทบต่อการตรวจสอบในด้านต่าง ๆ หลายด้านพร้อมกัน เช่น การทำสัญญา ระยะยาวที่สำคัญกับลูกค้า อาจทำให้ผู้สอบบัญชีต้องสนใจในหลายด้านพร้อม ๆ กัน ทั้งวิธีการรับรู้ รายได้ การผูกฟ้อง ร้องหรือหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งการประมาณการทางบัญชีที่อาจต้องเกิดขึ้น จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ISA701 ไม่มีการจำกัดจำนวนเรื่องของ KAM หรือระบุให้มีจำนวน KAM ขั้นต่ำที่ต้อง แสดงในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีควรพิจารณาจำนวนเรื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น

1. ขนาดและความซับซ้อนของกิจการ เช่น จำนวน KAM อาจยังมีจำนวนมากขึ้น หาก กิจการมีขนาดใหญ่มากขึ้นหรือมีความซับซ้อนมากขึ้น

2. ลักษณะธุรกิจและสภาพแวดล้อมของกิจการ เช่น หากมีลักษณะธุรกิจที่พิเศษหรือ เฉพาะเจาะจงที่เป็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษ

3. ข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการตรวจสอบ เช่น มีสถานการณ์สำคัญ เกิดขึ้นหลายประเด็นในระหว่างการตรวจสอบ โดยหากยังมีเรื่องของผู้สอบบัญชีระบุให้เป็น KAM ในเบื้องต้นจำนวนมาก ผู้สอบบัญชียังต้องพิจารณาให้ดีว่า เรื่องใดกันแน่ที่เข้าข่ายเป็น KAM และ ต้องตระหนักว่าจำนวนเรื่อง KAM ที่มากเกินไปอาจแสดงให้เห็นว่าเรื่องดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่สำคัญ ที่สุด

การนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

ISA701 เสนอให้มีหัวข้อ KAM แยกต่างหากจากเรื่องอื่นในรายงานของผู้สอบบัญชีและ เริ่มต้นด้วยพรรณนาที่ใช้คำบรรยายที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งอธิบายความหมายของ KAM และระบุว่า KAM เหล่านี้เกิดจากการตรวจสอบงบการเงิน โดยรวม โดยผู้สอบบัญชีไม่ได้แสดงความเห็น ต่างหากสำหรับ KAM ดังกล่าว ต่อจากนั้นเป็นการบรรยาย KAM ในรายละเอียด ซึ่งหากมีมากกว่า 1 เรื่อง ISA701 แนะนำให้มีการใส่หัวข้อย่อก่อนบรรยายรายละเอียดของ KAM แต่ละเรื่อง โดยการนำเสนอ KAM นั้นควรมี 3 องค์ประกอบดังนี้

1. การอ้างอิงหมายเหตุประกอบงบการเงินที่เกี่ยวกับ KAM ดังกล่าว (ถ้ามี)

2. การอธิบาย KAM และระบุว่าเหตุใดเรื่องดังกล่าว จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบ

3. ผู้สอบบัญชีจัดการกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร โดยอาจเลือกอธิบายสิ่งต่อไปในด้านใด ด้านหนึ่งหรือหลายด้านก็ได้

3.1 วิธีการตอบสนองหรือแนวทางของผู้สอบบัญชีที่ใช้สำหรับ KAM

3.2 วิธีตรวจสอบคร่าว ๆ สำหรับ KAM ดังกล่าว ซึ่งอาจรวมถึงการปรึกษากับผู้อื่น ในสำนักงานหรือกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล

3.3 ข้อบังคับถึงผลลัพธ์ของวิธีการตรวจสอบที่ใช้ หรือ

3.4 ข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ทั้งนี้การแสดงหัวข้อย่อของ KAM แต่ละเรื่องอาจเรียงลำดับตามความสำคัญหรือตามลำดับของหมายเหตุประกอบงบการเงินก็ได้

การไม่ระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี

ISA701 ระบุว่า ผู้สอบบัญชีอาจไม่นำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบก็ได้ หากเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1. มีกฎหมายหรือข้อบังคับไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะ หรือ

2. สามารถคาดเดาได้อย่างสมเหตุสมผลว่าผลกระทบทางลบจากการนำเสนอ KAM ดังกล่าวจะมีมากกว่าประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งในกรณีนี้ ISA701 ระบุว่าเป็นกรณีที่ไม่ค่อยน่าจะเกิดขึ้นได้แต่หากเกิดกรณีนี้ขึ้นจริง ผู้สอบบัญชีอาจควรหารือกับที่ปรึกษาทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผลกระทบจากการรายงานหรือไม่รายงานเรื่องดังกล่าวจะเป็นอย่างไรเพื่อประกอบการตัดสินใจ

นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการอธิบายเรื่องที่น่าไปสู่การแสดงความเห็นแบบเปลี่ยนแปลงไปในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นหรือมีการนำเสนอหัวข้อ “ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง” ในส่วนอื่นของรายงานของผู้สอบบัญชีตามที่ ISA700 (ปรับปรุง) กำหนดไปแล้ว (ซึ่งตามคำจำกัดความแล้วเรื่องทั้งสองกรณีเข้าลักษณะของ KAM ด้วยอยู่แล้ว) ผู้สอบบัญชีไม่ต้องนำเรื่องดังกล่าวมาบรรยายซ้ำภายใต้หัวข้อ KAM นี้ อีก แต่ให้อ้างอิงเรื่องดังกล่าวในหัวข้อ KAM ว่ามีเรื่องเหล่านั้นถูกนำเสนออยู่ที่ส่วนอื่นของรายงานของผู้สอบบัญชีแล้ว ซึ่งผู้สอบบัญชีอาจเขียนข้อความต่อไปนี้เป็นย่อหน้าต่างหากต่อจากคำอธิบายมาตรฐานของ KAM

“ยกเว้นเรื่องดังกล่าว ในเกณฑ์การแสดงความเห็น (อย่างมีเงื่อนไขหรือว่างการเงินไม่ถูกต้อง) หรือ ยกเว้นเรื่องดังกล่าวในหัวข้อ “ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง”

ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอื่นที่ต้องสื่อสารในรายงานของข้าพเจ้า” หรือในกรณีที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องรายงานเลย ผู้สอบบัญชีอาจใช้ข้อความต่อไปนี้แทนก็ได้ “ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสารในรายงานของข้าพเจ้า”

ข้อควรระวังในการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ในการนำเสนอ KAM นั้น ISA701 ได้แนะนำให้ผู้สอบบัญชีใช้ความระมัดระวังในเรื่องดังต่อไปนี้

1. หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคด้านการสอบบัญชีมากเกินไปจนทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอบบัญชีมากนักไม่เข้าใจหรือสับสน

2. ไม่ควรเปิดเผย KAM ซึ่งเป็นเรื่อง que ผู้บริหารไม่เคยให้ข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณะก่อนวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี หากจำเป็นต้องอ้างอิงถึงเรื่องดังกล่าวจริง ๆ ผู้สอบบัญชีควรให้ผู้บริหารหรือ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นในที่อื่นก่อน ซึ่งผู้สอบบัญชีควรอ้างอิงไปยังการเปิดเผยดังกล่าวในระหว่างการบรรยาย KAM

3. ห้ามมีการแสดงเป็นนัยยะว่า KAM ดังกล่าวไม่ได้รับข้อสรุปจากการตรวจสอบอย่างเหมาะสมหรือมีให้ความเห็นต่อ KAM เรื่องนั้นเป็นการต่างหากนอกเหนือจากการแสดงความเห็นโดยรวมในงบการเงินที่ตรวจสอบ

4. ผู้สอบบัญชีต้องระลึกรู้เสมอว่า การรายงาน KAM ไม่สามารถใช้ในการทดแทนสิ่งต่อไปนี้

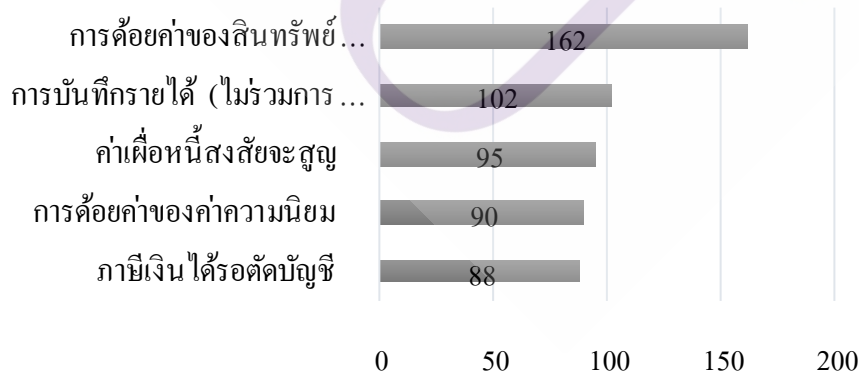
4.1 การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชี

4.2 การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สอบบัญชี

4.3 การรายงานตาม ISA570 (ปรับปรุง) เรื่อง การดำเนินงานต่อเนื่อง ในกรณีมีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเงื่อนไขที่อาจทำให้เกิดข้อสงสัยต่อความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องได้

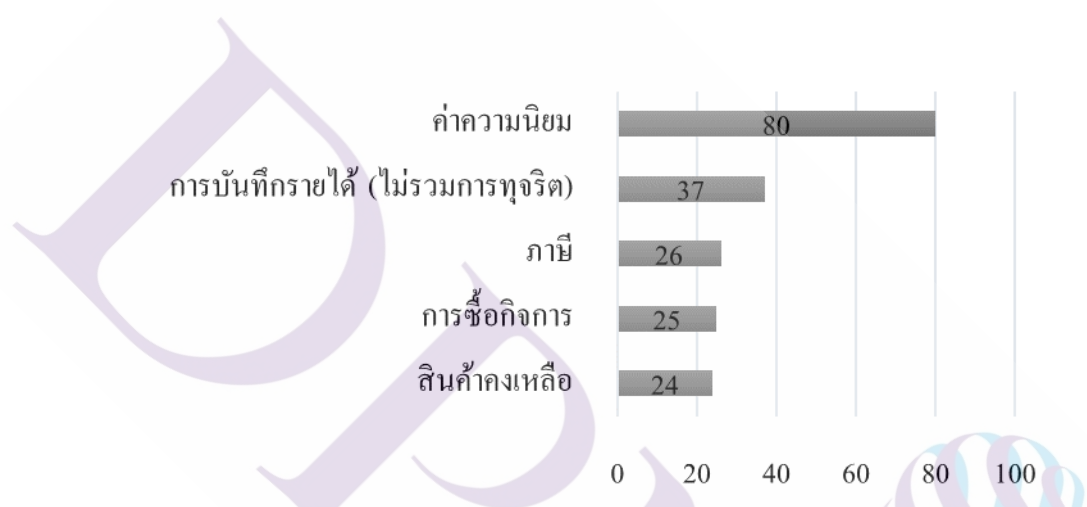
4.4 การแสดงความเห็นต่อ KAM เป็นการเฉพาะ

ตัวอย่างเรื่องที่ถูกเปิดเผยในวรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

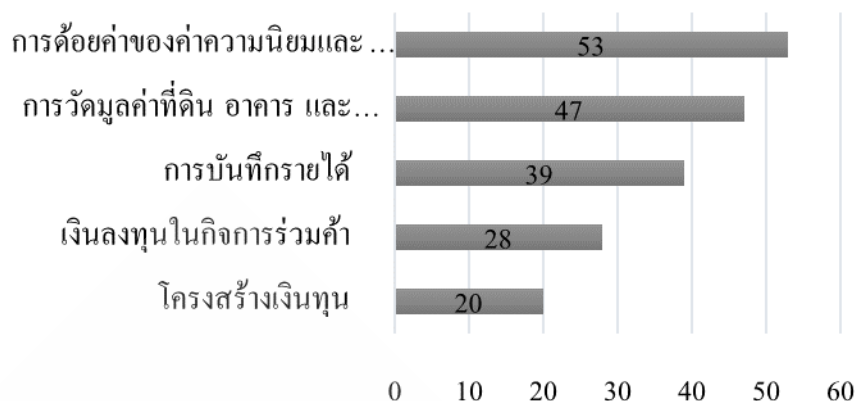
ภาพที่ 2.4 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับแรกจากการสำรวจของสถาบัน The Association of Chartered Certified Accountants: ACCA

จากงานวิจัยของสถาบัน ACCA (2018) ได้มีการสำรวจรายงานผู้สอบบัญชีจำนวน 560 รายงานจากหลายประเทศ ทั้งประเทศบราซิล สาธารณรัฐไชปรัส ประเทศเคนย่า ประเทศไนจีเรีย ประเทศโอมาน ประเทศโรมาเนีย ประเทศแอฟริกาใต้ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ประเทศซิมบับเว ผลจากการสำรวจพบว่ามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 1,321 เรื่อง จากรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 560 รายงาน โดยเรื่องที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ค่าเสื่อมการด้อยค่าของสินทรัพย์จำนวน 162 ครั้งหรือคิดเป็น 12.26% รองลงมาเป็นเรื่องการบันทึกรายได้ (ซึ่งไม่รวมถึงรายการทุจริต) จำนวน 102 ครั้งหรือคิดเป็น 7.72% และเรื่องค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญจำนวน 95 ครั้งหรือคิดเป็น 7.19%

ภาพที่ 2.5 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับแรกจากการสำรวจของบริษัทสอบบัญชี KPMG

จากงานวิจัยของบริษัทสอบบัญชี KPMG (2017) ได้ทำการสำรวจรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 128 บริษัท ในตลาดหุ้นออสเตรเลีย ASX200 ของรอบบัญชีสิ้นสุดปี 2560 ผลจากการสำรวจพบว่ามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 364 เรื่อง จากรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 128 รายงาน โดยเรื่องที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ค่าความนิยม(รวมถึงการด้อยค่าของสินทรัพย์) จำนวน 101 ครั้งหรือคิดเป็น 63% รองลงมาเป็นเรื่องการบันทึกรายได้จำนวน 46 ครั้งหรือคิดเป็น 29% และเรื่องภาษี 35 ครั้งหรือคิดเป็น 20%

ภาพที่ 2.6 แผนภูมิแสดงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับแรกจากการสำรวจของสถาบัน Financial Markets Authority & External Reporting Board: FMA & EXRB

จากงานวิจัยของสถาบัน FMA & EXRB (2017) ได้มีการสำรวจประสบการณ์ในปีแรกของการนำมาตรฐาน ISA 701 มาปรับใช้ในประเทศนิวซีแลนด์ พบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 141 บริษัท ของรอบบัญชีสิ้นสุดปี 2560 ผลจากการสำรวจพบว่ามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 293 เรื่อง จากรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 128 รายงาน โดยเรื่องที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การด้อยค่าของค่าความนิยมและสินทรัพย์มีตัวตนอื่น ๆ จำนวน 53 ครั้งหรือคิดเป็น 18.09% รองลงมาเป็นเรื่องการวัดมูลค่าที่ดินอาคารและอุปกรณ์ จำนวน 49 ครั้งหรือคิดเป็น 16.72% และเรื่องการบันทึกรายได้ 39 ครั้งหรือคิดเป็น 13.31%

2.2.2.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ก) การลงทุนในบริษัทย่อย

Grant Thornton International (2020) กล่าวว่า "ข้อมูลเชิงลึกของ IFRS 3" สรุปประเด็นสำคัญของมาตรฐาน โดยเน้นประเด็นที่ยากต่อการตีความและทบทวนคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องมากที่สุดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ บทความนี้แสดงภาพรวมระดับสูงของ IFRS 3 และอธิบายขั้นตอนสำคัญในการบัญชีสำหรับการรวมธุรกิจตามมาตรฐานนี้ นอกจากนี้ยังเน้นประเด็นการใช้งานจริงที่เกี่ยวข้องกับ:

1. เงื่อนไขข้อตกลงและผลกระทบต่อการบัญชีสำหรับการรวมธุรกิจและ
2. วิธีหลีกเลี่ยงผลกระทบทางบัญชีโดยไม่ได้ตั้งใจเมื่อนำสองธุรกิจมารวมกัน

การควบรวมและซื้อกิจการ (การรวมธุรกิจ) อาจมีผลกระทบต่อพื้นฐานต่อการดำเนินงานทรัพยากรและกลยุทธ์ของผู้ซื้อสำหรับธุรกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นไม่บ่อยนักและแต่ละรายการจะไม่ซ้ำกัน IFRS 3 "การรวมธุรกิจ" มีข้อกำหนดสำหรับธุรกรรมเหล่านี้ซึ่ง ได้แก่ ความท้าทายในทาง

ปฏิบัติ มาตรฐานนี้มีมานานกว่าสิบปีแล้วและได้รับการตรวจสอบหลังการใช้งานโดย IASB เป็นหนึ่งในมาตรฐานที่อ้างอิงมากที่สุดในปัจจุบัน วิธีการซื้อกิจการ IFRS 3 กำหนดข้อกำหนดด้านบัญชีและการรายงาน (เรียกว่า "วิธีการได้มา") สำหรับผู้ซื้อในการรวมธุรกิจ ขั้นตอนสำคัญในการใช้วิธีการได้มาสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระบุการรวมธุรกิจ

การซื้อกิจการแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่เช่นการซื้อส่วนได้เสียที่มีอำนาจควบคุมในหน่วยงานดำเนินงานที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นการรวมธุรกิจภายในขอบเขตของ IFRS 3 อย่างไรก็ตามธุรกรรมจำนวนมากหรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อกิจการหรือกลุ่มสินทรัพย์อื่นต้องการการวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อพิจารณาว่า

1. สิ่งที่ได้มาถือเป็นธุรกิจ
2. ได้รับการควบคุมตามที่กำหนดโดย IFRS 10
3. การรวมกันอยู่ในขอบเขตของ IFRS 3

ขั้นตอนที่ 2 การระบุผู้ซื้อ

ฝ่ายที่ถูกระบุว่าเป็นผู้ซื้อทางบัญชีส่วนใหญ่มักจะเป็นเจ้าของตามกฎหมาย (ผู้ซื้อทางบัญชีมักจะเป็นบุคคลที่โอนสิ่งตอบแทนเช่นเงินสดหรือทรัพย์สินอื่น ๆ) อย่างไรก็ตาม IFRS 3 จำเป็นต้องมีวิธีการที่เป็นสาระสำคัญเพื่อระบุฝ่ายที่ได้รับการควบคุม (เช่นผู้ได้รับ) แนวทางนี้ดูนอกเหนือจากรูปแบบทางกฎหมายของธุรกรรมและพิจารณาถึงสิทธิของนิติบุคคลที่รวมและเจ้าของกิจการเดิม

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดวันที่ได้มา

วันที่ได้มาคือวันที่ผู้ซื้อได้รับการควบคุมของผู้ถูกซื้อโดยปกติคือวันที่เสร็จสิ้นการรวมธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 4 การรับรู้และการวัดมูลค่าสินทรัพย์ที่ระบุได้ ที่ได้มาและหนี้สินที่รับมา

โดยทั่วไปขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลานานที่สุดซึ่งผู้ซื้อจะต้องดำเนินการดังนี้

1. รับรู้สินทรัพย์ที่ระบุได้ที่ได้มาและหนี้สินที่รับมา ณ วันที่ซื้อรวมถึงสินทรัพย์ไม่มีตัวตนบางส่วนที่อาจไม่เคยรับรู้มาก่อนในงบการเงินของผู้ถูกซื้อ
2. วัดมูลค่าสินทรัพย์ที่ระบุได้ที่ได้มาและหนี้สินที่รับมาด้วยมูลค่ายุติธรรมโดยมีข้อยกเว้นบางประการ
3. กำหนดการบังคับใช้ของข้อกำหนดการรับรู้และการวัดผลที่เฉพาะเจาะจง
4. จัดประเภทหรือกำหนดสินทรัพย์ที่ได้มาและหนี้สินที่รับมา

ผลกระทบของเงื่อนไขข้อตกลงต่อการบัญชีสำหรับการรวมธุรกิจ ข้อกำหนดและโครงสร้างของข้อตกลงการขายและการซื้อแตกต่างกันอย่างมากและเป็นตัวกำหนดว่าควรพิจารณาการรวมธุรกิจอย่างไร เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องตระหนักถึงผลที่ตามมาของการรายงานทางการเงินของการวางข้อกำหนดและเงื่อนไขบางประการไว้ในสัญญาซื้อขาย

ตารางที่ 2.1 เงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรายงานทางการเงินสำหรับการรวมธุรกิจ

เงื่อนไขข้อตกลงหรือโครงสร้าง	ผลกระทบจากการรายงานทางการเงิน	
โครงสร้างของราคาซื้อ	ราคาซื้ออาจรวมถึงสิ่งตอบแทนที่อาจเกิดขึ้น การเตรียมการ เช่น ราคาที่แตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานในอนาคตของธุรกิจที่ได้มา	<ul style="list-style-type: none"> - การรับรู้สิ่งตอบแทนที่อาจเกิดขึ้นในวันที่ซื้อด้วยมูลค่ายุติธรรมมีผลทันทีที่ต้องบแสดงฐานะการเงิน (กล่าวคือส่งผลกระทบต่อค่าความนิยมและจำนวนหนี้สินหรือส่วนของผู้ถือหุ้นที่รายงานขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งตอบแทนที่อาจเกิดขึ้นที่จะโอน) - การเปลี่ยนแปลงในภายหลังในมูลค่ายุติธรรมของสิ่งที่จะเกิดขึ้นความรับผิดชอบในการพิจารณามักจะส่งผลกระทบต่อรายได้หลังการรวมกันของกลุ่มในขณะที่สิ่งตอบแทนที่อาจเกิดขึ้นซึ่งรับรู้ในตอนแรกเป็นส่วนของผู้ถือหุ้นจะไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานภายหลังการได้มาของกลุ่ม

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เงื่อนไขข้อตกลงหรือโครงสร้าง	ผลกระทบจากการรายงานทางการเงิน	
	นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงการเตรียมการชำระเงินที่อาจเกิดขึ้นด้วย	- คิดจากเนื้อหาของพวกเขาและอาจจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติ (ทั้งหมดหรือบางส่วน) เป็นการชดเชยในอนาคตบริการและใช้คำแนะนำใน IFRS 2 'Share-based Payment'

	<p>ขายพนักงาน - ผู้ถือหุ้นที่ยังคงเป็นพนักงานของธุรกิจที่ได้มา (เช่น ข้อตกลงการหารายได้)</p>	<p>หรือ IAS 19 'Employee Benefits' แทนที่จะเป็นการชำระเงินสำหรับธุรกิจที่ได้มา</p> <p>- การเตรียมการสำหรับการชำระเงินโดยอัตโนมัติจะถูกริบหากการจ้างงานของผู้ถือหุ้นที่ขายถูกยกเลิกควรนำมาคิดเป็นค่าตอบแทนสำหรับบริการหลังการได้มา</p>
	<p>คู่สัญญาอาจตกลงที่จะโอนทรัพย์สินบางส่วนของผู้ซื้อ</p>	<p>- ทรัพย์สินที่โอนควรได้รับการประเมินใหม่ตามมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ซื้อกิจการและเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งตอบแทนที่โอนไป</p> <p>- ถ้าไรหรือขาดทุนจากการวัดมูลค่าใหม่จะรับรู้ทันทีในงบกำไรหรือขาดทุน</p>
<p>การเตรียมการสำหรับการชำระเงินของต้นทุนการได้มา</p>	<p>คู่สัญญาอาจจัดให้มีการจ่ายค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมโดยผู้ขายซึ่งผู้ซื้ออาจไม่ได้รับเงินคืน</p>	<p>- ควรรับรู้การชดเชยค่าใช้จ่ายในการซื้อกิจการเป็นค่าใช้จ่ายทันที</p> <p>- หากค่าใช้จ่ายที่ผู้ขายจ่ายไม่ได้รับการคืนเงินโดยตรงจากผู้ซื้อส่วนหนึ่งของราคาตามสัญญาควรถือเป็นภาระการเงินคืนที่เป็นสาระสำคัญและไม่รวมอยู่ในสิ่งตอบแทนที่โอนไป</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เงื่อนไขข้อตกลงหรือโครงสร้าง	ผลกระทบจากการรายงานทางการเงิน	
<p>ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วระหว่างผู้รับและผู้ซื้อ</p>	<p>คู่สัญญาอาจมีอยู่</p> <p>- การจัดทำสัญญา (เช่น ทรัพย์สินหลายเออร์และลูกค้าความสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้อนุญาตและผู้รับใบอนุญาต)</p> <p>- ความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่สัญญา (เช่น การฟ้องร้อง)</p>	<p>- หากการรวมธุรกิจมีผลต่อการตกลงกันความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนการชำระบัญชีนั้นควรถือเป็นธุรกรรมแยกต่างหากจากการรวมธุรกิจ</p> <p>- จำนวนเงินที่ถือว่าเกี่ยวข้องกับการยุติความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วจะไม่รวมอยู่ในการพิจารณาโอนสำหรับธุรกิจที่ได้มา</p> <p>- ถ้าไรหรือขาดทุนใด ๆ ที่เกิดจากการชำระบัญชีดังกล่าว</p> <p>การจัดเตรียมควรได้รับการรับรู้ทันทีในกำไรหรือขาดทุน</p>

<p>การเปลี่ยนหรือการต่อเนื่องของรางวัลการจ่ายโดยใช้หุ้นเป็นเกณฑ์ของผู้ถูกซื้อ</p>	<p>ผู้ซื้ออาจเปลี่ยนการชำระเงินโดยใช้หุ้นเป็นเกณฑ์ของผู้ถูกซื้อรางวัลหรืออีกทางเลือกหนึ่งคือดำเนินการต่อตามส่วนแบ่งของผู้ถูกซื้อรางวัลการชำระเงินโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง</p>	<p>รางวัลทดแทน:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องประเมินส่วนของสิ่งตอบแทนที่โอนซึ่งแสดงถึงมูลค่าของรางวัลทดแทน เป็นผลมาจากบริการก่อนการรวมกัน - จำนวนเงินที่เกี่ยวข้องกับบริการหลังการรวมกันควรเป็น รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายชดเชยในส่วนที่เหลือระยะเวลาการได้รับสิทธิ
---	--	---

FINANCIAL (10)

เงื่อนไขข้อตกลงหรือโครงสร้าง	ผลกระทบจากการรายงานทางการเงิน	
		<p>รูปแบบการให้รางวัลที่มีอยู่ไม่ได้ถูกแทนที่:</p> <ul style="list-style-type: none"> - มูลค่ายุติธรรมของรางวัลที่ได้รับถือเป็นส่วนหนึ่งของ NCI ที่มีผลต่อความปรารถนาดี - NCI เพิ่มขึ้นตามมูลค่าของรางวัลที่ไม่ได้ลงทุนเป็นผลมาจากบริการก่อนการรวมกัน - รับรู้จำนวนเงินที่เกี่ยวข้องกับบริการหลังการรวมกันเป็นค่าใช้จ่ายชดเชยตลอดระยะเวลาที่ได้รับบนพื้นฐานของการวัดผลตามตลาดของรางวัลในวันที่ซื้อกิจการ
<p>สัญญาซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นที่ไม่ขายในภายหลัง</p>	<p>สัญญาเหล่านี้อาจมีการเจรจาในหรือใกล้เคียงกันเวลาในการรวมธุรกิจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สัญญาที่เป็นสาระสำคัญแสดงถึงการซื้อที่วันที่ซื้อหุ้นของผู้ถูกซื้อที่เหลือถือเป็นส่วนหนึ่งของการรวมธุรกิจเป็นการจัดเตรียมการพิจารณาที่รอการตัดบัญชีหรือโดยบังเอิญ เช่น หุ้นที่ NCI ถืออยู่จะถือว่าได้มา ณ วันที่ได้มาผู้ซื้อ คือถือว่าได้มาแล้ว 100% ของผู้ถูกซื้อ หุ้น ดังนั้นจึงไม่ควรรับรู้ NCI - สัญญาที่อยู่ในการจัดเตรียมเอกสารเพื่อซื้อ NCI ถือหุ้น ณ

		วันที่ในอนาคตหลังจากที่กิจการได้รับผลกำไรการควบคุมของ บริษัท ย่อย ควรถือเป็นธุรกรรมแยกต่างหาก มันไม่ควรถือเป็นส่วนหนึ่งของการรวมธุรกิจ
--	--	--

การรายงานการรวมธุรกิจและข้อกำหนดที่ควรหลีกเลี่ยง

การรายงานการรวมธุรกิจถือเป็นแบบฝึกหัดที่สำคัญ โดยทั่วไปต้องใช้เวลาและความพยายามจำนวนมากในการรวบรวมประกอบและประเมินข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นต้องรายงานในงบการเงินภายใต้ IFRS 3 ที่นำเสนอด้านล่างนี้เป็นข้อพิจารณาในการวางแผนและข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับวิธีการนำไปปฏิบัติ

	เรื่องที่ต้องพิจารณา	คำแนะนำการใช้งาน
ในระหว่างการเจรจาข้อตกลง	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจผลกระทบทางบัญชีของเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาซื้อขาย - ระบุรายการที่เกี่ยวข้องหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อาจต้องมีการบัญชีแยกต่างหาก - ระบุธุรกรรม / ข้อตกลงหรือข้อตกลงอื่น ๆ ที่มีการเจรจาหรือใกล้เคียงกันเพื่อประเมินว่าควรเป็นส่วนหนึ่งของการรวมธุรกิจหรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวข้องกับบุคลากรด้านการเงิน / บัญชีในช่วงแรกของการเจรจาเพื่อช่วยในการประเมินผลกระทบทางบัญชีของเงื่อนไขข้อตกลง
ใช้วิธีการได้มา	<ul style="list-style-type: none"> - การระบุสินทรัพย์ไม่มีตัวตน: สินทรัพย์เหล่านี้มีความท้าทายในการระบุเนื่องจากมักจะไม่ได้รับการยอมรับในงบการเงินของผู้ถูกซื้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาแหล่งข้อมูลต่างๆที่อาจให้ข้อมูลที่มีคุณค่าในการตรวจสอบสินทรัพย์ไม่มีตัวตน: - การดำเนินงานของผู้ถูกซื้อ - ผลของการตรวจสอบสถานะ - เว็บไซต์ของผู้รับและนักลงทุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร
	<ul style="list-style-type: none"> - การระบุหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น - ผู้ซื้อควรรับรู้ ณ วันที่ซื้อความรับผิดชอบที่อาจเกิดขึ้นจากการรวมธุรกิจหากเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันและสามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ 	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาแหล่งข้อมูลต่างๆที่อาจให้ข้อมูลที่มีค่าในการตรวจสอบหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น: - การโต้ตอบทางกฎหมาย - ผลของการตรวจสอบสถานะ - เอกสารและการสื่อสารกับซัพพลายเออร์

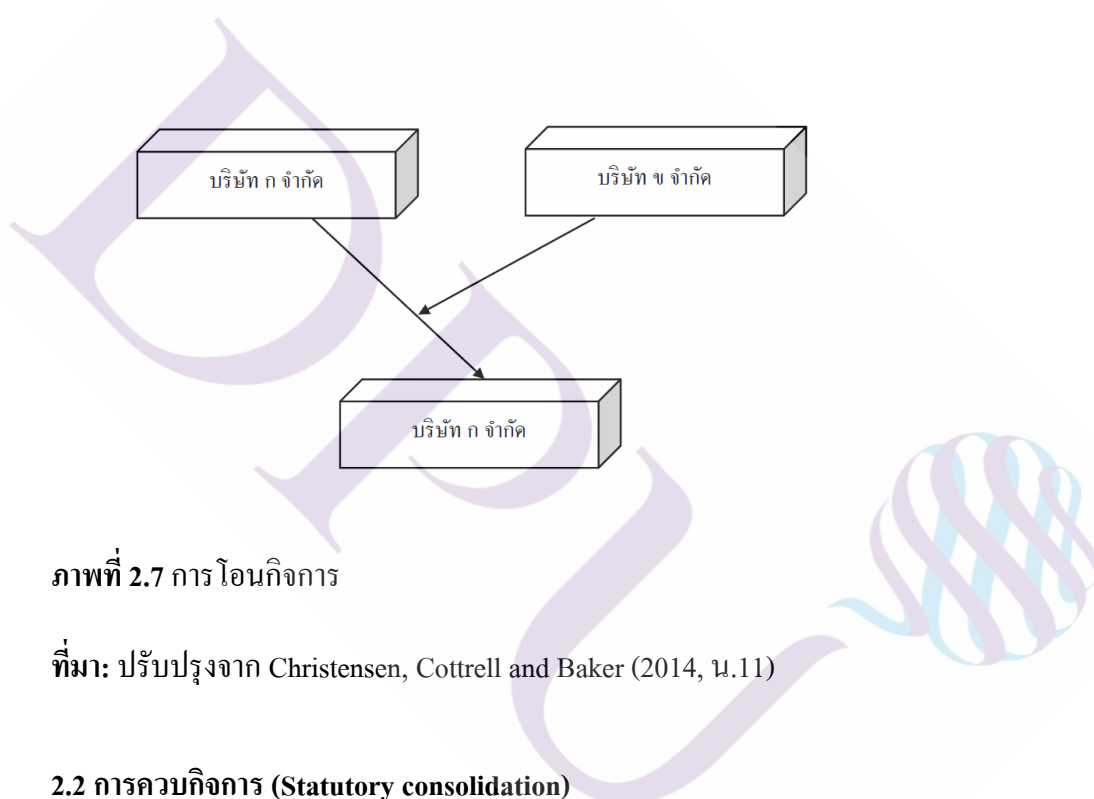
เรื่องที่ต้องพิจารณา	คำแนะนำการใช้งาน
<p>- กระบวนการประเมินมูลค่า: มูลค่ายุติธรรมของบางรายการอาจไม่พร้อมใช้งานและอาจต้องใช้การประมาณที่ซับซ้อน</p>	<p>- ใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการประมาณการมูลค่ายุติธรรม</p> <p>- อาจต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินค่าหากผู้ซื้อไม่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการประเมินมูลค่า</p>
<p>- การพิจารณาโอนสิ่งตอบแทน: ต้องพิจารณาผลกระทบของธุรกรรมที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการรวมธุรกิจภายใต้ IFRS 3</p>	<p>- พิจารณาเหตุผลทางการค้าสำหรับแต่ละองค์ประกอบที่สำคัญของการทำธุรกรรมผู้ริเริ่มและระยะเวลาของธุรกรรม</p>
<p>การเลือกนโยบายการบัญชีในบางพื้นที่ตัวอย่างเช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การวัด NCI - การจัดประเภทและการกำหนดสินทรัพย์ได้มาและหนี้สินที่รับมา 	<p>- ประเมินผลกระทบของตัวเลือกที่มีให้รวมถึงผลทันทีในวันที่ได้มา ความสะดวกในการใช้ตัวเลือกเฉพาะข้อกำหนดทางบัญชีที่ตามมาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับรายได้หลังการรวมกัน</p>

2. การแยกประเภทตามวิธีการรวมธุรกิจ (Method of combination)

คู่มือ สวงวนชาติและคณะ (2562) กล่าวว่า การแยกประเภทตามวิธีการรวมพิจารณาตามลักษณะของผลที่เกิดขึ้นหลังการรวมธุรกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อกิจการที่มารวมกันในลักษณะที่แตกต่างกัน การแยกประเภทตามวิธีการรวมแยกเป็น 3 ประเภทคือ

2.1 การโอนกิจการ (Statutory merger) เป็นการรวมธุรกิจ โดยกิจการหนึ่งซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์สุทธิของอีกกิจการหนึ่ง หรือหลายกิจการมารวมเป็นกิจการเดียวกัน ทำให้กิจการที่ถูกโอนมานั้นต้องเลิกกิจการไป กิจการผู้ซื้อหรือรับโอนมาจะคงอยู่ดำเนินงานต่อไปและมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม การรวมธุรกิจในลักษณะนี้ทั้งผู้รับโอนและผู้ถูกโอนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่

ประชุมผู้ถือหุ้นก่อนการรวมธุรกิจ ในการชำระมูลค่าสินทรัพย์สุทธิที่รับโอนมานั้น กิจการที่รับโอนอาจชำระด้วยเงินสด สินทรัพย์ หนี้สินหรือหุ้นกู้ของตน ซึ่งกิจการที่ถูกโอนจะนำไปแบ่งกันในระหว่างผู้ถือหุ้นเพื่อยกเลิกการดำเนินงานเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมายไม่เป็นนิติบุคคลอีกต่อไป แต่ในทางปฏิบัติอาจพบว่ากิจการที่ถูกโอนนี้อาจยังคงดำเนินอยู่ต่อไปเป็นแผนกงานหรือหน่วยงานย่อยหน่วยงานหนึ่งในกิจการที่รับโอน เช่น บริษัท ก จำกัด รวมธุรกิจกับ บริษัท ข จำกัด โดยบริษัท ข จำกัด เลิกกิจการ ส่วนบริษัท ก จำกัด จะรับโอนสินทรัพย์สุทธิของ บริษัท ข จำกัด มา และจ่ายชำระเป็นเงินสด สินทรัพย์ หนี้สิน หรือหุ้นกู้ก็ได้เมื่อ บริษัท ข จำกัด ได้รับก็จะนำไปแบ่งคืนให้แก่ผู้ถือหุ้น ดังแสดงตามภาพที่ 2.7

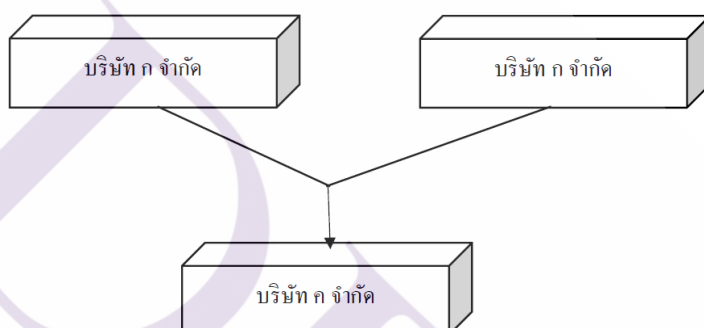
ภาพที่ 2.7 การ โอนกิจการ

ที่มา: ปรับปรุงจาก Christensen, Cottrell and Baker (2014, น.11)

2.2 การควบกิจการ (Statutory consolidation)

เป็นการรวมธุรกิจโดยการจัดตั้งกิจการขึ้นใหม่อีกกิจการหนึ่ง เพื่อซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ดำเนินงานอยู่แล้ว 2 กิจการขึ้นไปทำให้กิจการเดิมทั้งหมดต้องเลิกกิจการ กิจการใหม่ที่จัดตั้งขึ้นจะดำเนินงานต่อไป โดยใช้สิทธิสินทรัพย์สุทธิของกิจการเดิม การรวมธุรกิจในลักษณะนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นเช่นเดียวกับในแบบการโอนกิจการ การชำระมูลค่าของสินทรัพย์สุทธิที่รับโอนมานั้น กิจการใหม่ที่ตั้งขึ้นจะชำระด้วยหุ้นทุนที่มีสิทธิออกเสียงในกิจการใหม่ ซึ่งกิจการที่ถูกโอนทั้งหมดจะนำไปแบ่งกันในระหว่างผู้ถือหุ้นของตนเพื่อยกเลิกการดำเนินงานเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมายไม่เป็นนิติบุคคลอีกต่อไปหลังการรวมธุรกิจผู้ถือหุ้นของกิจการเดิมที่ถูกเลิก จะเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการใหม่ และในทางปฏิบัติอาจ

พบว่ากิจการเดิมยังคงดำเนินงานอยู่ต่อไป เป็นแผนงานรื้อหน่วยงานย่อยหน่วยงานหนึ่งในกิจการใหม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 1241 ได้กำหนดไว้ว่า บริษัทควบเข้ากันนั้นต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทใหม่ เช่น บริษัท ก จำกัด รวมธุรกิจกับ บริษัท ข จำกัด โดยทั้งสองบริษัทเลิกกิจการไป และจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ขึ้นมา คือ บริษัท ค จำกัด เพื่อรับโอนสินทรัพย์และหนี้สินของกิจการเลิกไป โดยบริษัท ก จำกัด จะออกหุ้นทุนที่มีสิทธิออกเสียง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เมื่อบริษัท ก จำกัด และ บริษัท ข จำกัด ได้รับหุ้นทุน ก็จะนำหุ้นนั้นไปแบ่งให้แก่ผู้ถือของบริษัทตนต่อไป ดังแสดงตามภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 การควบกิจการ

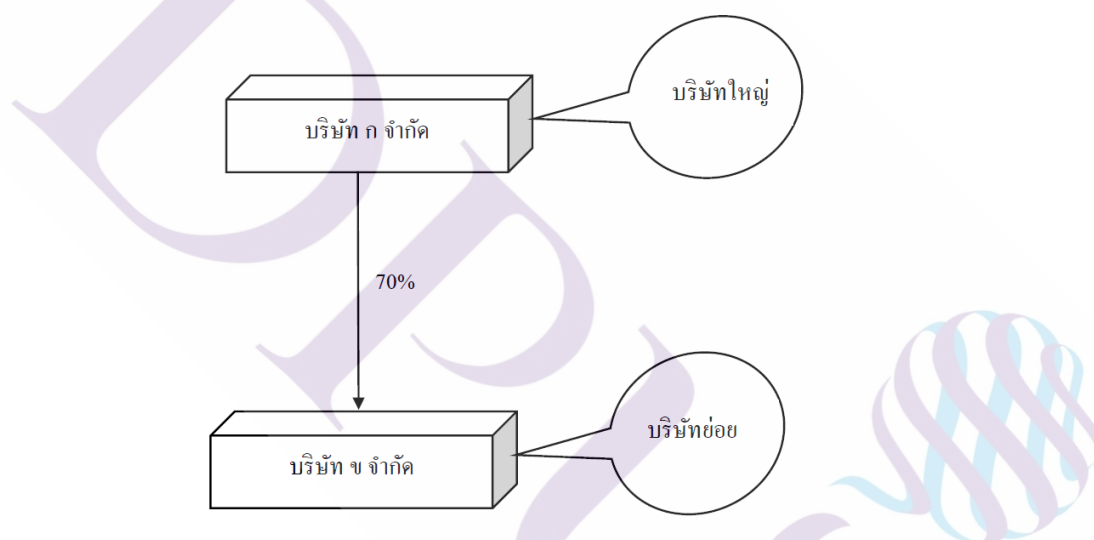
ที่มา: ปรับปรุงจาก Christensen, Cottrell and Baker (2014, น.11)

2.3 การซื้อหุ้น (Stock acquisition)

เป็นการรวมธุรกิจโดยที่กิจการหนึ่งจะซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดหรือบางส่วน ของอีกกิจการหนึ่ง และหลังการรวมธุรกิจแล้วทั้งกิจการที่ซื้อหุ้นและกิจการที่ถูกซื้อหุ้นยังคงดำเนินงานต่อไปเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมาย การซื้อหุ้นนี้กิจการผู้ซื้ออาจชำระด้วยเงินสด สินทรัพย์ หลักทรัพย์ หุ้นทุน หรือหุ้นกู้ของตน การซื้อหุ้นอาจเป็นการซื้อโดยตรงจากกิจการ ในกรณีที่กิจการนั้นเริ่มจัดตั้งบริษัทและประกาศขายหุ้น หรืออาจซื้อจากตลาดหลักทรัพย์ หรือซื้อจาก ผู้ถือหุ้นเดิม โดยตรงหรือโดยประกาศรับซื้อ กิจการที่ซื้อหุ้นจะบันทึกการซื้อหุ้นนี้เป็นเงินลงทุน แสดงเป็นสินทรัพย์ในส่วนเงินลงทุนระยะยาว

ในกรณีที่การรวมธุรกิจเป็นลักษณะการเข้าไปควบคุมการดำเนินงานของอีกกิจการหนึ่ง โดยการซื้อหุ้นนี้ ถ้ากิจการหนึ่งซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงในอีกกิจการหนึ่งโดยทางตรงหรือทางอ้อม เกินถึงหนึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ซื้อมีอำนาจควบคุมกิจการที่ซื้อ มา เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ซื้อ

สามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สิทธิในการออกเสียงที่เกินกว่าครึ่งหนึ่งนั้นไม่ทำให้ผู้ซื้อสามารถควบคุมกิจการที่ซื้อมาได้ บริษัทที่มีบริษัทหนึ่งเข้าไปถือหุ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมเกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงและมีอำนาจควบคุมดังกล่าวเรียกว่า บริษัทย่อย (Subsidiary company) และบริษัทที่ถือหุ้นหุ้นบริษัทย่อยตั้งแต่หนึ่งแห่งขึ้นไปเรียกว่า บริษัทใหญ่ (Parent company) ทั้งบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยรวมเรียกว่า บริษัทในกลุ่มกิจการเดียวกันหรือบริษัทในเครือ (Affiliated Companies) เช่น บริษัท ก จำกัด ถือหุ้นสามัญ ของ บริษัท ข จำกัด 70% โดยจ่ายชำระเป็นหุ้นกู้ของบริษัท ก จำกัด ทำให้ บริษัท ก จำกัด สามารถควบคุมการดำเนินงานของ บริษัท ข จำกัด ได้ โดยที่บริษัท ก จำกัด และ บริษัท ข จำกัด ยังคงดำเนินงานต่อไป ซึ่งในกรณีนี้ บริษัท ก จำกัด จะถือว่าเป็นบริษัทใหญ่ ส่วนบริษัท ข จำกัด จะถือว่าเป็นบริษัท ย่อย ดังแสดงตามภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 การถือหุ้น

ที่มา: ปรับปรุงจาก Christensen, Cottrell and Baker (2014, น.11)

การศึกษาวិชาัยครั้งนี้มุ่งเน้นแนวคิดทฤษฎีเรื่องของการรวมธุรกิจ โดยเฉพาะวิธีการรวมธุรกิจในรูปแบบการซื้อหุ้น (Stock acquisition) ในกรณีนี้เป็นการรวมธุรกิจในลักษณะการเข้าไปควบคุมการดำเนินงานของอีกกิจการหนึ่งโดยการซื้อหุ้นนี้ ถ้ากิจการหนึ่งซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงในอีกกิจการหนึ่งโดยทางตรงหรือทางอ้อมเกินครึ่งหนึ่งโดยบริษัทที่มีบริษัทหนึ่งเข้าไปถือหุ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมเกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงและมีอำนาจควบคุมดังกล่าวเรียกว่า บริษัทย่อย (Subsidiary company) ซึ่งถือว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นคุณลักษณะของบริษัทอาจส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับ

อนุญาต โดยเฉพาะการลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทใดที่มีการลงทุนในบริษัทย่อยแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของธุรกิจมากอาจเป็นประเด็นในการพิจารณาความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญในการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใส่ใจเป็นพิเศษ

ข) ประเภทสำนักงานสอบบัญชี

รายชื่อสำนักงานสอบบัญชี (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2564)

สำนักงานสอบบัญชี Big 4	สำนักงานสอบบัญชี (Non-Big 4)
บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด	บริษัท กรินทร์ ออดิท จำกัด
บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสு ไชยยศ สอบบัญชี จำกัด	บริษัท แกรนท์ ธอนตัน จำกัด
บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด	บริษัท ซี ดับเบิ้ลยู ดับเบิ้ลยู พี จำกัด
บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด	บริษัท บัญชีกิจ จำกัด
	บริษัท บีฟอาร์ ออดิท แอนด์ แอดไวเซอร์ จำกัด
	บริษัท เบเคอร์ ทิลลี่ ออดิท แอนด์ แอดไวเซอร์ ไซเบอร์วิสเซส (ประเทศไทย) จำกัด
	บริษัท พราร์ด อิน โปร จำกัด
	บริษัท พีเคเอฟ ออดิท (ประเทศไทย) จำกัด
	บริษัท พีวี ออดิท จำกัด
	บริษัท มาซาร์ส จำกัด
	บริษัท สยาม ทูธ สอบบัญชี จำกัด
	บริษัท สอบบัญชี ดี ไอ เอ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
	บริษัท สอบบัญชีธรรมนิติ จำกัด
	บริษัท สำนักงาน ดร. วิรัช แอนด์ แอสโซซิเอตส์ จำกัด
	บริษัท สำนักงาน เอ เอ็ม ซี จำกัด
	บริษัท สำนักงานปีติเสวี จำกัด
	บริษัท สำนักงานสอบบัญชี ซี แอนด์ เอ จำกัด
	บริษัท อาร์เอสเอ็ม ออดิท เซอร์วิสเซส (ประเทศไทย) จำกัด

สำนักงานสอบบัญชี Big 4	สำนักงานสอบบัญชี (Non-Big 4)
	บริษัท เอ แอนด์ เอ โปรเฟสชั่นแนล จำกัด
	บริษัท เอ็นพีเอส สยาม สอบบัญชี จำกัด
	บริษัท เอ็ม อาร์ แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด
สำนักงานสอบบัญชี Big 4	สำนักงานสอบบัญชี (Non-Big 4)
	บริษัท เอส พี ออดิท จำกัด
	บริษัท เอเอ็นเอส ออดิท จำกัด
	บริษัท เอเอสที มาสเตอร์ จำกัด
	บริษัท เอเอสวี แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด
	สำนักงาน เอ. เอ็ม. ที. แอสโซซิเอท

งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 บริษัท (BIG 4) ที่มีสาขาทั่วโลกได้แก่ บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด (KPMG) บริษัท ดีลอยท์ ทัช โธมัทสு ไชยศ สอบบัญชี จำกัด (Deloitte) บริษัท ไพรซ์วอเตอร์ เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด (PwC) และ บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด (EY) มีความน่าเชื่อถือทางด้านคุณภาพการสอบบัญชี มากกว่าสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 เนื่องจากบริษัท Big 4 มีทรัพยากรที่พร้อมทั้งทางด้านบุคลากร อุปกรณ์การทำงาน ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ มากกว่าส่งผลให้บริษัท Big 4 มีการพัฒนา กลยุทธ์การสอบบัญชีที่ดีกว่าสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 (Rezaee, Z. 2005) การตรวจสอบ ความสัมพันธ์เหล่านี้มีความสมเหตุสมผลเมื่อพิจารณาข้อค้นพบที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัท Big 4 ดำเนินการในทิศทางที่มีกฎระเบียบและกลไกการบังคับใช้ที่เข้มงวดและความต้องการ การตรวจสอบคุณภาพสูงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่ำกว่า (Ajona et al. ,2008) มีงานวิจัยมากมายที่วัด คุณภาพการตรวจสอบผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของสำนักงานสอบบัญชี Big 4 ในเอกสารการบัญชี (Becker et al.1998; DeAngelo 1981; Francis, & Krishnan 1999; Francis et al. 1999) การวิจัย เกี่ยวกับคุณภาพการตรวจสอบและการจัดการกำไรแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่ตรวจสอบ โดยผู้สอบ บัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีระดับการจัดการกำไรที่ต่ำกว่าบริษัทที่ตรวจสอบ โดย ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 (Alzoubi 2016; Becker et al. 1998; Francis et al. 1999) อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Lawrence et al. (2011) กล่าวว่าการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Big 4 ให้การตรวจสอบที่มีคุณภาพดีกว่าผู้สอบบัญชีรับ อนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการในประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศอื่นๆ ซึ่งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการดำเนินคดีสูงจากผู้ถือหุ้นหาก

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้การตรวจสอบคุณภาพที่ต่ำกว่า หลักฐานล่าสุดบ่งชี้ว่าความแตกต่างในคุณภาพการตรวจสอบระหว่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสำนักสอบบัญชี Non-Big 4 เกิดจากลักษณะลูกค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งขนาดของลูกค้า ในขณะที่ Ajona et al. (2008) ได้แย้งว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันโดยคำนึงถึงการจัดกำไรในประเทศต่าง ๆ และมีความแตกต่างกันอย่างเป็นระบบตามความแตกต่างในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของสถาบันแต่ละแห่ง ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำนักงานสอบบัญชี Big 4 จะมีการจัดการกำไรที่สูงขึ้นในงบการเงินของลูกค้าเพื่อตอบสนองต่อสถาบันคุ้มครองผู้ลงทุนที่เข้มงวด ซึ่งรวมถึงความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเริ่มดำเนินการทางกฎหมายกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำหรับความประมาทเลินเล่อและการดำเนินการด้านกฎระเบียบที่เข้มงวดเพื่อลงโทษผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีความผิดพลาด (Francis 2004; Francis and Wang 2008) การวิจัยในประเทศต่างๆ เช่น เบลเยียม ฝรั่งเศส กรีซ เกาหลี มาเลเซีย และตุรกี ให้หลักฐานว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในระดับของรายการคงค้างผ่านดุลยพินิจของผู้บริหารสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 (Bauwhede & Willekens 2004; Ching et al. 2015; Jeong & Rho 2004; Othman, & Zeghal 2006; Tsipouridou & Spathis 2012; 2013)

จากประเภทของสำนักงานสอบบัญชีและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น นิยมศึกษาการสอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 สาเหตุเนื่องจากคุณภาพของการสอบบัญชีมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อรายงานทางการเงินของบริษัทต่าง ๆ เพราะผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบ ลดการทุจริตทางการเงินในขณะที่ผู้เข้าร่วมตลาดทุนได้แก่ นักลงทุน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาผู้เข้าร่วมตลาดทุนคาดหวังให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ระมัดระวังเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้อง โปร่งใส และมีคุณภาพ การทุจริตทางการเงินเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อความเชื่อมั่นของผู้เข้าร่วมตลาดในงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบและเผยแพร่ต่อสาธารณชน การทุจริตทางการเงินได้รับความสนใจอย่างมากจากกลุ่มธุรกิจ นักบัญชี นักวิชาการ และหน่วยงานกำกับดูแล การทุจริตทางการเงินยังคงเป็นปัญหาในชุมชนธุรกิจและวิชาชีพบัญชีตามที่ระบุไว้โดยการดำเนินการบังคับใช้ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และรายงานกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (ปอศ.) ควรเพิ่มความสนใจของผู้เข้าร่วมในการกำกับดูแลกิจการ (คณะกรรมการ คณะกรรมการตรวจสอบ ทีมผู้บริหาร ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้ตรวจสอบภายนอก และหน่วยงานกำกับดูแล) ต่อการทุจริตทางการเงินและกลยุทธ์ในการป้องกัน

และตรวจสอบทุจริตตามพระราชบัญญัติ Sarbanes-Oxley Act ปี 2002 ได้ประกาศใช้เพื่อปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการ คุณภาพของรายงานทางการเงิน และความน่าเชื่อถือของหน่วยงานตรวจสอบพระราชบัญญัตินี้กำหนดกรอบการกำกับดูแลใหม่สำหรับนักบัญชีสาธารณะที่ตรวจสอบบริษัทมหาชน สร้างความรับผิดชอบให้กับบริษัทมหาชนและผู้บริหารของบริษัทมากขึ้น และเพิ่มโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดหลักทรัพย์และกฎหมายและข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง(Rezaee, Z. 2005)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นประเภทสำนักงานสอบบัญชีที่ประกาศโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทสำนักงานสอบบัญชีที่แตกต่างกันระหว่างสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในรูปแบบที่แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยที่พบว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีการนำเสนอจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4(Tangruenrat, 2017)

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

Lifschutz, Jacobi and Feldshetein (2010) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับแนวคิดในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีว่า การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีมี 2 แนวคิดด้วยกัน นั่นคือการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี (The Audit – Risk Perspective) และการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากคุณภาพของงานตรวจสอบตามความต้องการของกิจการที่ถูกตรวจ (The Demand – Based Perspective)

2.2.3.1 การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี (The Audit– Risk Perspective) การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีตามแนวความคิดนี้เป็นผลมาจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีจะใช้ประสบการณ์และดุลยพินิจในการประมาณค่าความเสี่ยงจากการสอบบัญชีออกมาเพื่อวางแผนการตรวจสอบและพัฒนาวิธีการตรวจสอบใหม่ประสิทธิผล ซึ่งปัจจัยที่ใช้การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้แก่

1. ความเสี่ยงสืบเนื่องของกิจการ ความเสี่ยงที่เกิดจากความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญของข้อมูลที่ตรวจสอบ ซึ่งเป็น ความเสี่ยงที่มีอยู่ในกิจการ หรืออยู่ในอุตสาหกรรมของกิจการ ความเสี่ยงประเภทนี้มีมากหรือน้อย แตกต่างกันไปตามแต่ละกิจการ เช่น ความเสี่ยงจากการล้ำสมัยของสินค้า ประเภทเทคโนโลยี ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนของกิจการที่ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ความไม่ซื่อสัตย์ของผู้บริหาร หรือ การกำกับดูแลกิจการมีจุดอ่อน เป็นต้น

2. ความเสี่ยงจากการควบคุมภายใน ความเสี่ยงที่เกิดจากระบบการควบคุมภายในของกิจการไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะป้องกันหรือค้นพบกับข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นได้ ภายในเวลาที่เหมาะสมความเสี่ยงประเภทนี้ผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจในระบบการควบคุมของกิจการจึงจะสามารถประเมินความเสี่ยงดังกล่าวนี้ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าความเสี่ยงจากการควบคุมภายในนี้อยู่เหนือการควบคุมของผู้สอบบัญชีแต่หากกิจการได้รับคำแนะนำจากผู้สอบบัญชีแล้วนำไปปฏิบัติก็จะทำให้ความเสี่ยงดังกล่าวนี้ลดลงได้

3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ เป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดหรือความผิดปกติของงบการเงินได้ ซึ่งผู้สอบบัญชีไม่สามารถขจัดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานนี้ออกไปได้โดยสิ้นเชิง แต่อาจลดลงหากผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ

Jean and Karla (2004) ได้อธิบายถึงการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยใช้การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีโดยชี้ให้เห็นว่าการที่ผู้สอบบัญชีประเมินความเสี่ยงในการตรวจสอบไว้สูงทำให้ ต้องเพิ่มระดับความต้องการจากหลักฐานการตรวจสอบที่มากขึ้นนั่นหมายถึงจะทำให้ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบมากขึ้นและส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนั้นสูงขึ้นในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Charles, Glover and Sharp (2010) ที่ได้อธิบายเรื่องของการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยการประเมินความเสี่ยงจากการสอบบัญชีไว้ว่า เมื่อกิจการมีความเสี่ยงสืบเนื่องสูงซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของผู้บริหาร หรือ มีการกำกับดูแลกิจการที่ไม่ดี ทำให้ผู้สอบบัญชีประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องไว้สูงผู้สอบบัญชีจึงต้องหาวิธีการเพื่อให้ความเสี่ยงในการสอบบัญชีอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ด้วยการลดความเสี่ยงจากการตรวจสอบนั้นให้น้อยลงด้วยการเพิ่มหลักฐานในการตรวจสอบ ซึ่งจะทำให้ต้องใช้ทรัพยากรในการตรวจสอบที่มากขึ้นอันนำมาซึ่งการเพิ่มค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

นอกจากนี้แนวความคิดการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชียังถูกอธิบายไว้ใน Hay, Knechel, and Wong (2006) ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ปริมาณงานของ ผู้สอบบัญชีเพิ่มมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นต้องหาหลักฐานการตรวจสอบเพิ่มขึ้น

อันนำมาซึ่งกาเพิ่มขึ้นของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านขนาดของกิจการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Simunic (1980) ปัจจัยทางด้านความเสี่ยงของกิจการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hackebrack and Knechel (1997) และปัจจัยทางด้านความซับซ้อนของกิจการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamie and James (1994)

2.2.3.2 การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากคุณภาพของงานตรวจสอบตามความต้องการของกิจการที่ถูกตรวจ (The Demand – Based Perspective) การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีตามแนวความคิดนี้เกิดจากความต้องการคุณภาพของงานตรวจสอบจากกิจการที่ถูกตรวจ ซึ่งหากกิจการที่ถูกตรวจต้องการระดับคุณภาพของงานตรวจสอบมาก ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องเข้มงวดกับการควบคุมคุณภาพงานตรวจสอบ ส่งผลให้ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มขึ้น จำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มมากขึ้นและเป็นผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มสูงขึ้นในที่สุด (Hardies, Breesch & Branson, 2015)

การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีตามแนวความคิดนี้จึงอาศัยคุณภาพของงานตรวจสอบเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Goodwin-Stewart and Kent (2006) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งพบว่าบริษัทที่มีโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่แข็งแกร่งนั้นต้องการความเชื่อมั่นในการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียงของกิจการและหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะเกิดการฟ้องร้องหรือ คดีความเกี่ยวกับการนำเสนองบการเงินที่ผิดพลาดจึงส่งผลให้ผู้สอบบัญชิต้นต้องหาหลักฐานการตรวจสอบหรือใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบมากขึ้นมีผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้นตามทรัพยากรที่ผู้สอบบัญชีใช้ด้วย

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากคุณภาพของงานตรวจสอบตามความต้องการของกิจการที่ถูกตรวจ เช่น Abbott, Parker, Peters and Raghunandan (2003) and Carcello, Hermanson, Neal and Riley (2002) ได้อธิบายว่าบริษัทที่มีคณะกรรมการอิสระที่มีความขยันหมั่นเพียรเป็นอิสระและมีความเชี่ยวชาญ มีความต้องการที่จะรักษาผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียและปกป้องชื่อเสียงของกิจการจึงต้องการให้งบการเงินแสดงข้อมูลที่ถูกต้องและงานสอบบัญชีมีคุณภาพมากที่สุด เป็นผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ระยะเวลาในการหาหลักฐานเพื่อสนับสนุนความเชื่อมั่นในการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีจึงนำมาซึ่งค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้น

การจัดทำรายงานผู้สอบบัญชีเป็นการสรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบ Basioudis, Geiger and Papanastasiou (2006) อธิบายเกี่ยวกับการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในรายงานผู้สอบบัญชีว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก เนื่องจาก

การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ขบ การเงินไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงความเห็น ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงาน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ดังกล่าวเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นว่าข้อมูลบางส่วนในงบการเงินนั้นแสดงรายการที่ ขัดต่อข้อเท็จจริง อันเป็นผลทำให้ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มมากขึ้นและสะท้อนไปยังค่าธรรมเนียมการสอบ บัญชีเพิ่มมากขึ้นในที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Geiger and Rama (2003) ที่พบความสัมพันธ์ เชิงบวกของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกับการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ว่า Defond, Raghunandan and Subramanyam (2002) ไม่พบความสัมพันธ์ของรูปแบบการแสดงความ เห็นของผู้สอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

จากการศึกษางานวิจัยในอดีตจะเห็นได้ว่า ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีกับค่าธรรมเนียม การสอบบัญชีนั้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและเชิงลบ หากผู้สอบบัญชีต้องการให้ความเชื่อมั่น จากหลักฐานการสอบบัญชีสูงปริมาณงานที่ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ความสัมพันธ์ของปริมาณงานของผู้สอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจึงมีความสัมพันธ์กัน ในลักษณะที่สูงมาก ดังเช่น Deis and Giroux (1996) พบว่าจำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงานของ ผู้สอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนั้นมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้ง O'Keefe, King and Gaver (1994) ยังใช้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นตัวแทนในการบ่งบอกถึง ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีอีกด้วย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีด้วย เหตุผลว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องได้รับผลตอบแทนในการตรวจสอบบัญชีโดยแนวคิด ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต 2 แนวคิดด้วยกัน นั่นคือการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากการประเมินความเสี่ยงในการ สอบบัญชี (The Audit – Risk Perspective) และการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากคุณภาพ ของงานตรวจสอบตามความต้องการของกิจการที่ถูกรีวิว (The Demand – Based Perspective) จาก การที่รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเปลี่ยนแปลงไปมีการเพิ่มวรรคเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบส่งผลให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องระมัดระวังในการปฏิบัติงานมากขึ้นซึ่งอาจนำไปสู่ การเพิ่มต้นทุนของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีก็เป็นได้

2.2.2.4 อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return: CAR)

Fama (1970) กล่าวว่า การทดสอบสมมติฐานความมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง ของตลาด ถ้าข่าวสารข้อมูลที่ผู้ลงทุนใช้การประเมินเพื่อตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ นอกจากข้อมูล ตลาดแล้ว ผู้ลงทุนยังใช้ข้อมูลทั้งหมดซึ่งสาธารณชนได้รับทราบและมีอยู่ ทั้งข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน และการคาดการณ์ แสดงว่าราคาปัจจุบันของหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ได้สะท้อนถึงข้อมูล

ตลาดและข้อมูลสาธารณะเรียบร้อยแล้ว แสดงว่าการทดสอบระดับความมีประสิทธิภาพในระดับกลางสามารถทำได้โดยการทดสอบความเร็วในการปรับตัวของราคาหลักทรัพย์เมื่อมีการประกาศข่าวสาธารณะต่างๆ (เรียกการศึกษานี้ว่า Event Study) หากตลาดหลักทรัพย์นั้นมีประสิทธิภาพระดับกลาง ผู้ลงทุนจะไม่สามารถใช้ข่าวสารข้อมูลที่ประกาศใหม่มาทำกำไรส่วนเกินได้ แต่ถ้าความล่าช้า (Lag) ในการปรับตัวของราคาปรากฏอยู่ทำให้ผู้ลงทุนใช้ความล่าช้านี้มาทำกำไรส่วนเกินได้ แสดงว่าตลาดไม่ได้มีประสิทธิภาพระดับกลาง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม เพราะว่าการรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีผลต่อผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะนักลงทุนในการเพิ่มวรรณคดีสำคัญในการตรวจสอบส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเป็นอย่างมากเนื่องจากการทดสอบสมมติฐานความมีประสิทธิภาพในระดับปานกลางของตลาด ถ้าข่าวสารข้อมูลที่ผู้ลงทุนใช้ในการประเมินเพื่อตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ การพยากรณ์ผลตอบแทนโดยใช้เหตุการณ์ที่สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่ใช้ในทดสอบการเกิดผลตอบแทนเกินปกติ ในช่วงที่มีการประกาศข่าวสารข้อมูลสำคัญถ้าผลการทดสอบที่ได้สนับสนุนความมีประสิทธิภาพของตลาด จะต้องพบว่าผลตอบแทนที่คาดหวังมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อการประกาศข่าวข้อมูลใหม่ ดังนั้น ผู้ลงทุนจึงไม่ได้รับผลตอบแทนเกินปกติจากการซื้อขายหลักทรัพย์หลังจากที่ได้รับข้อมูลสอดคล้องกับ Bedard, Gonthier-Besacier and Schatt (2014) กล่าวว่าปฏิกิริยาของตลาดต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ มีสองมุมมองที่แข่งขันกันเกี่ยวกับผลทางเศรษฐกิจ แนวทางแรกพิจารณาความไม่สมดุลของข้อมูลตกลงระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินเมื่อมีการเปิดเผยรายงานของผู้สอบบัญชี ในกรณีนี้เรื่องสำคัญในการตรวจสอบคือคำตอบที่เหมาะสมกับความต้องการข้อมูลของผู้ใช้งบการเงิน โดยสามารถให้ข้อมูลใหม่แก่ผู้ใช้รายงานประจำปี งานวิจัยพบว่าตลาดการเงินตอบสนองต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ มุมมองที่สองถือว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นมาตรฐานไม่ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักลงทุนและผู้สอบบัญชี การวิจัยเชิงวิชาการเกี่ยวกับเนื้อหาของรายงานผู้สอบบัญชี โดยทั่วไปแสดงว่าเนื้อหาข้อมูลของรายงานอยู่ในระดับต่ำมาก Church et al. (2008) สรุปว่ารายงานผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่เปิดเผยข้อความเชิงสัญลักษณ์คือข้อความที่เป็นมาตรฐาน กรณีที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นประเด้นต่อเนื่อง เนื่องจากนักลงทุนแก้ไขความคาดหวังอย่างถาวรและไม่รอรายงานของผู้สอบบัญชีในบริบทนี้ ปฏิกิริยาของตลาดการเงินไม่ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของรายงานของผู้สอบบัญชี แม้ว่ารายงานให้ละเอียดกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่งมีแนวโน้มว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่รายงานการสอบบัญชีโดยละเอียดมีมาตรฐานเกินไป หรือซับซ้อนเกินไป ในแง่ของความสามารถในการอ่านได้หรือหนักเกินไปไม่สารพัดแต่ประเด็นได้ด้วยการรับรู้ที่มีข้อจำกัด

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

2.3.1 เพื่อศึกษาการลงทุนในบริษัทย่อยมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

รายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่นำมาใช้หลายประเทศทั่วโลก อาทิเช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และสหราชอาณาจักร เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การสื่อสาร “วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” หรือที่เรียกกันว่า Key Audit Matter (KAM) ซึ่งจะให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมากขึ้นและถูกคาดหวังว่าจะเพิ่มคุณค่าและความโปร่งใสให้กับงบการเงินมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบเดิมที่ส่วนใหญ่เป็นข้อความมาตรฐาน โดยจากการศึกษา รายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 614 บริษัทจากทั้งสิ้น 726 บริษัทแต่ละบริษัทนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประมาณ 2-3 เรื่องโดยนำเสนอมากที่สุดที่ 8 เรื่องและบางบริษัทไม่มีการนำเสนอ การนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งฝ่ายบริหารที่มีหน้าที่จัดทำงบการเงิน คณะกรรมการตรวจสอบ และผู้สอบบัญชีผ่านกระบวนการชักจูงการนำเสนอ ซึ่งการสื่อสารให้ชัดเจนตรงประเด็น และเชื่อมโยงในลักษณะเฉพาะสำหรับแต่ละกิจการนั้นต้องใช้ดุลยพินิจและทักษะของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการสรุปผล รวมถึงการร่างรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่เป็น Free-form report ล้วนแต่เป็นความท้าทายสำหรับสำนักงานสอบบัญชีไม่ว่าจะเป็นสำนักงานในกลุ่ม Big 4 ที่ตรวจสอบงบการเงินถึง 62% หรือสำนักงานอีก 22 แห่งที่ตรวจสอบงบการเงินกว่า 37% เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่นำเสนอพบว่าประเด็นความเสี่ยง 15 อันดับแรกที่ครอบคลุม 93% ของจำนวนเรื่องสำคัญในการเปิดเผยที่นำเสนอทั้งหมดนั้นเรื่องความเสี่ยงในการรับรู้รายได้ผิดพลาดที่ไม่เกี่ยวกับการทุจริตอยู่ในอันดับหนึ่ง โดยมีการนำเสนอใน 342 บริษัท คิดเป็น 27% และเรื่องของการรวมธุรกิจหรือการซื้อขายธุรกิจที่ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการประมาณมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่ได้มาและหนี้สินที่รับมาคิดเป็น 4% (FAP, 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยของบริษัทสอบบัญชี KPMG (2017) ได้ทำการสำรวจรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 128 บริษัท ในตลาดหุ้นออสเตรเลีย ASX200 ของรอบบัญชีสิ้นสุดปี 2560 ผลจากการสำรวจพบว่ามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวนทั้งสิ้น 364 เรื่อง จากรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งสิ้น 128 รายงาน โดยเรื่องที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ค่าความนิยมคิดเป็น 63% รองลงมาเป็นเรื่องการบันทึกรายได้คิดเป็น 29% เรื่องภาษี คิดเป็น 20% การซื้อกิจการคิดเป็น 25% และสินค้าคงเหลือคิดเป็น 24% สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปพร ศรีจันทเพชร (2560) ศึกษาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด

คือ การรับรู้รายได้ และยังมีประเด็นการเปิดเผยการรวมธุรกิจซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย ศิลปพร ศรีจันทเพชร และอนุวัฒน์ ภัทดี (2562) ศึกษาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบอกอะไร โดยการวิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี กับผลการดำเนินงาน จำนวนวันในการออกรายงาน ค่าสอบบัญชี และระดับการจัดการกำไร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับคุณลักษณะของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยมากที่สุด ใน 5 อันดับแรกได้แก่ การรับรู้รายได้ คิดเป็น 25.3% การด้อยค่าคิดเป็น 17% สินค้าคงเหลือคิดเป็น 14.3% การรวบรวมกิจการและกิจการที่เกี่ยวข้องคิดเป็น 10.4% และการวัดมูลค่าสินทรัพย์คิดเป็น 10.2% นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังมีการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับคุณลักษณะของบริษัทซึ่งได้แก่ การลงทุนในบริษัทย่อยพบว่าการลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นการลงทุนในบริษัทย่อย แสดงให้เห็นถึงรายการค้าที่เพิ่มมากขึ้นของธุรกิจจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนำมาพิจารณาในการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ รวมทั้งความซับซ้อนของกิจการวัดโดยใช้ค่าเกณฑ์ที่สอง (Square Root) ของจำนวนบริษัทย่อยที่ต้องนำมาจัดทำงบการเงินรวม เช่นเดียวกับ Carcello et al. (2002) และ Simunic (1980) ทั้งนี้การใช้ค่าเกณฑ์ที่สองเพื่อให้ตัวแปรดังกล่าวนี้ได้อยู่ในรูปสมการเชิงเส้นตรง โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทและหมายเหตุประกอบงบการเงินของบริษัท วิธีที่มีประสิทธิภาพในการเติบโตของบริษัท แนวโน้มที่มั่นคงขตามขนาดที่เพิ่มขึ้นของบริษัทโดยบริษัทขนาดใหญ่ได้รับจำเป็นพึ่งพาการรวมธุรกิจในการเติบโตมากขึ้น (Rehm et al., 2012) ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงโครงสร้างธุรกิจและมูลค่าเพิ่มที่สร้างขึ้นและคุณภาพต่อปริมาณปรับปรุงในการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจ (JPMorgan, 2019; Cogman, 2014) นอกจากนี้ขนาดเป้าหมายคือความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของ บริษัทที่รวมธุรกิจกันและความท้าทายในการบรรลุการทำงานร่วมกันตามแผนงานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Alexandries et al., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับ ISA701 ระบุว่าไม่มีการจำกัดจำนวนเรื่องของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หรือระบุให้มีจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบขั้นต่ำที่ต้องแสดงในรายงานของผู้สอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรพิจารณาจำนวนเรื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขนาดและความซับซ้อนของกิจการ เช่น จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีจำนวนมากขึ้นหากกิจการมีขนาดใหญ่มากขึ้นหรือมีความซับซ้อนมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

H₁ การลงทุนในบริษัทย่อยมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.3.2 เพื่อศึกษาการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติ
สะสม ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่ม
คุณค่าในการสื่อสารข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีให้ตรงกับความต้องการ และเพื่อประโยชน์
ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของ
ผู้สอบบัญชีผ่านมุมมองของผู้ใช้งบการเงิน นักลงทุน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีงานวิจัยหลาย
งานทั้งที่เกิดขึ้นก่อนที่มีการบังคับใช้มาตรฐานสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีและหลังจากที่มีผลบังคับใช้มีการศึกษาผ่านมุมมองของนัก
ลงทุนและผู้ใช้งบการเงิน โดยพบว่าผู้ใช้งบการเงินนั้นต้องการข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของ
บริษัทมากกว่าข้อมูลที่เป็นแบบแผนเดียวกันที่ปรากฏในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Porter
et al., 2009) ซึ่งหลังจากมีการนำมาตราฐานการสอบบัญชีแบบใหม่ (ISA 700) มาใช้ในสหราชอาณาจักร
และไอร์แลนด์ พบว่ามีการตอบรับของผู้ใช้งบการเงินในทางบวกจากการที่ข้อมูลนั้นมี
ประโยชน์และสร้างสรรค์ (FRC, 2015) ขณะที่จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและรูปแบบใน
การนำเสนอที่มีการแสดงกระบวนการตรวจสอบที่สำคัญทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจรายงาน
ของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินสนใจงบการเงินส่วนอื่นลดลงด้วยเช่นกัน (Sirois,
Bédard, & Bera, 2017) ขณะเดียวกันในมุมมองของนักลงทุนรายย่อยที่ไม่มีความชำนาญในการ
ลงทุนแต่มีความรู้ด้านธุรกิจรวมถึงสามารถวิเคราะห์งบการเงินได้นั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงการ
ตัดสินใจในการลงทุนเมื่อได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีการเพิ่มเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบเก่า หรืองบการเงินที่มีการระบุเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบในหมายเหตุประกอบงบการเงิน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจลงทุนลดลง
มีการอธิบายถึงผลการตรวจสอบในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบนั้นมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในระดับปานกลาง (Christensen, Glover, &
Wolfe, 2014) ในทางกลับกัน การตอบสนองระยะยาวของนักลงทุนในช่วง 2 ปีก่อนและหลังการ
ประกาศใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ในสหราชอาณาจักรพบว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมแก่นักลงทุน ทั้งในด้าน
การตอบสนองของนักลงทุน ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และคุณภาพในการสอบบัญชี (Gutierrez
et al., 2016) จึงเห็นได้ว่างานวิจัยในต่างประเทศที่มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบใน
รายงานของผู้สอบบัญชีก่อนประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันในด้านของผลการวิจัยว่ามีการ
ตอบสนองของผู้ใช้งบการเงินหรือไม่

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้เริ่มมีการกำหนดให้ถือปฏิบัติมาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่ คือ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 กับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เป็นครั้งแรก ดังนั้นงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยของ ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2558) ศึกษาความคิดเห็นด้านคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีต่อผู้ใช้งบการเงินจากการเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างมากกับคุณค่าทุกด้านของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ โดยด้านที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านที่มีการกำหนดให้รายงานผู้สอบบัญชีต้องระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจลักษณะและความเสี่ยงของธุรกิจได้ดีขึ้น เข้าใจลักษณะงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น รวมถึงทำให้มีความเชื่อมั่นต่อรายงานผู้สอบบัญชีมากขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่มีค่อนข้างมากของผู้ใช้งบการเงินในประเทศไทยที่มีต่อประโยชน์ของการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้มีการจัดทำขึ้นก่อนที่มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่จะมีผลบังคับใช้ ดังนั้นเมื่อมีการนำเอามาตรฐานมาถือปฏิบัติใช้ มีความเปลี่ยนแปลงของมุมมองของผู้ใช้งบการเงินต่อการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวข้างต้น การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชื่อนั้นมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งในส่วนของนักลงทุนว่าการเพิ่มข้อมูลดังกล่าวเป็นการเพิ่มประโยชน์ต่อนักลงทุนหรือไม่

จากการทบทวนงานวิจัยของต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกตินั้นยังคงมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน โดยมีผลการวิจัยที่ศึกษาหาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return หรือ CAR) ที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์ที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มี Justification Of Assessments (JOA) ที่มีลักษณะคล้ายเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสำหรับตลาดหลักทรัพย์ในฝรั่งเศส พบว่าเกิดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์ 2 วันนับจากวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ แต่อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมนั้นกลับต่ำกว่าช่วงเหตุการณ์ที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่ยังไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ และยังพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นปีแรก จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชี อัตราส่วนเรื่องสำคัญ

ในการตรวจสอบที่รายงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อน รวมไปถึงความยากง่ายในการทำความเข้าใจเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Bédard et al., 2014) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Reid et al., (2017) ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีต่อต้นทุนและคุณภาพการสอบบัญชีหลักฐานจากสหราชอาณาจักร ที่พบว่า หากมองในช่วงเวลา 2 วันนับจากวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น ไม่มีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในขณะที่การศึกษาในตลาดหลักทรัพย์ของสหราชอาณาจักร กลับพบว่า มีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์ 3 วันนับจาก 1 วันก่อนการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ (Thompson et al., 2016) สำหรับในประเทศไทยนั้น หลังจากมีการกำหนดบังคับใช้หน้ารายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่สำหรับงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ได้มีงานวิจัยบางส่วนทำการศึกษาการตอบสนองของตลาดต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเช่นกัน ศิลพร ศรีจันทเพชร (2560) ได้ทำการวิจัยในประเทศไทยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับการตอบสนองของนักลงทุน โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีการใช้ข้อมูลงบการเงินของบริษัทในปี พ.ศ. 2559 หลังการประกาศงบการเงิน 3 วัน ในการทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อขายของหุ้นกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยผลการศึกษาพบว่า จำนวนข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชี ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาซื้อ-ขายของหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณการซื้อขายหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นนั้นยังมีความขัดแย้งกัน อาจเนื่องมาจากในช่วงของการศึกษานั้นยังเป็นช่วงเริ่มต้นของการนำมาตราฐานมาบังคับใช้ จึงอาจทำให้เกิดการตอบสนองที่ตลาดเคลื่อนไหวของตลาดจากการสื่อสารข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่อาจไม่ชัดเจนนักของผู้สอบบัญชี ตลอดจนการรับรู้รายละเอียดและความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของผู้ใช้งบการเงิน อาจยังมีไม่มากพอ ดังนั้นสำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้นการเพิ่มจำนวนตัวอย่างในการทดสอบจากการที่ผ่านระยะเวลา 2 ปีในการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่อาจทำให้ได้ข้อมูลการตอบสนองของตลาดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น Brant E. Christensen et al. (2014) ได้ศึกษาว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจลงทุนของ นักลงทุนรายย่อยหรือไม่ โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักลงทุนที่ไม่ใช่มืออาชีพในการทดสอบนี้สังเกตปฏิกริยานักลงทุน

โต้ตอบต่อรายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ที่มีการเปิดเผยเรื่องการตรวจสอบการประเมินมูลค่า ยุติธรรม ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบจากลักษณะข้อมูลและผลกระทบจากความน่าเชื่อถือของข้อมูล นักลงทุนที่ได้รับข้อมูลที่มามีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจมากกว่านักลงทุนที่ได้รับข้อมูลในรูปแบบมาตรฐาน หรือได้รับข้อมูลในรูปแบบเชิงอรรถและผลกระทบของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะลดลงหากมีการนำเสนอการแก้ปัญหาความเสี่ยงที่ได้นำเสนอ นั้น สอดคล้องกับ Bedard, Bera, & Louis (2016) ศึกษาการเพิ่มข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่งผลต่อความสนใจของผู้ใช้งบการเงินอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและรูปแบบในการนำเสนอที่มีการแสดงกระบวนการตรวจสอบทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ทำให้ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจงบการเงินส่วนอื่นลดลงด้วยขัดแย้งกับ Thompson, Schmidt & Lenox (2016) ศึกษาเกี่ยวกับหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ในสหราชอาณาจักรที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลกับนักลงทุนมากขึ้น โดยการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี งานวิจัยนี้ใช้ปฏิริยาของตลาดในระยะสั้นเพื่อวัดการตอบสนองของนักลงทุนพบว่า นักลงทุนไม่ได้รับข้อมูลที่เพิ่มประโยชน์เพิ่มขึ้นมากจากการเปิดเผยความเสี่ยงเพิ่มเติมเนื่องจากนักลงทุนให้ความสำคัญข้อมูลเปิดเผยในรายงานประจำปีชี้ให้เห็นว่านักลงทุนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญก่อนการเปิดเผยข้อมูลของผู้สอบบัญชี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suttipun (2020) กล่าวว่า การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทจดทะเบียนมีระดับการเปิดเผยข้อมูลที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับราคาหลักทรัพย์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

H₂ การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติ
สะสม

2.3.3 เพื่อศึกษาประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ มีสาขาทั่วโลก มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ “Big 4” ได้แก่บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิจัย สอบบัญชี จำกัด (KPMG) บริษัท ดีลอยท์ ทัช โรมัทสุ ไชย ยศ สอบบัญชี จำกัด (Deloitte) บริษัท ไพรซ์วอเตอร์ เฮาส์คูปเปอร์ส เอบีเอเอส จำกัด (PwC) และบริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด (EY) คือสำนักงานสอบบัญชีที่มีทรัพยากรครบถ้วนทั้งด้านความรู้ เทคนิค ความพร้อมของทั้งสำนักงานและพนักงาน นอกจากภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือแล้วมีขนาดของงานและกิจการที่ตรวจสอบมาเกี่ยวข้องอีกด้วย ทำให้ Big 4 เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

งานวิจัยฉบับนี้จึงแบ่งกลุ่มลักษณะของผู้สอบบัญชีเป็น Big 4 และ Non-Big 4 ตามงานวิจัยของ (Afify, 2009; Mohamad Naimi et al., 2010; Hashim & Rahman, 2010) โดยงานวิจัยของ Dye (1993) พบว่า สำนักงานสอบบัญชี Big 4 เป็นสำนักงานที่มีความมั่งคั่งมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จึงทำให้สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีแรงจูงใจมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก สำหรับการออกรายงานให้มีความถูกต้อง นอกจากนี้ Chun et al. (2015) พบว่าเพื่อปกป้องชื่อเสียงและหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องร้องที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย สอดคล้องงานวิจัยของสมชาย สุภัทรกุล (2542) พบว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีโอกาสที่สูญเสียลูกค้ามากกว่าหากตรวจพบว่ามีกรปกปิดข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจพบ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนก จันทร์ ปิงเจริญกุล (2547) พบว่าสำนักงานสอบบัญชีร่วมกับต่างประเทศมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีไทย เช่นเดียวกันกับผลจากการตรวจระบบการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีในประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์พบว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีคุณภาพงานสอบบัญชีในระดับที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่พบความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว เช่น งานวิจัยของ Lemnox (1999), Bachar (1989), DeAngelo (1981), Palmrose, (1988) and Mutchler (1997) แต่มีบางงานวิจัยที่ได้แย้งความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น Lawrence et al. (2011), Janson (1988) และ งานวิจัยของสถาบัน American Institute of Certified Public Accountants (2017)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีสูงขึ้น เช่น FMA & EXRB (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจากประสบการณ์ปีแรกในประเทศนิวซีแลนด์โดยได้ทำการวิเคราะห์เรื่องสำคัญในการตรวจสอบตามประเภทของสำนักงานสอบบัญชีได้แก่ Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 นอกจากนี้ยังได้จำแนกเรื่องสำคัญในการตรวจสอบตามความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตพบว่าบริษัทสำนักงาน อีวาย จากัดมีจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3 เรื่องต่อบริษัท และสำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉลี่ย 2 เรื่องต่อบริษัทและศึกษาประเภทเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยจำนวนเรื่องที่เปิดเผยมากที่สุดคือ การด้อยค่าของค่าความนิยมและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมากที่สุดจำนวน 53 เรื่อง ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประเภทสำนักงานบัญชีที่แตกต่างกันส่งผลให้มีการระบุจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน หลักฐานค่าสุทธาระบุความแตกต่างของคุณภาพในการตรวจสอบระหว่างผู้สอบบัญชี Big 4 และผู้สอบบัญชี Non-Big 4 เกิดจากลักษณะของลูกค้า โดยเฉพาะขนาดของบริษัท (Lawrence, Migue & Ping, 2011) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย

ตั้งเรือนรัตน (2560) ที่ศึกษาการใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ : ประสพการณ์ปีแรก การศึกษานี้ได้รวบรวมและวิเคราะห์การนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ที่ได้ปฏิบัติจริง เป็นปีแรก จากการศึกษารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจำนวน 515 ฉบับสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีจำนวนเฉลี่ย 2.06 เรื่อง หากวิเคราะห์ในแง่การนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีรับโดยสำนักงานสอบบัญชี Big 4 และสำนักงานสอบบัญชี Non-Big 4 พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วสำนักงาน Big 4 มีการนำเสนอจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มากกว่าอีกทั้งมีส่วนที่มากกว่าในด้านนำเสนอผลการตรวจสอบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละเรื่องโดยนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

H₃ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.3.4 เพื่อศึกษาการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่บริษัทจ่ายให้กับสำนักงานสอบบัญชีหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต่อการบริการสอบบัญชีและบริการอื่น ค่าธรรมเนียมเท่ากับต้นทุนโดยประมาณของเวลาการปฏิบัติงานตรวจสอบสำหรับกิจกรรมเหล่านั้นบวกส่วนต่างกำไร (Kistana, 2016)

สำหรับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทำให้ผู้สอบบัญชีต้องระมัดระวังในการปฏิบัติงานมากขึ้น (ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน, 2558)ซึ่งอาจนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งงานวิจัยในอดีตนิยมนำค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นตัวแทนของคุณภาพการสอบบัญชี (Martinez & Moraes, 2014; Fitriany et al., 2016) สำหรับงานวิจัย Elizabeth et al. (2016) ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานผู้สอบบัญชีในสหราชอาณาจักร โดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมการตรวจสอบ คุณภาพในการตรวจสอบและการตอบสนองของนักลงทุนในช่วง 2 ปี ก่อนและหลังการประกาศใช้รายงานรูปแบบใหม่ผลการศึกษารูปได้ว่ารายงานรูปแบบใหม่ส่งผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบและไม่ทำคุณภาพการสอบบัญชีและการตอบสนองของนักลงทุนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Bedard et al. (2014) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลประโยชน์ของการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชี ประสพการณ์จากฝรั่งเศสผลวิจัยพบว่าการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม โดยผู้สอบบัญชีฝรั่งเศสมีผลกระทบ จำกัดมากในอีกด้านหนึ่งตลาดการเงินไม่ตอบสนองอย่างมีนัยสำคัญต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเหล่านี้ในทางตรงกันข้ามคุณภาพของการตรวจสอบ (วัดจากการจัดการกำไร) ค่าใช้จ่ายของการตรวจสอบ (วัดจากค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี) และประสิทธิภาพของการ

ตรวจสอบ (วัดจากความล่าช้ารายงานผู้สอบบัญชี) ไม่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญอย่างไรก็ตามผลการวิจัยแตกต่างกันในบริบทของสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีไม่เหมือนกันหรือในบริบทที่ผู้สอบบัญชีไม่เพียง แต่เปิดเผยความคิดเห็นที่โปร่งใส และ Reid et al., (2017) ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีผลต่อต้นทุนและคุณภาพการสอบบัญชีหลักฐานจากสหราชอาณาจักรพบว่าระบบการรายงานใหม่ของสหราชอาณาจักรมีความเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบเนื่องจากการได้รับการพิสูจน์โดยการลดลงอย่างมีนัยสำคัญในรายการคงค้างที่ผิดปกติสมบูรณ์และมีแนวโน้มที่จะบรรลุการคาดการณ์ของนักวิเคราะห์และพบว่าค่าธรรมเนียมการตรวจสอบเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหลังจากการเปลี่ยนแปลงการรายงานการเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมที่บันทึกไว้ในปีก่อนแนะนำแนวโน้มเวลาที่เป็นไปได้ของการขึ้นค่าธรรมเนียมที่ไม่เกี่ยวข้องข้อจำกัดใหม่ นอกจากนี้พบว่าข้อกำหนดการรายงานของผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบใหม่มีความเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญโดยไม่ตรวจพบต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยดังกล่าว ขัดแย้งกับ Carcello and Li (2013) พบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้นตามความต้องการที่ลูกค้าจะลงนามในรายงานการตรวจสอบซึ่งเป็นข้อสังเกตว่าพวกเขาระบุว่ามีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับ Brasel et al. 2014, Kachelmeier et al. 2014 and Gimbar et al. 2014 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบเหล่านี้จะเปิดเผยต่อผู้ใช้การเปิดเผยข้อมูลอาจเพิ่มต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นโดยผู้สอบบัญชีหากมีการตรวจพบข้อมูลที่ผิดพลาดหรือทุจริตทางการเงินในอนาคตและสอดคล้องกับ Hay, Knechel, & Wong, 2006 ศึกษาเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าขนาดของบริษัทลูกค้า ความซับซ้อน ความเสี่ยง และลักษณะอื่น ๆ ของกิจการที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมีแนวโน้มที่จะแปรผันตามค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งสอดคล้องกับ Almulla & Bradbury (2018); Bedard, Gonthier- Besacier & Schatt (2018) และชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) กล่าวว่าผู้สอบบัญชีต้องระมัดระวังมากขึ้นในการปฏิบัติงานทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้น และผู้สอบบัญชีเปิดเผยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมาก ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชียังมีมูลค่าสูงด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

H₄ การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

2.3.5 เพื่อศึกษาประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai)

สำนักงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพงานสอบบัญชีสูง จะมีการจ้างพนักงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีที่มีคุณภาพสูงมาใช้ประกอบการปฏิบัติงานตรวจสอบเพื่อให้งานสอบบัญชีมีคุณภาพและลดโอกาสเกิดความเสียหายจากการแสดงความคิดเห็นที่ผิดพลาด ลูกค้าน่าเกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์จากความเชื่อมั่นของข้อมูลที่แสดงในงบการเงินของนักลงทุน ทำให้สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมที่สูง โดยจากการตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีในประเทศไทยของสำนักงาน ก.ล.ต. ที่พบว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีคุณภาพงานสอบบัญชีในระดับที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จากงานวิจัยของ DeAngelo (1981) ได้มีแนวคิดว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีคุณภาพดีกว่า เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ต้องรักษาชื่อเสียงไว้และนอกจากนี้ยังมีทรัพยากรมาก เพียงพอในการเพิ่มทักษะของกับพนักงานให้สูงขึ้น แต่มีงานวิจัยบางเรื่องพบว่า ความจริงแล้ว คุณภาพของงานสอบบัญชีระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และขนาดเล็กไม่ได้แตกต่างกัน (Fuerman and Kraten, 2009) แต่การรับรู้ที่ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีคุณภาพของงานสอบบัญชีที่สูงกว่ายังคงมีอยู่เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในเรื่องคุณภาพของงานสอบบัญชี (กชกร ตรังวัชรกุล, 2547) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ เช่น Lawrence et al. (2011), Janson (1988) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีการรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชีมีมาตรฐานที่สูง เช่นงานวิจัยของ Dye (1993) ที่พบว่า สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จึงมีแรงจูงใจมากกว่าสำหรับการออกรายงานให้มีความถูกต้อง เพื่อที่จะปกป้องชื่อเสียงและหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องร้องที่จะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้ง สมชาย สุภัทรกุล (2542) ยังให้เหตุผลสนับสนุนเพิ่มเติมอีกว่า สำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 มีโอกาสที่จะสูญเสียลูกค้ามากกว่า หากตรวจพบว่าการปกปิดข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจพบ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าความแตกต่างของรายงานผู้สอบบัญชี คือ สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีการระบุจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กรวมถึงด้านการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบที่เข้าใจง่ายทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 เป็นสำนักงานที่มีความมั่งคั่งมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กทำให้สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีแรงจูงใจมากกว่าสำนักงานบัญชีขนาดเล็กสำหรับการออกรายงานให้มีความถูกต้อง สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีคุณภาพงานสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีทรัพยากรและเทคโนโลยีที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก อันจะส่งผลให้สำนัก

งานสอบบัญชี Big 4 สูญเสียชื่อเสียงและมีโอกาสสูญเสียลูกค้า จึงทำให้สำนักงานสอบบัญชี Big 4 ต้องเพิ่มคุณภาพของงานสอบบัญชี เพื่อป้องกันการสูญเสียและการถูกฟ้องร้องจากข้อผิดพลาดที่จะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูง ทำให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่า อีกทั้งยังมีความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่มีการเพิ่มรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบผู้สอบบัญชีต้องระมัดระวังในการปฏิบัติงานมากขึ้นสอดคล้องผลการวิจัยของ Ferreira & Morais, (2020), FMA & EXRB (2017), KPMG International Cooperative, (2017) และชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) ศึกษาคุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่ พบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 มีจำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและสัดส่วนการใช้ตารางในการนำเสนอพรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีอื่น ซึ่งอาจนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนของค่าบริการสอบบัญชี และเนื่องด้วยบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ต้องการให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือในสายตานักลงทุน จึงยอมจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในการเข้ามาลงทุนกับบริษัท รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ozcan (2021) ศึกษาปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พบว่าผู้สอบบัญชี Non-Big4 เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากขึ้น และมีการเพิ่มจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบตามความซับซ้อนของบริษัทฯ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

H₅ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดของงานวิจัย การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนคิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) งานวิจัยนี้ได้นำทฤษฎีเรื่องประสิทธิภาพตลาดทุนมารวมกับแนวคิดงานวิจัยของ Bédard et al. (2014) ที่ทำการศึกษาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติในช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อศึกษาว่ามีการตอบสนองราคาหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนากลอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การลงทุนในบริษัทย่อยมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

สมมติฐานที่ 2 ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

สมมติฐานที่ 3 ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

สมมติฐานที่ 4 การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

สมมติฐานที่ 5 การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

การวัดค่าตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	วิธีวัดมูลค่า
ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี Afify, 2009 Mohamad Naimi et al., 2010 Hashim & Rahman, 2010 FMA & EXRB (2017)	-Big 4 -Non Big 4
การลงทุนในบริษัทย่อย Alexandries et al., 2012 Cogman, 2014 KPMG, 2017 FAP, 2018	มูลค่าการลงทุน / สินทรัพย์รวม

ตัวแปร	วิธีวัดมูลค่า
<p>การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Steenkamp, 2007)</p>	<p>1. รูปแบบการเปิดเผย (Form of Disclosure : FD) - การเปิดเผยเนื้อหา (จำนวนคำเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ/จำนวนคำทั้งหมดหน้ารายงานผู้สอบบัญชี)</p> <p>2. ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล (Nature of Disclosure : ND) - ข้อมูลบอกเล่าเป็นข้อความ - ข้อมูลเชิงตัวเลข - ข้อมูลแสดงมูลค่า</p> <p>3. ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล (Location of Disclosure : LD)</p> <p>4. ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (มูลค่ารายการที่เปิดเผย/รายได้รวม)</p> <p>5. จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล</p>
<p>ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี Fuerman and Kraten, 2009 Jean and Karla, 2004 Lifschutz, Jacobi & Feldshetein ,2010 Kistana, 2016</p>	<p>ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (จำนวนเงิน)</p>
<p>อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม Bédard et al., 2014</p>	<p>การตอบสนองต่อราคาหุ้นผ่านการทำ Market Reaction Analysis โดยการหาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) ของหุ้นสามัญในช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี</p> $CAR_{it} = AR_{it} + CAR_{it-1}$

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) ผ่านการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องดังกล่าว โดยใช้ข้อมูลงบการเงินประจำปีของบริษัทในกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 ซึ่งปี พ.ศ. 2559 เป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ใช้วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี งานวิจัยนี้จะใช้วิธีวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษา (Event Study) เพื่อศึกษาการตอบสนองของตลาดผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมต่อเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยแนวคิดเรื่องอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนจะสามารถสร้างกำไรได้ถ้าสามารถคาดการณ์ทิศทางของผลตอบแทนได้อย่างแน่นอน (Brown & Warner, 1980) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากร เครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูล และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) ในปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2561 ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ประกอบด้วย (1) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (2) กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค (3) กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน (4) กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม (5) กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (6) กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร (7) กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และ (8) กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี รวมทั้งสิ้น 113 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2562) ซึ่งได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และมีข้อมูลที่ครบถ้วน

2. ไม่รวมถึงบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

2.1 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ และกลุ่มประกันภัยและประกันชีวิต เนื่องจากมีหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยเฉพาะ และกลุ่มธุรกิจการเงินดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับบริษัทจดทะเบียนที่ประกอบธุรกิจสถาบันการเงิน โดยเฉพาะ ทำให้กลุ่มธุรกิจการเงินมีความแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ

2.2 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่อยู่ในกลุ่มที่กำลังอยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน เนื่องจากบริษัทในกลุ่มนี้ถูกแทรกแซงการดำเนินงาน โดยที่ปรึกษาทางการเงินอิสระ ผู้จัดทำแผน และผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการที่ศาลแต่งตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานบริหารบริษัท ซึ่งต้องรายงานความคืบหน้าของการดำเนินงานต่อตลาดหลักทรัพย์ทุกไตรมาส จึงถือว่าบริษัทกลุ่มดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างจากบริษัทจดทะเบียนทั่วไป

2.3 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน

ดังนั้นจากเงื่อนไขการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างมีขนาด 113 บริษัท จำนวนข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาจึงเป็นทั้งสิ้น 339 ตัวอย่าง ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง			2559	2560	2561	รวม
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ			163	163	163	489
หัก บริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน			10	10	10	30
บริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน			1	1	1	3
บริษัทไม่เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ			24	24	24	72
บริษัทข้อมูลไม่ครบ			15	15	15	45
รวมกลุ่มตัวอย่าง			113	113	113	339

กลุ่มอุตสาหกรรม	2559 (บริษัท)	2560 (บริษัท)	2561 (บริษัท)	รวม (ตัวอย่าง)
กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	8	8	8	24
กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค	8	8	8	24
กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม	27	27	27	81
กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	16	16	16	48
กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร	13	13	13	39
กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ	33	33	33	99
กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี	8	8	8	24
รวม	113	113	113	339

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษาเพื่อวัดการตอบสนองของตลาดที่มีต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม รวมถึงศึกษาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์ ดังนี้

3.2.1 การระบุเหตุการณ์และวันที่เกิดเหตุการณ์ จากการศึกษาความสัมพันธ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัท งานวิจัยนี้จะทำการกำหนดวันที่เกิดเหตุการณ์ (Event Date = 0) คือวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสู่สาธารณชน ซึ่งคือวันที่นำข้อมูลงบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชีเผยแพร่ในเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาใช้ในการศึกษา โดยการศึกษาต้องการดูผลการตอบสนองที่รวมช่วงเวลาก่อนเกิดเหตุการณ์จำนวน 1 วัน และหลังเกิดเหตุการณ์ 1 วัน เพื่อวัดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ต่อราคาหลักทรัพย์ในช่วงระยะสั้นใกล้กับช่วงเหตุการณ์ เช่น ช่วง 3 วัน ตั้งแต่วันที่ -1 ถึงวันที่ +1 (Small et al., 2007 และ Thompson et al., 2016) หรือ ช่วง 11 วัน ตั้งแต่วันที่ -5 ถึงวันที่ +5 (Elad and Bongbee, 2017) ในขณะที่ ศิลปพร ศรีจันเพชร (2560) ทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลหลังวันที่ประกาศงบการเงิน 3 วัน ตั้งแต่วันที่ 0 ถึงวันที่ +2 การศึกษาเหตุการณ์ในงานวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง

3.2.1.1 ช่วงประมาณการ (Estimation Period) หรือ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์

คือ ช่วงระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเกิดเหตุการณ์เพื่อหาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง (Expected Return) ในช่วงเหตุการณ์ ช่วงประมาณการจะถูกกำหนดเพื่อสะท้อนอัตราผลตอบแทนปกติของหุ้นที่ปราศจากเหตุการณ์นั้น ๆ ทำให้ช่วงประมาณการนั้นจะต้องไม่ทับซ้อนกับช่วงเหตุการณ์ (Mackinley, 1997) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ช่วงประมาณการ คือ ช่วงเวลาที่นักลงทุนทำการซื้อขายหุ้นสามัญ โดยไม่มีข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง โดยงานวิจัยนี้จะใช้ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์จำนวน 120 วัน ก่อนการประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสู่สาธารณชน (วันที่ -121 ถึงวันที่ -2) เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลานานพอที่จะหาค่าเฉลี่ยในช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์ผิดปกติ (Dyckman, Philbrick, & Stephen, 1984; Brown & Warner, 1985 และ Sorokina, Booth, & Thornton, Jr., 2013)

3.2.1.2 ช่วงเหตุการณ์ (Event Period)

คือ ช่วงเวลาเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดผลอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติ ได้แก่ วันที่เกิดเหตุการณ์เป็นอย่างน้อย รวมไปถึงวันที่หลังจากเกิดเหตุการณ์เพื่อสะท้อนผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากวันที่เกิดเหตุการณ์ (MacKinley, 1997) แต่ก็มีความเป็นไปได้เช่นกันที่ตลาดจะรับรู้ผลกระทบจากเหตุการณ์ก่อนวันที่เกิดเหตุการณ์เล็กน้อยได้ เนื่องจากข้อมูลอาจรั่วไปสู่ผู้ลงทุนก่อนวันที่เกิดเหตุการณ์ได้ อย่างไรก็ตามวิธีเหตุการณ์ศึกษาสามารถขจัดปัญหานี้ได้โดยการกำหนดช่วงเหตุการณ์ให้ครอบคลุมถึงวันก่อนเกิดเหตุการณ์ (Brown & Warner, 1985 and Elton et al., 2010) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ วันที่เกิดเหตุการณ์ คือ วันที่การประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่ประกาศงบการเงินสู่สาธารณชน โดยช่วงเหตุการณ์จะเริ่มจาก 1 วันก่อนการประกาศ ถึง 1 วันหลังวันประกาศ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) เพื่อทำการคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติที่เกิดจากเหตุการณ์ และวัดว่าอัตราผลตอบแทนผิดปกตินี้ว่ามีความแตกต่างไปจากปกติอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ อธิบายดังภาพต่อไปนี้

3.2.2 อัตราผลตอบแทนของหุ้นช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ (Estimation Period)

3.2.2.1 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาด ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาดในช่วงประมาณการ จะใช้ข้อมูลราคาดัชนีตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (mai) รายวันในช่วงวันที่ -121 ถึงวันที่ -2 ดังนี้

$$R_{mt} = \frac{mai_t - mai_{t-1}}{mai_{t-1}}$$

โดยที่

R_{mt} คือ อัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ วันที่ t

mai_t คือ ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ วันที่ t

mai_{t-1} คือ ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ วันที่ t-1

3.2.2.2 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจ ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจในช่วงก่อนเกิดการประกาศงบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชี จะใช้ข้อมูลราคาปิดของหุ้นรายวันในช่วง $t = 121$ ถึง $t = -2$ ดังนี้

$$R_{it} = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}}$$

โดยที่

R_{it} คือ อัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของหุ้น i ณ วันที่ t

P_{it} คือ ราคาปิดของหุ้น i ณ วันที่ t

P_{it-1} คือ ราคาปิดของหุ้น i ณ วันที่ t-1

3.2.2.3 แบบจำลองตลาด (Market Model) นำอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของตลาด (R_{mt}) และอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของหุ้นที่สนใจ (R_{it}) ที่คำนวณได้ไปแทนค่าในสมการ Market Model เพื่อคำนวณค่า β และ α ในช่วงเหตุการณ์ (วันที่ -121 ถึงวันที่ -2) หรือเพื่อให้ได้ค่า β และ α ในช่วงเหตุการณ์ปกติของการซื้อขายหุ้น ดังนี้

$$R_{it} = \alpha_i + \beta_i R_{mt}$$

โดยที่

α_i คือ อัตราผลตอบแทนของหุ้น i เมื่ออัตราผลตอบแทนตลาดเป็นศูนย์

β_i คือ ความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนของหุ้น i กับ อัตราผลตอบแทนของตลาด หรือความสัมพันธ์ที่ได้จากการหาความสัมพันธ์แบบถดถอย (Ordinary Least Square : OLS)

3.2.3 อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (Event Period)

การคำนวณผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) ทำได้โดยการนำค่า β และ α ที่ได้จากช่วงเหตุการณ์ปกติมาคำนวณร่วมกับอัตราผลตอบแทนของตลาดที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ โดยใช้แบบจำลองตลาด ดังนี้

$$E(R_{it}) = \alpha_i + \beta_i R_{mt}$$

โดยที่

$E(R_{it})$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.2.4 อัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (Event Period)

ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้นนั้น ทำได้โดยการนำเอาอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) ลบกับอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้น ดังนี้

$$AR_{it} = R_{it} - E(R_{it})$$

โดยที่

AR_{it} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.2.5 การคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return: CAR)

เนื่องจากช่วงเหตุการณ์เป็นช่วงที่เวลาที่มีหลายวัน ดังนั้นเพื่อให้สามารถวัดผลตอบแทนผิดปกติที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเหตุการณ์จึงควรใช้ยอดสะสมเป็นตัวชี้วัด (Robin J. & Jessica R., 2014) โดยคำนวณได้จากการนำเอาอัตราผลตอบแทนผิดปกติ (AR) ในช่วงเหตุการณ์มาบวกกัน เนื่องจากการทดสอบตอบสนองต่อราคาหุ้นจะต้องการเปลี่ยนแปลงสะสมในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ คือ วันที่ -1 ถึงวันที่ +1 ดังนี้

$$CAR_{it} = AR_{it} + CAR_{it-1}$$

โดยที่

CAR_{it} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

CAR_{it-1} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของหุ้น i ณ วันที่ $t-1$ ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

Steenkamp (2007) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยข้อมูลออกเป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การเปิดเผยข้อมูลตามรูปแบบการเปิดเผย (Form) เช่น ข้อความ รูปภาพ เป็นต้น 2) การเปิดเผยข้อมูลตามลักษณะการเปิดเผย (Nature) เช่น ข้อความ ตัวเลข จำนวนเงิน เป็นต้น 3) การเปิดเผยข้อมูลตามแหล่งการเปิดเผย (Location) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการวิเคราะห์เนื้อหาในรายงานประจำปี ประกอบด้วย

1. รูปแบบของการเปิดเผยข้อมูล (Form of Disclosure : FD) ประกอบด้วย

1.1 การเปิดเผยเนื้อหา (Text)

1.1.1 คำ (Word)

1.1.2 บรรทัด (Sentences)

1.2 ภาพ (Visuals)

1.2.1 แผนภูมิ (Charts)

1.2.2 รูปภาพ (Pictures)

2. ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล (Nature of Disclosure : ND)

2.1 ข้อมูลการบอกเล่า (Declarative) เป็นการบอกเล่าในการบรรยายในเรื่อง เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน และการจ้างแรงงาน

2.2 ข้อมูลเชิงตัวเลข (Numerical) เป็นบอกเล่าในการบรรยายจำนวนประชากร จำนวนตัวเลขที่ไม่ใช่ทางการเงิน

2.3 ข้อมูลแสดงมูลค่า (Fiscal Value) เป็นการบอกเล่าในการบรรยายจำนวนประชากรจำนวนตัวเลขทางการเงิน

3. ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล (Location of Disclosure : LD)

3.1 ปก (Cover Page)

3.2 ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ (Financial Highlight)

3.3 ข้อมูลทั่วไป (General Information)

3.4 การวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูล

การวิเคราะห์ระดับของการเปิดเผยข้อมูลแบ่งออกเป็นระดับการเปิดเผยเชิงปริมาณและระดับการเปิดเผยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลว่าคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลขึ้นอยู่กับปริมาณและความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Beretta and Bozzolan, 2004) ดังนั้นการวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลจะประกอบด้วย

1. การเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณ

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยที่ Hackston and Milne (1996) ได้นำวิธีการวิเคราะห์เนื้อหามาใช้โดยการนับจำนวนข้อมูล อาทิ เช่น จำนวนคำ (Word) จำนวนประโยค (Sentences) และจำนวนหน้า (Page) เพื่อวัดการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ Unerman (2000) ซึ่งใช้การนับคำ ประโยคและสัดส่วนของหน้ากระดาษ (Proportion of page) (Gray et al., 1995 & Burritt and Welch, 1997) ได้ใช้หัวข้อ (Themes) มาเป็นการวัดการเปิดเผยข้อมูลรวมถึงการนับจำนวนบรรทัด (Lines)

ในการศึกษาของ Hackston and Milen (1996) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับขนาดของกระดาษ โดยจัดแบ่งหน้ากระดาษขนาด A4 ออกเป็นจำนวน 48 ช่อง (กว้าง 6 ช่อง และยาว 8 ช่อง) และแนวคิดในการจัดแบ่งหน้ากระดาษดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Gray al. (1995) และ Unerman (2000) ซึ่งแบ่งช่องออกเป็น 875 ช่อง (25x35) ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณจึงเป็นการวัดการเปิดเผยข้อมูลตามรูปแบบของการเปิดเผย (Form of Disclosure) ประกอบด้วย

1.1 เนื้อหา (Texts) โดยวิธีการนับจำนวนคำ (Wordcount) และจำนวนบรรทัด (Sentence count) เพื่อนับปริมาณการเปิดเผยข้อมูลตามรูปแบบของรายงานประจำปี (Deegan and Gordon, 1996; Guthrie and Farneti, 2008 and Tsang, 1998)

1.2 ภาพ (Visuals) โดยวิธีการนับจำนวนพื้นที่ของภาพเทียบกับขนาดของกระดาษในรายงานประจำปี โดยขนาดของกระดาษในรายงานประจำปีเท่ากับขนาดกระดาษ A4 และแบ่งพื้นที่ออกได้เป็นจำนวน 48 ช่อง (6x8) (Adams, 2004)

2. การเปิดเผยข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษา ประกอบด้วย Guthrie, Petty, Ferrier and Wells (1999) ได้แบ่งระดับของการเปิดเผยข้อมูลเป็น 4 ระดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Bozzolan, Favotto and Ricceri (2003) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมจาก 4 ระดับแล้วยังมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงปริมาณหรือตัวเลขและข้อความ ดังนั้นการเปิดเผยตามธรรมชาติของการเปิดเผยและตำแหน่งของการเปิดเผย ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ประกอบด้วย

2.1 การเปิดเผยตามธรรมชาติของการเปิดเผย (Nature of Disclosure) โดยการพัฒนาจากแนวคิดของ Wiseman (1982) ซึ่งให้คะแนน 1 – 3 ตามตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงการให้คะแนนของลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล

คะแนน	รายละเอียด
คะแนน 1	เปิดเผยด้วยการบอกเล่าเป็นข้อความ (Declarative) หรือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative)
คะแนน 2	เปิดเผยข้อมูลด้วยข้อมูลเชิงตัวเลข (Numerical) หรือ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative)
คะแนน 3	เปิดเผยด้วยข้อมูลที่แสดงมูลค่า (Fiscal Value) หรือ ข้อมูลทางการเงิน (Monetary)

2.2 การเปิดเผยตามตำแหน่งของการเปิดเผย (Location of Disclosure) สำหรับคะแนนของตำแหน่งของการเปิดเผย ตามตารางที่ 3.4 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงการให้คะแนนของตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล

คะแนน	ตำแหน่งของการเปิดเผย
คะแนน 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปก 2. สารจากคณะกรรมการบริษัท (Steele, 1982; Abrahamson and Amir, 1996) 3. คำอธิบาย การวิเคราะห์ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน (MD&A)(Rogers and Grant, 1997; Clarkson et al., 1994; Bryan, 1997 and Barron et al., 1999)
คะแนน 2	<ol style="list-style-type: none"> 4. ลักษณะการประกอบธุรกิจ 5. ข้อมูลการเงินที่สำคัญ (Financial Highlights) 6. การประกอบธุรกิจของแต่ละสายผลิตภัณฑ์ 7. ปัจจัยความเสี่ยง (Breton and Taffler, 2001 and Schleicher and Walker, 1999)

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)	
คะแนน	ตำแหน่งของการเปิดเผย
คะแนน 1	8. ข้อมูลทั่วไป 9. โครงสร้างเงินทุนและการจัดการ 10. รายการระหว่างกัน 11. ทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ 12. ข้อพิพาททางกฎหมาย 13. การควบคุมภายใน

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและรายละเอียดของข้อมูลรายงานประจำปี

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเป็นการนำข้อมูลทฤษฎีของตัวแปรมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้โดยเครื่องมือทางสถิติที่จะนำมาใช้ในการศึกษาคือ การวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลองค์ประกอบของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

3.6 เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นวิธีการทางสถิติเพื่อพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาตัวแปรที่ไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรง หรือตัวแปรที่มีอยู่ตามสมมติฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวัดตัวแปรแฝงผ่านตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้โดยตรง (สุภมาศ อังสุโชติและคณะ, 2544)

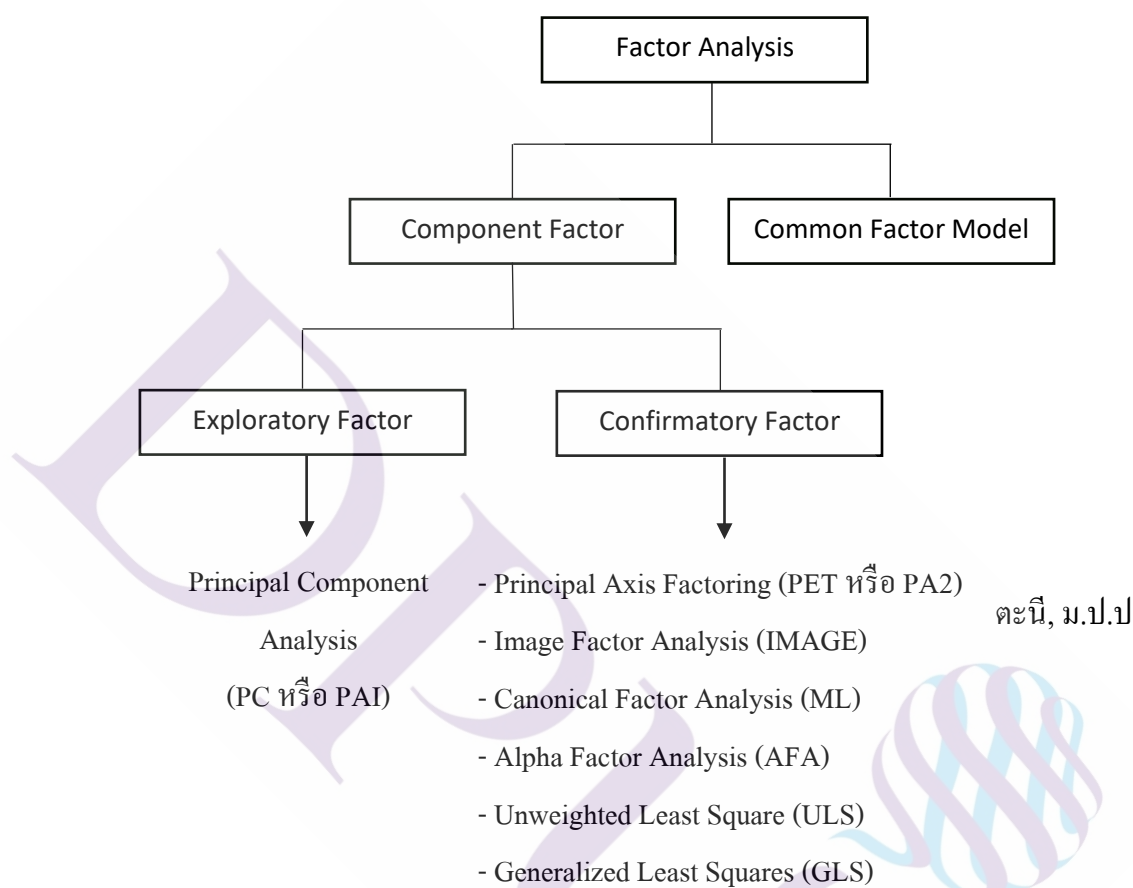
3.5.1 ประเภทของเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เทคนิคของการวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ถูกออกแบบเพื่อใช้ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่สังเกตหรือมีการวัดค่าได้ ซึ่งการวิเคราะห์ขององค์ประกอบมีหลายวิธีย่อย ดังนี้แสดงในภาพที่ 3.1 โดยสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้ (Hair et al., 2006)

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อสำรวจหรือค้นหาตัวแปรที่ซ่อนอยู่ภายใต้ตัวแปรที่สังเกตหรือวัดค่าได้เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างแบบจำลองของคุณลักษณะที่สนใจในศึกษาตามโครงสร้างสมมติฐาน โดยการใช้ตัวแปรหลายๆ ตัวหรือตัวชี้วัด (Indicators) ที่สามารถวัดได้โดยตรงเป็นตัวแทนของคุณลักษณะที่สนใจเพื่อต้องการทราบว่า มีคุณลักษณะนั้นมีกี่องค์ประกอบผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ที่สนใจนี้จะช่วยให้ลดจำนวนตัวแปรลงและได้องค์ประกอบซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะของข้อมูลได้ง่ายและสะดวกในการแปลความหมายรวมทั้งได้ทราบแบบแผน (Pattern) และ โครงสร้าง (Structure) ความสัมพันธ์ของตัวแปร

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อพิสูจน์ตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่ผู้อื่นค้นพบซึ่งเรียกว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) การใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาตรวจสอบหรือยืนยันความสัมพันธ์ว่าเป็นอย่างที่คาดไว้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์หาความตรงเชิงโครงสร้าง การวิเคราะห์องค์ประกอบตามวัตถุประสงค์นี้ ผู้วิจัยจะต้องมีสมมติฐานก่อนว่าคุณลักษณะที่ศึกษามีองค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง ตรงกับที่คาดคะเนไว้หรือไม่ แล้วใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับสมมติฐานเพียงใด

3.5.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ผลที่ได้คือลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้โดยการสร้างเป็นตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบร่วม

3.5.2.1 ข้อตกลงเบื้องต้นและการทดสอบ

1. องค์ประกอบร่วมทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน มีความสัมพันธ์กัน
2. ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทุกองค์ประกอบ
3. ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบเฉพาะหรือความคลาดเคลื่อนเพียงตัวเดียว
4. ความคลาดเคลื่อนทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน เป็นอิสระจากองค์ประกอบทุกตัว

3.5.2.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

1. การเตรียมข้อมูลและการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นตัวแปรต่อเนื่องหลายๆ ตัวแปรที่เก็บมาจากกลุ่มตัวอย่างหลังจากนั้นทำการตรวจสอบว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากหรือมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญจะสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้ถ้าตัวแปรได้ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อยก็ไม่ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยการตรวจสอบทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2548)

วิธีที่ 1 การตรวจสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการสร้าง เมทริกซ์แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่ (Covariance matrix / Correlation Matrix)

ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรคู่ใดมีค่าเข้าใกล้ +1 และ -1 แสดงว่าตัวแปรคู่นั้นมีความสัมพันธ์กันมากควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน

ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรคู่ใดมีค่าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรคู่่นั้นไม่มีความสัมพันธ์กันหรือสัมพันธ์กันน้อยควรอยู่คนละองค์ประกอบ

ถ้ามีตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ หรือมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ ที่เหลือน้อยมาก ควรตัดตัวแปรนั้นออกจากการวิเคราะห์

วิธีที่ 2 ใช้สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลตัวอย่างที่จะนำมาวิเคราะห์โดยเทคนิค Factor analysis โดยที่

$$KMO = \frac{\sum r_i^2}{\sum r_i^2 + \sum (\text{partial correlation})^2}$$

เมื่อ r คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งทำให้ค่า $0 \leq KMO \leq 1$

ถ้าค่า KMO มีค่าน้อย (เข้าหาศูนย์) แสดงว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่

โดยทั่วไปถ้าค่า $KMO < 0.5$ จะถือว่าข้อมูลที่มีอยู่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis)

จากงานวิจัย Hair et al., (2006) อธิบายว่าค่าสถิติทดสอบ KMO ดัชนีตัวนี้มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าจะเท่ากับ 1 เมื่อตัวแปรแต่ละตัวสามารถทำนายได้ด้วยตัวแปรอื่น โดยปราศจากความคลาดเคลื่อนส่วนค่าในช่วงอื่น ๆ แปลความหมายดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 อธิบายว่าค่าสถิติทดสอบ KMO

ระดับช่วง	ความหมาย
.80 ขึ้นไป	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก
.70 - .79	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดี
.60 - .69	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบปานกลาง
.50 - .59	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบน้อย
น้อยกว่า .59	ไม่เหมาะสมที่จะนำข้อมูลชุดนั้นมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

วิธีที่ 3 Bartlett's Test of sphericity เป็นการทดสอบค่า ไค-สแควร์ (Chi-square) ของดีเทอร์มิแนนต์ (Determinant) ของเมทริกซ์สหสัมพันธ์มีการทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) หรือไม่ จากสมมติฐาน

H_0 : ตัวแปรต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน

ดังนั้น ถ้ายอมรับ H_0 แสดงว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงไม่ควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) แต่ถ้าปฏิเสธ H_0 (หรือยอมรับ H_1) นั่นคือ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันจึงสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ได้ (สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2554)

3.5.2.3 การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น (Factor analysis)

จุดมุ่งหมายของการสกัดองค์ประกอบขั้นต้น คือการหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ หรือเป็นการดึงรายละเอียดจากตัวแปรมาในองค์ประกอบเดียวกัน วิธีการสกัดองค์ประกอบมีหลายวิธี (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548) สกัดองค์ประกอบขั้นต้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ดังนี้

1. วิธีองค์ประกอบหลัก Principal Component Analysis (PCA) เป็นเทคนิคที่มีวัตถุประสงค์ที่จะนารายละเอียดของตัวแปรที่มีจำนวนตัวแปรมากมาไว้ในองค์ประกอบเดียวกันที่มีเพียงไม่กี่ปัจจัย โดยจะพิจารณาจากรายละเอียดทั้งหมดของแต่ละตัวแปรในการวิเคราะห์ PCA จะสร้างการเชื่อมรวมกันเชิงเส้น (Linear combination) ของตัวแปร โดยที่

1.1 องค์ประกอบที่ 1 จะเป็น Linear combination แรกและมีรายละเอียดจากตัวแปรทั้งหมดมากที่สุดหรือกล่าวได้ว่ามีค่าตัวแปรปรวนสูงสุด

1.2 องค์ประกอบที่ 2 ก็เป็น Linear combination ของตัวแปร เช่นกัน และสามารถนำรายละเอียดที่เหลือจากองค์ประกอบที่ 1 โดยพยายามนำรายละเอียดจากที่เหลือมาใส่ในองค์ประกอบที่ 2 ให้มากที่สุด โดยที่องค์ประกอบที่ 2 จะต้องตั้งฉาก (Orthogonal) กับองค์ประกอบแรกหรือกล่าวว่างค์ประกอบที่ 2 ไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 1 ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการเกิด Multicollinearity

1.3 องค์ประกอบที่ 3 เป็น Linear combination ของตัวแปร เช่นกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่ 1 และ 2 และสามารถนำ Information ที่เหลือจากตัวแปรให้มากที่สุด

1.4 ในทำนองเดียวกัน การสร้างองค์ประกอบที่ 4, 5, ... ก็ใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเหมือนกัน

2. วิธีองค์ประกอบร่วม Common Factor Analysis (CFA) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการแบบเดียวกับ PCA คือ จะสร้างองค์ประกอบเพื่อลดจำนวนตัวแปรแต่หลักเกณฑ์ของ CFA จะพยายามทำให้ค่าความแปรปรวนเฉพาะส่วนขององค์ประกอบร่วมมากที่สุด

โดยไม่พิจารณาถึงค่าที่ไม่ซ้ำ (Unique Factor) วิธีองค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis: CFA) วิธีนี้สามารถแบ่งได้เป็น 5 วิธีดังนี้คือ

2.1 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดไม่ปรับน้ำหนัก (Unweighted Least Square) เป็นวิธีการสกัดปัจจัย โดยจะกำหนดจำนวนไว้ตายตัวและพยายามหาเมทริกซ์ของปัจจัย (Factor Pattern Matrix) ที่ทำให้ผลรวมของความแตกต่างกำลังสองระหว่างเมทริกซ์ที่คำนวณได้หรือเมทริกซ์ความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่และเมทริกซ์ความสัมพันธ์เดิมระหว่างตัวแปรมีค่าน้อยที่สุด

2.2 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั่วไป (Generalized Least Square: GLS) เป็นวิธีที่ใช้หลักเกณฑ์อย่างเดียวกันกับวิธีอื่นๆ นอกเหนือจากวิธีองค์ประกอบหลัก เพียงแต่มีการถ่วงน้ำหนักความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงปฏิบัติกลับกับความเด่นเฉพาะ (Uniqueness) ของตัวแปรนั้น โดยให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าความเด่นเฉพาะมากมีน้ำหนักน้อยกว่าค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีความเด่นเฉพาะต่ำ ซึ่งความเด่นเฉพาะของตัวแปรคือ อัตราความไม่สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว สามารถวัดได้จากค่าสัมประสิทธิ์ ความสัมพันธ์เชิงส่วน (Partial Correlation Coefficient)

2.3 วิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Method: MLM) สหสัมพันธ์ของตัวแปรถ่วงน้ำหนักด้วยอินเวอร์สขององค์ประกอบเฉพาะของส่วนตัวแปร เช่นเดียวกับวิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั่วไป สิ่งที่แตกต่างกันคือ เกณฑ์ที่จะใช้หยุดการคำนวณทวนซ้ำ ซึ่งมีความแตกต่างกัน 3 แบบ คือ วิธีหองค์ประกอบคาโนนิคอล (Canonical factoring) วิธีดีเทอร์มิแนนท์ของเมทริกซ์สหสัมพันธ์เศษเหลือมีค่าสูงสุด (Maximum residual correlation matrix) และวิธีการสังเคราะห์โมเดลอิสระ เกณฑ์ของวิธีหองค์ประกอบคาโนนิคอล คือการให้ได้ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างองค์ประกอบร่วมกับตัวแปรสังเกตได้มีค่าสูงสุด เกณฑ์ของวิธีดีเทอร์มิแนนท์สหสัมพันธ์เศษเหลือมีค่าสูงสุด คือลักษณะตามชื่อของวิธีนั้น คือการให้ดีเทอร์มิแนนท์ของเมทริกซ์ผลต่างระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้และเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้มีค่าสูงสุด ส่วนเกณฑ์ของวิธีการวิเคราะห์โมเดลอิสระใช้การทดสอบค่าไคสแควร์ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้กับเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้

2.4 วิธีอัลฟา (Alpha Method) ใช้หลักการเดียวกับวิธีการแยกปัจจัยแบบอื่นๆ คือมีการตั้งข้อสมมติฐานไว้ว่าตัวแปรแต่ละตัวมีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ปัจจัยร่วมและปัจจัยเฉพาะแต่ที่แตกต่างกันคือ แทนที่จำนวนกรณีที่จะใช้ในการวิเคราะห์เป็นจำนวนตัวอย่าง กับถือว่าจำนวนตัวแปรนั้นเป็นตัวอย่างของคุณสมบัติของประชากร (Population Parameters) วัตถุประสงค์ของวิธีการแยกปัจจัยโดยอาศัยค่าอัลฟา คือ หาปัจจัยที่เป็นตัวแทนของคุณสมบัติของประชากร หรือมีอัตราการใช้ได้ทั่วไปสูงสุด (Maximum Generalizability) อัตราการใช้ได้ทั่วไปที่วัดได้โดยค่า

สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้คือ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson - Coefficient) หรือค่าอัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) วิธีการแยกปัจจัยดังกล่าวนี้ สมมติว่าตัวแปรนั้นได้มาจากข้อมูลของประชากรทั้งหมด แต่ตัวแปรนั้นเป็นตัวอย่างของตัวแปรทั้งหมด

2.5 วิธีเงา (Image Method) การแยกปัจจัยอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสมมติว่าตัวแปรแต่ละตัวแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกิดจากปัจจัยร่วมและส่วนที่เกิดจากปัจจัยเฉพาะสัดส่วนที่แน่นอนของทั้งสองนี้คำนวณได้จากการประมาณ โดยอาศัยเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทฤษฎีเงา (Image Method) ซึ่งกัทแมน (Guttman) เป็นผู้พัฒนาส่วนที่เป็นส่วนร่วมของตัวแปรคาดประมาณได้จากความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปรตัวนั้นกับตัวแปรที่เหลือทั้งหมด ส่วนที่เรียกว่าเงาของตัวแปรนั้น (The Image of the Variable) ส่วนเฉพาะของตัวแปรก็คือ ส่วนที่ไม่สามารถคาดประมาณได้จากความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรอื่น ส่วนนี้เรียกว่า ด้านเงา (Ani-image) กัลยา วานิชย์บัญชา (2548) ที่อธิบายว่า 5 วิธีข้างต้นจะทำให้ได้ตัวเลขที่เป็นค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่มีต่อตัวประกอบตัวนั้นๆ ซึ่งมีค่าน้ำหนัก (Factor loading) ที่แสดงถึงขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบตัวประกอบที่สมมติขึ้นหรือที่เรียกว่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบนั่นเอง การที่จะเลือกว่าวิธีใดจะเหมาะสม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ของแต่ละวิธี โดยทุกวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อหาค่าน้ำหนักหรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีสกัดองค์ประกอบแบบวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Method : MLM) วิธีนี้จะสกัดปัจจัยโดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ทำให้เมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มีค่าใกล้เคียงกับเมตริกซ์ที่ได้จากข้อมูล ซึ่งทางสังคมศาสตร์ได้มีการระบุถึงการใช้วิธีนี้เพื่อความเหมาะสมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยมีเงื่อนไขว่าข้อมูลตัวอย่างนั้น (ตัวแปร) ต้องมีการแจกแจงแบบ Multivariate Normal เนื่องจากการใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ประกอบเชิงยืนยัน ต้องวิเคราะห์จากค่าวิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั่วไป

3.5.2.4 การหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation)

การหมุนแกนองค์ประกอบเพื่อการสร้างโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบ (Rotation to a terminal) เป็นขั้นตอนการดำเนินการแยกตัวแปรให้เด่นชัดว่าตัวแปรหนึ่งควรจะจัดอยู่ในกลุ่มองค์ประกอบใดหรือในปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากการสกัดปัจจัยจะได้ปัจจัยหลายปัจจัย ซึ่งแต่ละปัจจัยจะเกิดจากการรวมตัวกันของตัวแปรในรูปแบบเชิงเส้นตรง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือตัวแปรหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นสมาชิกในหลายปัจจัยซึ่งยากต่อการแปลความหมายของปัจจัยในกลุ่มนั้น และการกำหนดชื่อปัจจัยหรืออาจกล่าวได้ว่าความหมายของแต่ละปัจจัยไม่ชัดเจน

การหมุนแกนเป็นวิธีการที่จะทำให้ตัวแปรของแต่ละตัวแปรในปัจจัยหนึ่งๆ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ๆ ดังนี้

1. การหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal) เป็นวิธีการหมุนแกนแบบที่ให้แกนของปัจจัยหมุนจากตำแหน่งเดิมในลักษณะตั้งฉากตลอดเวลาที่มีการหมุนแกน เรียกว่าเป็นการหมุนแกนแบบที่ปัจจัยแต่ละปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งวิธีการหมุนแกนแบบมุมฉาก สามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธีย่อย ดังนี้

1.1 แบบควอดติแมกซ์ (Quartimax) วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์ของการหมุนแบบควอดติแมกซ์ คือการลดความซ้ำซ้อนเชิงตัวประกอบของตัวแปรน้อยลงที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการหมุนแกนของตัวประกอบไปในทิศทางที่ทำให้ตัวแปรมีน้ำหนักสูงต่อตัวประกอบหนึ่งและไม่มีหรือแทบจะไม่มีน้ำหนักต่อตัวแปรอื่นๆ อีกความสลับซับซ้อนเชิงตัวประกอบของตัวแปรวัดได้จากค่าความแปรปรวนรวมจากกำลังสองของน้ำหนักของตัวประกอบของตัวแปร อัตราค่าความแปรปรวนรวมวัดได้จากค่าเฉลี่ยของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากค่าเฉลี่ย ซึ่งอัตราความแปรปรวนรวมมากที่สุด เมื่อตัวแปรตัวหนึ่งมีค่ากำลังสองของน้ำหนักของตัวแปรค่าใดค่าหนึ่งแถวเท่ากับค่าความรวมกันและค่าที่เหลือเป็นศูนย์ ดังนั้นค่าสูงสุดของอัตราความรวมกันของค่ากำลังสองของน้ำหนักตัวประกอบคือ ความสลับซับซ้อนที่ง่ายที่สุดของตัวแปรนั้น

1.2 แบบวาริแมกซ์ (Varimax) วิธีการนี้พยายามที่จะลดจำนวนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักปัจจัยมากบนแต่ละปัจจัยให้เหลือน้อยที่สุด จะทำให้ได้เฉพาะตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ในการรวมตัวแบบเชิงเส้นสูงหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มุ่งไปที่ความแตกต่างหรือความแปรปรวนของแต่ละตัวประกอบแตกต่างกันให้มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้มีการตีความหมายของปัจจัยได้ง่ายขึ้น

1.3 แบบอิกวาแมกซ์ (Equamax) เป็นวิธีการ การผสมระหว่างแบบควอดติแมกซ์ และแบบวาริแมกซ์ที่ต้องการให้มีการแปรความหมายทั้งปัจจัยและของตัวแปร โดยเป็นการลดจำนวนทั้งตัวแปรในแต่ละปัจจัยและลดจำนวนปัจจัยที่ใช้อธิบายความหมายของตัวแปรนั้น

2. การหมุนแกนแบบมุมแหลม (Oblique Rotation) เป็นวิธีการหมุนแกนแบบที่ให้แกนของปัจจัยหมุนจากตำแหน่งเดิมในลักษณะเป็นมุมแหลมและไม่มีการตั้งฉากกันตลอดเวลาที่มีการหมุนแกนนั้น โดยการหมุนแกนแบบนี้ เรียกเป็น Direct Oblimin และ Promax สามารถที่จะระบุระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยโดยการกำหนดจำนวนองศาของมุมแหลมตั้งแต่ 0 ถึง 90 องศา แต่ถ้าต้องการให้ปัจจัยที่ได้มีความสัมพันธ์กันสูงให้กำหนดค่าของจำนวนองศาให้มีค่าต่ำๆ (ถ้ากำหนดเป็น 0 องศาแสดงว่าให้ปัจจัยนั้นมีความสัมพันธ์กันที่สูงที่สุด) แต่ถ้าต้องการให้ปัจจัยที่จะได้มีความสัมพันธ์กันน้อยให้มีการกำหนดค่าของจำนวนองศาสูงๆ (ถ้ากำหนดเป็น 90 องศา แสดงว่าปัจจัยนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กันเลยซึ่งจะกลายเป็นการหมุนแกนแบบมุมฉาก)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบ แบบมุมแหลม เนื่องจาก Promax สามารถที่จะระบุระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยได้ดีที่สุด

3.5.2.5 การกำหนดชื่อองค์ประกอบ

ขั้นตอนสุดท้าย คือการกำหนดชื่อองค์ประกอบ (Factor Meaning) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะต้องกำหนดชื่อองค์ประกอบหรือตัวแปรที่ได้เพื่อจะได้ทราบว่าตัวแปรใดควรอยู่ในองค์ประกอบ จำเริญ จิตรหลัง (2548) ระบุว่า การกำหนดชื่อองค์ประกอบเป็นการพิจารณาว่าในปัจจัยนั้น ๆ ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้างที่เป็นสมาชิกอยู่แต่เนื่องจากในปัจจัยหนึ่ง ประกอบไปด้วยตัวแปรทุกตัวเป็นสมาชิก โดยมีน้ำหนักของการเป็นสมาชิกแตกต่างกัน ดังนั้นก่อนจะให้ความหมายแก่ปัจจัยใด ๆ ควรจะต้องพิจารณาเลือกตัวแปรที่น่าจะเป็นสมาชิกของปัจจัยนั้น ๆ มากที่สุด หลังจากนั้นจึงจะให้ความหมายแก่ปัจจัยที่ได้แต่ละปัจจัย ซึ่งขั้นตอนในการพิจารณามีดังนี้

1. การจัดตัวแปรเข้าเป็นสมาชิกเพียงปัจจัยเดียว เป็นขั้นตอนการแยกตัวแปรให้เห็นชัดว่าตัวแปรหนึ่งๆ ควรจะจัดอยู่ในกลุ่มหรือในปัจจัยใด โดยน้ำหนักน้ำหนักปัจจัยหรือสัมประสิทธิ์ของแต่ละปัจจัย (Factor Loading) ที่ได้เลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues หรือ Percent of Variance สูง โดยการพิจารณาที่น้ำหนัก โดยพิจารณาเลือกน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.3 (ทั้งเครื่องหมาย + หรือ - ก็ตาม) ขึ้นไป (Hair, 1995) แต่ถ้าค่าตั้งแต่ 0.3 อยู่บนตัวประกอบหลายตัว ให้เลือกน้ำหนักที่สูงสุดบนตัวประกอบนั้น ๆ

2. เลือกตัวแปรที่มีผลสูงต่อปัจจัยจากขั้นตอนที่ผ่านมาถึงแม้จะตัวแปรที่เป็นสมาชิกในปัจจัยเดียวแต่ตัวแปรบางตัวที่เข้ามาเป็นสมาชิกในปัจจัยจากจะมีน้ำหนัก การเข้าร่วมตัวหรือมีผลต่อการอธิบายปัจจัยนั้น ๆ ได้ต่ำ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าถึงแม้จะไม่มีตัวแปรดังกล่าวก็สามารถให้ความหมายของปัจจัยได้เพียงพอแล้ว การพิจารณาจะพิจารณาจากน้ำหนัก หรือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรจากตัวแปรการรวมกันแบบเส้นตรง โดยจะเลือกตัวแปรที่มีสัมประสิทธิ์สูง ซึ่งอาจจะใช้วิธีทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ

3. การให้ความหมายแก่ปัจจัยเป็นขั้นตอนที่จะต้องให้ความหมายหรือกำหนดชื่อแต่ละปัจจัยซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยประสบการณ์ในการกำหนด หรือให้ชื่อที่สื่อสารความหมายแก่แต่ละปัจจัยจะทำให้ได้โดยการพิจารณาลักษณะของตัวแปรที่อยู่ในปัจจัยนั้น ๆ การตั้งชื่อให้แต่ละองค์ประกอบ มีกฎในการตั้งชื่อดังนี้ ชื่อขององค์ประกอบควรจะสั้น ซึ่งอาจจะตั้งชื่อเพียง 1-2 คำ เพื่อสื่อความหมายที่สอดคล้องกันระหว่างตัวแปรที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น ๆ ซึ่งถ้าผู้วิจัยค้นคว้ามาตามโครงสร้างทฤษฎี ผู้วิจัยอาจจะต้องการใช้ชื่อองค์ประกอบตามทฤษฎีที่ได้ค้นคว้ามาหรือผู้วิจัยอาจจะตั้งชื่อใหม่ที่สอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยเอง

สรุปได้ว่าในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิเคราะห์และอธิบายผล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินมีขั้นตอนการวิจัย ตามลำดับดังนี้

1. การเตรียมข้อมูลและการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้โปรแกรม SPSS
2. การสกัดองค์ประกอบ โดยใช้วิธีสกัดองค์ประกอบแบบวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Method: MLM)
3. การหมุนแกนองค์ประกอบ โดยใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมแหลม (Promax)
4. การกำหนดชื่อองค์ประกอบ โดยใช้วิธีการแบ่งการตั้งชื่อ

3.5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factory Analysis: CFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบทฤษฎี เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบและเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่ แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถวิเคราะห์ได้โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นน้อยกว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เช่น การยอมให้การวัดตัวแปรสังเกตมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งความคลาดเคลื่อนอาจสัมพันธ์กันได้

หลักการเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล คือผู้วิจัยต้องมีสมมติฐานภายใต้กรอบแนวความคิดเชิงทฤษฎีว่าองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรที่สังเกตได้ องค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์

3.5.3.1 ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ คือผู้วิจัยต้องมีสมมติฐานภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีว่าองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรที่สังเกตได้ องค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์ทฤษฎีว่าองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรที่สังเกตได้ องค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์

1. ข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ

1.1 ข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติทั่วไป

1.1.1 ข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงเป็นปกติ (Normal Distribution)

1.1.2 ความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย (Homoscedasticity)

1.1.3 ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่เป็นแบบเส้นตรง (Linear Relationships)

1.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (เพชรร้อย สิ่งช่วงชัย, 2549) แนวคิดการใช้ขนาด

ตัวอย่าง สำหรับการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิจัย สรุปไว้ในงานของ เพชรร้อย สิ่งช่วงชัย (2549)

แนวคิดการใช้ขนาดตัวอย่าง	ขนาดตัวอย่าง (n)
<p>1. พิจารณาการใช้ขนาดตัวอย่างสำหรับวิเคราะห์หองค์ประกอบอย่างเดียว</p> <p>1.1 คอมเลย์และลี (Comray and Lee,1992)</p> <p>1.2 ตามกฎหัวแม่มือหรือกฎอย่างง่าย (rule of thumb)</p>	<p>1.1 ได้เสนอขนาดตัวอย่างดังนี้</p> <p>จำนวน 50 ราย ถือว่าแย่มาก (very poor)</p> <p>จำนวน 100 ราย ถือว่าไม่ดี (poor)</p> <p>จำนวน 200 ราย ถือว่าพอใช้ (fair)</p> <p>จำนวน 300 ราย ถือว่าดี (as a good)</p> <p>จำนวน 500 ราย ถือว่าดีมาก (as excellent)</p> <p>1.2 การวิเคราะห์หองค์ประกอบควรมีขนาดตัวอย่างน้อย 300 ราย</p>
<p>2. การใช้ขนาดตัวอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนองค์ประกอบที่ต้องการวิเคราะห์</p> <p>2.1 ถ้าการวิจัยนั้นมีจำนวนองค์ประกอบน้อย (2-3 องค์ประกอบ) และ/หรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำมาก</p> <p>2.2 กรณีจำนวนองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.6</p> <p>2.3 จำนวนองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 10 องค์ประกอบหรือน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.4</p> <p>2.4 การวิจัยนั้นมีจำนวนองค์ประกอบน้อย (2-3 องค์ประกอบ) และ/หรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ต่ำมาก</p>	<p>2.1 ขนาดตัวอย่างแค่ 150 รายก็เพียงพอไม่จำเป็นต้องระบุจำนวนตัวอย่าง</p> <p>2.2 ไม่จำเป็นต้องระบุจำนวนตัวอย่าง</p> <p>2.3 ตัวอย่างควรมีมากกว่า 150 ราย</p> <p>2.4 ขนาดตัวอย่างควรมีอย่างน้อย 300 ราย</p>

--	--

ตารางที่ 3.6 การใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิจัย

3. การใช้ขนาดตัวอย่างขึ้นกับการกำหนดค่าน้ำหนักประกอบเป็นเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .5 ต่อจำนวนตัวอย่าง	Factor loading	.30	.35	.40	.45	.50
	n	350	250	200	150	120
	Factor loading	.55	.60	.65	.70	.75
	n	100	85	70	60	50
4. ขนาดจำนวนตัวอย่างขึ้นกับค่าวิกฤตที่ใช้ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01	n	C.V.	n	C.V.	n	C.V.
	50	.361	180	.192	400	.129
	80	.286	200	.182	600	.105
	100	.256	250	.163	800	.091
	140	.271	300	.149	1000	.081
5. การใช้ขนาดตัวอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนข้อคำถาม (set of items)	5. ขนาดของตัวอย่างสำหรับใช้กับสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเท่ากับ 10 เท่าของจำนวนข้อคำถามที่ใช้ เช่น มีชุดคำถามที่มีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ ดังนั้น นักวิจัย ควรใช้จำนวนขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 500 ราย					

ที่มา: เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2549)

3.5.3.2 ข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องประมาณค่าพารามิเตอร์ (Bollen อ้างในอัจฉรา พลายเวช ,2549) โมเดลองค์ประกอบที่มีค่าพารามิเตอร์สมเหตุสมผล อาจมีความสอดคล้องกับข้อมูลค่าก็ได้ (Mueller,1996) ในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าค่าสถิติตัวใดดีที่สุดในการวัดความสอดคล้องของโมเดล จึงได้มีการกำหนดค่าสถิติเหล่านี้ให้โดยอัตโนมัติผู้วิจัยจึงควรพิจารณาเลือกใช้ค่าสถิติเอง การตรวจสอบค่าสถิติวัดความสอดคล้องของ โมเดลมีหลายค่า ดังแสดงในตาราง

ดัชนี	ชื่อดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้	อ้างอิง
X^2/df	Normed chi-square	< 3	Carmines and Mclver (1981); Ullman (2001)
p	Probability value	< .05	
CFI	Comparative fit index	$\geq .95$	Carlson and Mulaik (1993)
TLI	Tucker- Lewis index	$\geq .95$	
	Standardised root mean square residual	< .08	Byrne (1994, 2001); Hair et al. (2006)
RMSEA	Root mean square error of approximation	< .06	Yu (2002)
HOELTER	Hoelter's critical N (ณ ระดับนัยสำคัญ 95%)	≥ 200	Hoelter (1983)

ที่มา: Kumsuprom (2010)

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ (กริช แรงสูงเนิน, 2544)

1. Chi-square (X^2) หรือค่าไคสแควร์ เป็นค่าที่ใช้ตัดสินระดับความเหมาะสมของโมเดลสมมติฐาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความเหมาะสมของโมเดล นั่นคือ p-value ต่ำกว่า 0.05

2. Root Mean Square Error Approximation (RMSEA) หรือค่า RMSEA เป็นค่าที่แสดงความเหมาะสมของโมเดล ซึ่งค่าที่ดีที่สุดเป็นศูนย์ ซึ่งค่าความเหมาะสมของค่าโมเดลควรอยู่ระหว่าง 0.05 – 0.08

3. Standardised Root Square Residual (SRMR) หรือค่าที่ควรอยู่ระหว่าง 0.05 – 0.08 ซึ่งเป็นช่วงที่ยอมรับได้และค่าที่เป็นศูนย์ถือว่าเป็นค่าที่ดีที่สุด

4. Comparative Fit Index (CFI) หรือค่า CFI เป็นค่าเปรียบเทียบสัดส่วนที่ปรับให้ดีขึ้นค่าเหมาะสมรวมของโมเดลที่ศึกษา

5. The Tucker Lewis (TLI) หรือ TLI เป็นการคำนวณปริมาณที่เปลี่ยนแปลงจากการเปรียบเทียบระหว่าง โมเดลสมมติฐานกับ โมเดล Null model ต่อจำนวน Degree of freedom ทารด้วย โมเดลอิสระ

กล่าวโดยสรุป ความแตกต่างระหว่างการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงสำรวจกับวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยัน คือการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงสำรวจเป็นการนำตัวแปรสังเกตได้มาหาความสัมพันธ์ เมื่อได้กลุ่มของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันแล้ว ผู้วิจัยตั้งชื่อห้องค้ประกอบให้สอดคล้องกับกลุ่มของตัวแปรที่อยู่ในห้องค้ประกอบเดียวกัน

ส่วนการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันเป็นการศึกษายืนยันทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผู้วิจัยจำต้องศึกษาก่อนว่าคุณลักษณะที่ผู้วิจัยต้องการศึกษามีห้องค้ประกอบใดบ้าง และห้องค้ประกอบนั้น ๆ วัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตตัวใด จากนั้นก็จะกำหนดเป็นโมเดลห้องค้ประกอบ และทำการเก็บข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ห้โมเดลที่กำหนดไว้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ (สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2554)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนคิดปกติสะสมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ศึกษาโดยการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เพื่อใช้อธิบายความเกี่ยวข้องเชิงสาเหตุของตัวแปรด้วยเส้นสัมพันธ์อิทธิพลเชิงสาเหตุโดยการสร้างแผนภาพเส้นทางแสดงอิทธิพลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ จากนั้นจึงดำเนินการทดสอบแผนภาพตามสมมติฐานนั้นว่าเหมาะสมหรือไม่ ถ้าแผนภาพหรือโมเดลมีความเหมาะสมจึงสามารถศึกษารูปแบบอิทธิพลและแปลความหมายอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร

ในงานวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอทั้งหมด 113 บริษัทโดยใช้ข้อมูลงบการเงินประจำปีของบริษัทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 ซึ่งปี พ.ศ. 2559 เป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ใช้วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยรายละเอียดในการนำเสนอผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและการวิเคราะห์เชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานงานวิจัยโดยมีลำดับการนำเสนอดังนี้

4.1. การวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวแปร

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย และประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสำนักงานสอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยผ่านอิทธิพลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

4.1 การวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปร

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาซึ่งผู้วิจัยใช้สถิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentile) การแจกแจงความถี่ของข้อมูล (Frequencies) ค่าเฉลี่ย (Mean) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	2559	2560	2561	รวม
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ	163	163	163	489
หัก บริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน	10	10	10	30
บริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน	1	1	1	3
บริษัทไม่เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	24	24	24	72
บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนและค่าผิดปกติ (Outliers)	15	15	15	45
รวมกลุ่มตัวอย่าง	113	113	113	339

ตารางที่ 4.2 จำนวนบริษัทที่ศึกษาจำแนกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม

ประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนบริษัท	ร้อยละ
กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	8	7.08
กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค	8	7.08
กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	27	23.89
กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	16	14.16
กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร	13	11.51
กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ	33	29.20
กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี	8	7.08
รวม	113	

จากตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนบริษัทที่ทำการศึกษาจำแนกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่า มี 8 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO) คิดเป็นร้อยละ 7.08 จำนวน 8 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค (CONSUMP) คิดเป็นร้อยละ 7.08 จำนวน 27 บริษัทอยู่ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (INDUS) คิดเป็นร้อยละ 23.89 จำนวน 16 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (PROP CON) คิดเป็นร้อยละ 14.16 จำนวน 13 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร (RESOURC) คิดเป็นร้อยละ 11.51 จำนวน 33 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (SERVICE) คิดเป็นร้อยละ 29.20 จำนวน 8 บริษัทอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี (TECH) คิดเป็นร้อยละ 7.08 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ความหมาย
Investments in Subsidiary Companies : ISC	การลงทุนในบริษัทย่อย
Accounting Firms : AF	ประเภทสำนักงานสอบบัญชี
Key Audit Matters : KAMs	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
- Form of Disclosure : KAMsFD	- รูปแบบการเปิดเผย (Form of Disclosure : FD)
- Nature of Disclosure : KAMsND	- ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล (Nature of Disclosure : ND)
- Location of Disclosure : KAMsLD	- ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล (Location of Disclosure : LD)
- Materiality of Disclosure : KAMsMD	- ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล
- Number of disclosure topics: KAMsNT	- จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล
Audit Fee : AFE	ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
Cumulative Abnormal Return : CAR	อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของตัวแปร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาตามลักษณะข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรที่ศึกษาดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการคำนวณการลงทุนในบริษัทย่อย

(หน่วย : ล้านบาท)

	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std.Deviation)
เงินลงทุนในบริษัทย่อย	56.1738	0.0000	1,787.0900	223.8844
สินทรัพย์รวม	1,796.2184	145.5300	1,4689.2400	2,183.7114
สัดส่วนการลงทุน	0.0217	0.0000	0.5276	0.0776

จากตารางที่ 4.4 แสดงค่าของสัดส่วนการลงทุนในบริษัทย่อยด้วยการนำเงินลงทุนในบริษัทย่อยหารด้วยสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0217 มีค่าต่ำสุดและสูงสุดที่ 0.000 และ 0.5276 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนการลงทุนในบริษัทย่อยของบริษัทกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.0776

ตารางที่ 4.5 ประเภทสำนักงานสอบบัญชี

	จำนวนสำนักงานสอบบัญชี	ร้อยละ
สำนักงานสอบบัญชีBIG4	159	46.90
สำนักงานสอบบัญชีอื่น	180	53.10
รวม	339	100.00

จากตารางที่ 4.5 แสดงประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่ามีจำนวน 159 อยู่ในกลุ่มสำนักงานสอบบัญชี BIG4 คิดเป็นร้อยละ 46.90 และจำนวน 180 อยู่ในกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีอื่น คิดเป็นร้อยละ 53.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการคำนวณรูปแบบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std.Deviation)
จำนวนคำเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบ	615.1622	118.0000	2,614.0000	328.5716
จำนวนคำทั้งหมดหน้ารายงานผู้สอบ บัญชี	2,177.7345	431.0000	3,708.0000	404.3076
สัดส่วนจำนวนคำ	0.2726	0.0629	1.0295	0.1061

จากตารางที่ 4.6 แสดงการคำนวณรูปแบบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้วยการนำจำนวนคำที่เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบหารด้วยจำนวนคำทั้งหมดที่เปิดเผยหน้ารายงานผู้สอบบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.2726 มีค่าต่ำสุดและสูงสุดที่ 0.0629 และ 1.0295 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนของจำนวนคำที่เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.1061

ตารางที่ 4.7 แสดงลักษณะของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

	จำนวนสำนักงานสอบบัญชี	ร้อยละ
ข้อมูลบอกล่าเป็นข้อความ	175	51.60
ข้อมูลเชิงตัวเลข	42	12.40
ข้อมูลแสดงมูลค่า	122	36.00
รวม	339	100.00

จากตารางที่ 4.7 แสดงลักษณะของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่ามีจำนวน 175 ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเป็นข้อความ คิดเป็นร้อยละ 51.60

จำนวน 42 ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเป็นตัวเลข คิดเป็นร้อยละ 12.40 และจำนวน 122 ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเป็นการแสดงมูลค่า คิดเป็นร้อยละ 36 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ตำแหน่งการเปิดเผย

	จำนวน	ร้อยละ
ปก	4	0.63
สารจากคณะกรรมการบริษัท	1	0.16
คำอธิบาย การวิเคราะห์ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน	208	32.81
ลักษณะการประกอบธุรกิจ	91	14.35
ข้อมูลการเงินที่สำคัญ	38	5.99
ปัจจัยความเสี่ยง	79	12.46
ข้อมูลทั่วไป	21	3.31
โครงสร้างเงินทุนและการจัดการ	149	23.50
รายการระหว่างกัน	13	2.05
ทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ	15	2.37
ข้อพิพาททางกฎหมาย	10	1.57
การควบคุมภายใน	5	0.79
	634	100

จากตารางที่ 4.8 ตำแหน่งการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่ามีจำนวน 4 เปิดเผยในตำแหน่งปกคิดเป็นร้อยละ 0.63 จำนวน 1 เปิดเผยในตำแหน่งสารจากคณะกรรมการบริษัท คิดเป็นร้อยละ 0.16 จำนวน 208 เปิดเผยในตำแหน่งคำอธิบาย การวิเคราะห์ฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 32.81 จำนวน 91 เปิดเผยในตำแหน่งลักษณะการประกอบธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 14.35 จำนวน 38 เปิดเผยในตำแหน่งข้อมูลการเงินที่สำคัญ คิดเป็นร้อยละ 5.99 จำนวน 79 เปิดเผยในตำแหน่งปัจจัยความเสี่ยง คิดเป็นร้อยละ 12.46

จำนวน 21 เปิดเผยในตำแหน่งข้อมูลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 3.31 จำนวน 149 เปิดเผยในตำแหน่งโครงสร้างเงินทุนและการจัดการ คิดเป็นร้อยละ 23.50 จำนวน 13 เปิดเผยในตำแหน่งรายการระหว่างกัน คิดเป็นร้อยละ 2.05 จำนวน 15 เปิดเผยในตำแหน่งทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.37 จำนวน 10 เปิดเผยในตำแหน่งข้อพิพาททางกฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 1.57 จำนวน 5 เปิดเผยในตำแหน่งการควบคุมภายใน คิดเป็นร้อยละ 0.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

(หน่วย : ล้านบาท)

	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std.Deviation)
มูลค่าของรายการที่เปิดเผย	6,416.3021	0.1700	74,707.0000	58,432.9092
รายได้รวม	1,205.5602	36.3600	15,536.8500	1,295.0691
ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผย	0.9943	0.0007	5.7554	0.9368

จากตารางที่ 4.9 แสดงการคำนวณความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้วยการนำมูลค่าของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบหารด้วยรายได้รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.9943 มีค่าต่ำสุดและสูงสุดที่ 0.0007 และ 5.7554 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้วสัดส่วนของความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.9368

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนเรื่องของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

	จำนวน	ร้อยละ
เปิดเผย 1 เรื่อง	178	52.50
เปิดเผย 2 เรื่อง	113	33.30
เปิดเผย 3 เรื่อง	42	12.40
เปิดเผย 4 เรื่อง	6	1.80
รวม	339	100
การรับรู้รายได้	203	38.80
การประมาณการหนี้สิน	12	2.30
การด้อยค่าของสินทรัพย์	59	11.3
ค่าความนิยม	22	4.20
ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี	24	4.58
ค่าเพื่อการลดลงของมูลค่า	101	19.30
สินค้าคงเหลือ		
ค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ	34	6.50
การรวมธุรกิจ	24	4.58
เงินลงทุน	18	3.44
อื่น ๆ	26	5.00
รวม	523	100.00

จากตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนเรื่องของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 1 เรื่องจำนวน 178 คิดเป็นร้อยละ 52.5 จำนวน 113 เป็นการเปิดเผย 2 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 33.30 จำนวน 42 เป็นการเปิดเผย 3 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 12.40 และจำนวน 6 เป็นการเปิดเผย 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.80 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่ามีจำนวน 203 เป็นการเปิดเผยการรับรู้รายได้ คิดเป็นร้อยละ 38.80 จำนวน 12 เป็นการเปิดเผยการประมาณการหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 2.30 จำนวน 59 เป็นการเปิดเผยการด้วยค่าของสินทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 11.30 จำนวน 22 เป็นการเปิดเผยค่าความนิยม คิดเป็นร้อยละ 4.20 จำนวน 24 เป็นการเปิดเผยภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีคิดเป็นร้อยละ 4.58 จำนวน 101 เป็นการเปิดเผยค่าเพื่อ

การลดลงของมูลค่าสินค้าคงเหลือคิดเป็นร้อยละ 19.30 จำนวน 34 เป็นการเปิดเผยค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ คิดเป็นร้อยละ 6.50 จำนวน 24 เป็นการเปิดเผยการรวมธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 4.58 จำนวน 18 เป็นการเปิดเผยการเงินลงทุน คิดเป็นร้อยละ 3.44 และจำนวน 26 เป็นการเปิดเผยเรื่องอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

(หน่วย : บาท)

	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std.Deviation)
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	1,321,660.83	540,000	1,995,000	331,392.14

จากตารางที่ 4.11 แสดงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,321,660.83 มีค่าต่ำสุดและสูงสุดที่ 540,000 และ 1,995,000 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้ว ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 331,392.14

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการคำนวณอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม

(หน่วย : บาท)

	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Std.Deviation)
อัตราผลตอบแทนของตลาด	-0.0008	-0.0273	0.0208	0.0069
อัตราผลตอบแทนของหุ้น	-0.0030	-1.0000	6.9643	0.0947
อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม	5.8114	-11.5055	27.1486	12.0337

จากตารางที่ 4.12 แสดงการคำนวณอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมด้วยการนำอัตราผลตอบแทนของหุ้นช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและอัตรา

ผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจมาคำนวณตามแบบจำลองตลาดเพื่อหาอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.8114 มีค่าต่ำสุดและสูงสุดที่ -11.5055 และ 27.1486 แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้วอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของหุ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12.0337

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้สนใจศึกษาการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามกรอบแนวคิดงานวิจัย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อยและประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมผ่านการเปิดเผยเรือ่สำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ รวมถึงตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงผลวิเคราะห์ทั้งอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (Total effect) รูปแบบการนำเสนอจัดเรียงลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบ โมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเต็มรูปแบบ (over identified model) หรือการกำหนด โครงสร้าง โมเดล (Model specification)
2. ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Intercorrelation)
3. ผลการประเมินค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (parameter estimation of the model) หรือ ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ
4. ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ของโมเดล (Measures of the mode fit)
5. ผลการคำนวณอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (Total effect)

1. รูปแบบ โมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเต็มรูปแบบ (over identified model) หรือการกำหนด โครงสร้าง โมเดล (Model specification)

ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบ โมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเต็มรูปแบบ (Over identified model) รูปแบบแผนผัง (Diagram) ดังแสดงภาพที่ 4.1 และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังแสดงตาราง 4.13 - 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 แสดงดัชนีความกลมกลืนและเกณฑ์

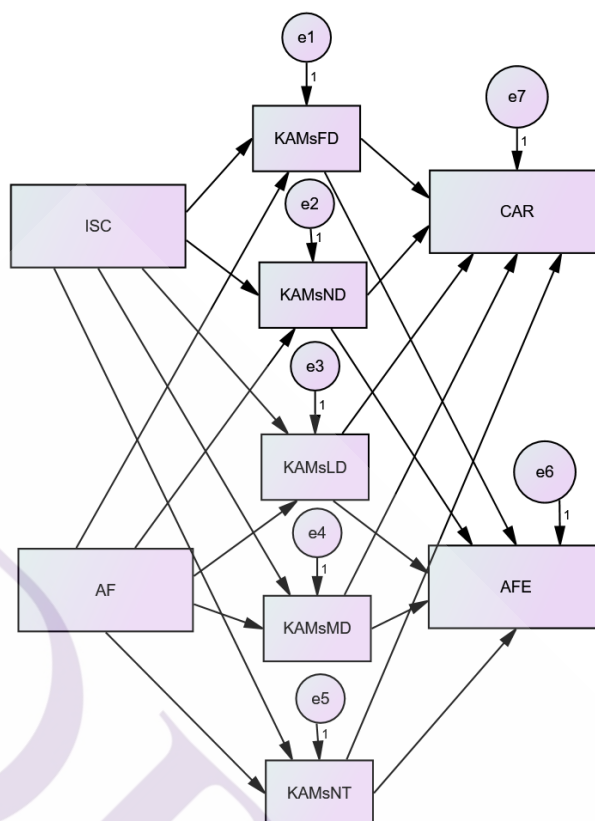
ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญ (P-value >0.05)
χ^2/df	< 2.00 สอดคล้องกลมกลืนดี
CFI	> 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี, 0.90-0.95 สอดคล้องกลมกลืนยอมรับได้
GFI	> 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี, 0.90-0.95 สอดคล้องกลมกลืนยอมรับได้
AGFI	> 0.95 สอดคล้องกลมกลืนดี, 0.90-0.95 สอดคล้องกลมกลืนยอมรับได้
RMSEA	< 0.05 สอดคล้องกลมกลืนดี

ตารางที่ 4.14 แสดงตัวแปรและความหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	ความหมาย
FS	คุณลักษณะพื้นฐานของบริษัทด้านขนาดของบริษัท
LEVE	คุณลักษณะพื้นฐานของบริษัทด้านความเสี่ยงทางการเงิน
ROA	คุณลักษณะพื้นฐานของบริษัทด้านความสามารถในการทำกำไร
CFO	คุณลักษณะพื้นฐานของบริษัทด้านกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน
DCA	รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร
RATING	อันดับความน่าเชื่อถือครั้งแรกของตราสารหนี้

ตารางที่ 4.15 แสดงสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้ในการวิเคราะห์

สัญลักษณ์	ความหมาย
TE	อิทธิพลรวม (Total Effect)
DE	อิทธิทางตรง (Direct Effect)
IE	อิทธิทางอ้อม (Indirect Effect)

ภาพที่ 4.1 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัวแปร

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบงานวิจัยในอดีตยังพบว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของรูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี การค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างรูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปแบบ (over identified model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีเส้นทางเชื่อมระหว่างตัวแปรในทิศทางเดียวกันที่สามารถเชื่อมไปสู่ตัวแปรตามที่เป็นตัวแปรคั่นกลางและตัวแปรตามของสมการ โครงสร้าง ได้แสดงค่าสถิติแสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) ค่า t-Value (Critical ratio : C.R.) ค่าp-Valueและค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน(S.E.)

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงาน สอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเฉพาะองค์กรด้าน การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson Correlation) เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามพร้อมทั้งตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดในการศึกษาครั้งนี้ที่มีความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้นตรง (Multicollinearity) โดยหากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันแต่หากมีค่าเป็นลบแสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปร

		ISC	AF	KAMs FD	KAMs ND	KAMs LD	KAMs MD	KAMs NT	AFE	CAR
ISC	Pearson Correlation	1	.070	.039	-.002	-.025	.054	.045	.191**	.070
	Sig. (2-tailed)		.196	.470	.977	.646	.320	.405	.000	.200
AF	Pearson Correlation	.070	1	.173**	-.225**	-.028	.149**	-.030	.265**	-.072
	Sig. (2-tailed)	.196		.001	.000	.606	.006	.586	.000	.186

KAMs FD	Pearson Correlation	.039	.173 **	1	.161 **	.051	.202 **	.497 **	.143 **	.041
	Sig. (2-tailed)	.470	.001		.003	.346	.000	.000	.008	.455
KAMsN D	Pearson Correlation	-.002	-.225 **	.161 **	1	-.034	.077	.165 **	.256 **	-.117 *
	Sig. (2-tailed)	.977	.000	.003		.527	.158	.002	.000	.032
KAMs LD	Pearson Correlation	-.025	-.028	.051	-.034	1	-.095	.053	-.022	.107 *
	Sig. (2-tailed)	.646	.606	.346	.527		.081	.329	.691	.049
KAMsM D	Pearson Correlation	.054	.149 **	.202 **	.077	-.095	1	.156 **	.183 **	-.126 *
	Sig. (2-tailed)	.320	.006	.000	.158	.081		.004	.001	.020
KAMsN T	Pearson Correlation	.045	-.030	.497 **	.165 **	.053	.156 **	1	.003	.143 **
	Sig. (2-tailed)	.405	.586	.000	.002	.329	.004		.959	.009
AFE	Pearson Correlation	.191 **	.265 **	.143 **	.256 **	-.022	.183 **	.003	1	-.187 **
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.008	.000	.691	.001	.959		.001
CAR	Pearson Correlation	.070	-.072	.041	-.117 *	.107 *	-.126 *	.143 **	-.187 **	1
	Sig. (2-tailed)	.200	.186	.455	.032	.049	.020	.009	.001	

หมายเหตุ. ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.17 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสม

ทิศทางความสัมพันธ์				
การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	การลงทุนในบริษัทย่อย	ประเภทสำนักงานสอบบัญชี	ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	อัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสม
รูปแบบการเปิดเผย		ทิศทางเดียวกัน (+)	ทิศทางเดียวกัน (+)	
ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล		ทิศทางตรงกันข้าม (-)	ทิศทางเดียวกัน (+)	ทิศทางตรงกันข้าม (-)
ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล				ทิศทางเดียวกัน (+)
ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล		ทิศทางเดียวกัน (+)	ทิศทางเดียวกัน (+)	ทิศทางตรงกันข้าม (-)
จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล				ทิศทางเดียวกัน (+)
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี		ทิศทางเดียวกัน (+)		

จากตารางที่ 4.17 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสม พบว่า การลงทุนในบริษัทย่อยกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กัน

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในด้านรูปแบบ การเปิดเผยข้อมูล ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กันโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และ พบว่าประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นลบแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามนอกจากนี้ประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กันโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูล ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล และความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมโดยพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และพบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมโดยพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นลบแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกคู่มีค่าความสัมพันธ์ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดคือ 0.7 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่มีปัญหาการมีความสัมพันธ์กันที่สูงเกินไป

ตารางที่ 4.18 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อยกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	Sig. (2-tailed)	ระดับนัยสำคัญ	
ISC	1.00			
KAMsFD	0.039	0.470	0.05	ไม่มี
KAMsND	-0.002	0.977	0.05	ไม่มี
KAMsLD	-0.025	0.646	0.05	ไม่มี
KAMsMD	0.054	0.320	0.05	ไม่มี
KAMsNT	0.045	0.405	0.05	ไม่มี

จากตารางที่ 4.18 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อยกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผย ลักษณะของการเปิดเผย ข้อมูล ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล และจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลความสัมพันธ์ตัวแปรแต่ละคู่พบว่า

1. การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.470 > 0.05 กล่าวคือ การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.977 > 0.05 กล่าวคือ การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.646 > 0.05 กล่าวคือ การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.320 > 0.05 กล่าวคือ การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

5. การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.405 > 0.05 กล่าวคือ การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 4.19 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	Sig. (2-tailed)	ระดับนัยสำคัญ	
AF	1.000			
KAMsFD	0.173**	0.001	0.05	มี
KAMsND	-0.225**	0.000	0.05	มี
KAMsLD	-0.028	0.606	0.05	ไม่มี
KAMsMD	0.149**	0.006	0.05	มี
KAMsNT	-0.030	0.586	0.05	ไม่มี

จากตารางที่ 4.19 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผย ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล ตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล ความสัมพันธ์ตัวแปรแต่ละคู่พบว่า

1. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.001 < 0.05 กล่าวคือ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.000 < 0.05 กล่าวคือ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.606 > 0.05 กล่าวคือ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.006 < 0.05 กล่าวคือ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

5. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ sig = 0.586 > 0.05 กล่าวคือ ประเภทสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 4.20 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	Sig. (2-tailed)	ระดับนัยสำคัญ
AFE	1.000		
KAMsFD	0.143	0.008	มี
KAMsND	0.256	0.000	มี
KAMsLD	-0.022	0.691	ไม่มี
KAMsMD	0.183	0.001	มี
KAMsNT	0.003	0.959	ไม่มี

จากตารางที่ 4.20 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ตัวแปรแต่ละคู่พบว่า

1. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.008 < 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.000 < 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.691 > 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.001 < 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

5) การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.595 > 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 4.21 สรุปผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	Sig. (2-tailed)	ระดับนัยสำคัญ	
CAR	1.000			
KAMsFD	0.041	0.455	0.05	ไม่มี
KAMsND	-0.117	0.032	0.05	มี
KAMsLD	0.107	0.049	0.05	มี
KAMsMD	-0.126	0.020	0.05	มี
KAMsNT	0.143	0.009	0.05	มี

จากตารางที่ 4.21 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม ตัวแปรแต่ละคู่พบว่า

1. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.455 > 0.05$ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.032 < 0.05$ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านตำแหน่งของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.049 < 0.05$ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.020 < 0.05$

กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

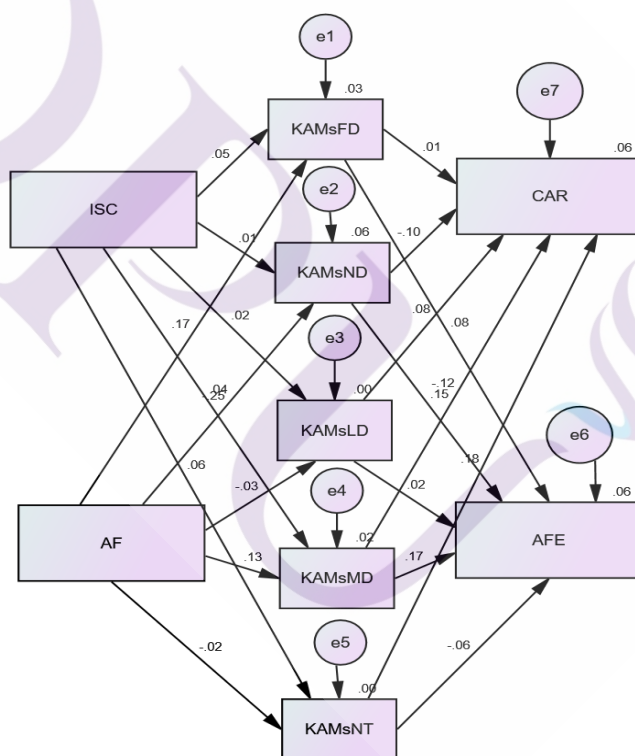
5. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\text{sig} = 0.009 < 0.05$ กล่าวคือการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

ลำดับที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1	การลงทุนในบริษัทย่อยมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	ไม่มีความสัมพันธ์
2	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม	มีความสัมพันธ์
3	ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี	มีความสัมพันธ์
4	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	มีความสัมพันธ์
5	ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านอิทธิพลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	มีความสัมพันธ์

3. ผลการประเมินค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (parameter estimation of the model) หรือ ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของรูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี การค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างรูปแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปแบบ (over identified model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีเส้นทางเชื่อมระหว่างตัวแปรในทิศทางเดียวกันที่สามารถเชื่อมไปสู่ตัวแปรตามที่เป็นตัวแปรคั่นกลางและตัวแปรตามของสมการโครงสร้าง ได้แสดงค่าสถิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) ค่า t-Value (Critical ratio : C.R.) ค่า p-Value และค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัวแปรก่อนปรับโมเดล

$$\chi^2/df = 12.295, P\text{-value} = 0.00, CFI = 0.310, GFI = 0.886, AGFI = 0.678, RMSEA = 0.183$$

จากภาพที่ 4.2 แสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ พบว่า จำนวนค่าแปรปรวนและค่าแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ มีจำนวน 45 ตัวแปร จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าตัวแปรสังเกตได้รวมเป็น 29 ค่า องศาอิสระของการทดสอบความกลมกลืนของโมเดล(Degrees of freedom) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เท่ากับ 16 ได้ค่า

$\chi^2/df = 12.295$ ซึ่งโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ^2/df น้อยกว่า 2.00 ดังนั้นแสดงว่าตัวแบบโมเดลยังไม่มี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-square = 196.717 ที่องศาอิสระ 16 และค่า Probability level = 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 เป็นผลให้โมเดลไม่มีความกลมกลืน ดังนั้นแสดงว่าตัวแบบโมเดลยังไม่มี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

CFI = 0.310 ซึ่งโมเดลจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่า CFI ควรมากกว่า 0.95

GFI = 0.886 ซึ่งโมเดลจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่า 0.95

AGFI = 0.678 ซึ่งโมเดลจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่า 0.95

RMSEA = 0.183 โมเดลจะมีความสอดคล้องดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 ซึ่งความแตกต่างระหว่างโมเดลที่คาดไว้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปกติสำหรับค่าความคลาดเคลื่อนของโมเดลไม่ควรเกิน 0.05 จากโมเดลแสดงให้เห็นว่าโมเดลไม่มีความกลมกลืนที่ดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4.23 แสดงการตรวจสอบขนาดตัวอย่างของโมเดล HOELTER

Model	HOELTER	HOELTER
	.05	.01
Default model	46	55
Independence model	58	67

จากตารางที่ 4.23 ค่า HOELTER ที่ทำการทดสอบระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ค่า HOELTER > 200 จึงจะถือว่าขนาดของตัวอย่างเหมาะสม

การปรับโมเดล

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเต็มรูปแบบ ค่าผลลัพธ์เริ่มต้นของรูป การลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี การเปิดเผยเรื่องสำคัญ ในการตรวจสอบ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนคิดปกติสะสมของโมเดลยังไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดโดยมีค่าดัชนี $\chi^2/df = 12.295$, P-value = 0.00, CFI = 0.310, GFI = 0.886 , AGFI = 0.678, RMSEA = 0.183, HOELTER = 46 ซึ่งค่าดัชนีดังกล่าวบ่งชี้ว่าตัวแบบโมเดลของงานวิจัยไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความคลาดเคลื่อนสูงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นยังไม่เหมาะสม

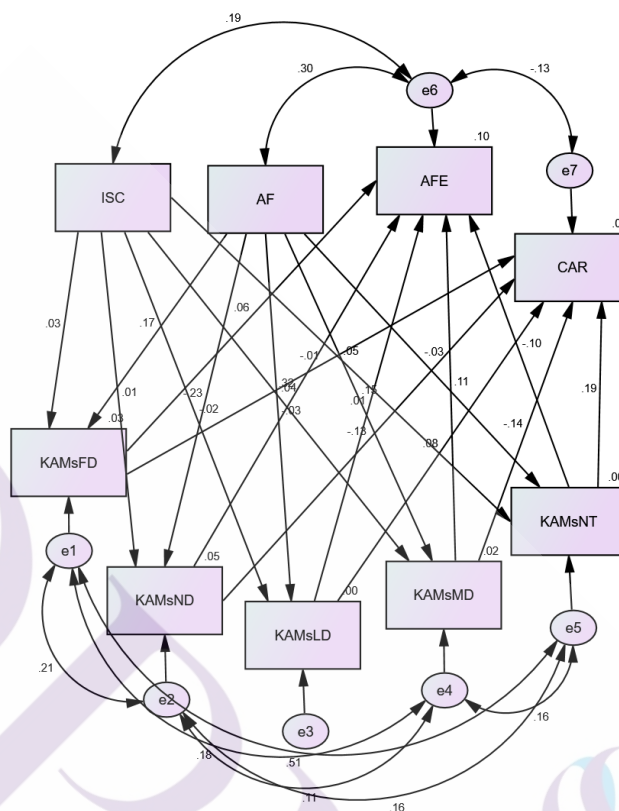
ผู้วิจัยจึงทำการปรับตัวแบบโมเดล โดยการพิจารณาค่า M.I หรือ Modification Indices ปรับเส้นความสัมพันธ์โดยการลากลูกศรเชื่อมระหว่างตัวแปร ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 Modification Indices

			M.I.	Par Change
e4	<-->	e5	8.688	.113
e2	<-->	e5	8.925	.112
e2	<-->	e4	4.407	.095
e1	<-->	e5	87.646	.041
e1	<-->	e4	11.000	.017
e1	<-->	e2	14.680	.020
e6	<-->	AF	27.579	189811.283
e6	<-->	ISC	12.828	20103.452
e6	<-->	e7	6.472	-2138212.735

เมื่อทำการปรับตัวแบบโมเดล ผลการประมาณค่าหลังการปรับตัวแบบทำให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าดัชนีที่เปลี่ยนไป พบว่า $\chi^2/df = 1.717$, P-value = 0.100 CFI = 0.981, GFI = 0.992, AGFI = 0.951, RMSEA = 0.046, HOELTER = 396 ตามลำดับ ซึ่งค่าดัชนีดังกล่าวบ่งชี้ว่าตัวแบบที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีขึ้น เนื่องจากค่า

ต่าง ๆ มีนัยสำคัญทางสถิติที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ดี แสดงตัวแบบดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 รูปแบบโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) ของตัวแปรหลังปรับโมเดล $\chi^2/df = 1.717$, P-value = 0.100 CFI = 0.981, GFI = 0.992, AGFI = 0.951, RMSEA = 0.046

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของ โมเดล (Measures of the mode fit)

การตรวจสอบความสอดคล้องกันของ โมเดลหรือตรวจสอบผลกระทบกันระหว่างแปร มีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าสอดคล้องกันก็สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ แต่หากไม่มีความสอดคล้องกันแล้ว ตัวแบบสมการ โครงสร้างจะไม่สามารถนำมาคำนวณได้ ผู้วิจัยต้องดำเนินการปรับโมเดลจนมีความสมบูรณ์เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือตามหลักของขบวนการวิจัยก่อนนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นั้น นิยม เรียกว่า “Model Fit” ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า โมเดลตัวแทนทางทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มี

ความสอดคล้องกัน ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน โมเดล ดังนี้ $\chi^2/df = 1.717$, P-value = 0.100, GFI = 0.981, AGFI = 0.951, RMSEA = 0.046 แสดงข้อมูลดังนี้

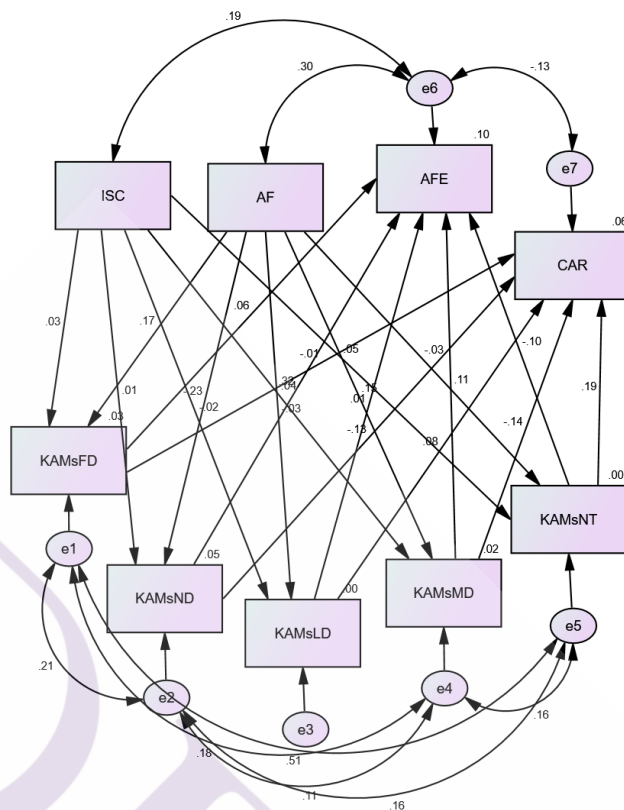
ตารางที่ 4.25 เกณฑ์และผลตรวจสอบความสอดคล้องตัวแบบทางทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สัญลักษณ์	ค่าสถิติ	วัตถุประสงค์	เกณฑ์	ผลการวิจัย	ผลการพิจารณา
P-value	Chi-square Probability Level	เพื่อตรวจสอบค่าความน่าจะเป็นของไค สแควร์ซึ่งจะต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	$P > 0.05$	0.100	สอดคล้องดี / ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	Relative Chi-square	ตรวจสอบว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์	< 2.00	1.717	สอดคล้องดี / ผ่านเกณฑ์
GFI	Goodness of Fit Index	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง	> 0.95	0.992	สอดคล้องดี / ผ่านเกณฑ์
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว	> 0.95	0.951	สอดคล้องดี / ผ่านเกณฑ์
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation	ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย	< 0.05	0.046	สอดคล้องดี / ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 4.26 ผลการวิเคราะห์การประมาณค่า Standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Standardized Regression Weights(λ)		Indicator	Model Fit		Cut-off Value Requirement
			Before	After		Before	After	
KAMsFD	<---	ISC	.027	.027	P-value	0.000	0.100	P > 0.05
KAMsND	<---	ISC	.014	.014	χ^2/df	12.295	1.717	< 2.00
KAMsLD	<---	ISC	-.023	-.023	GFI	0.886	0.992	> 0.95
KAMsMD	<---	ISC	.044	.044	AGFI	0.678	0.951	> 0.95
KAMsNT	<---	ISC	.048	.048	RMSEA	0.183	0.046	< 0.05
KAMsFD	<---	AF	.171	.171	HOELTER	46	396	> 200
KAMsND	<---	AF	-.226	-.226				
KAMsLD	<---	AF	-.026	-.026				
KAMsMD	<---	AF	.146	.146				
KAMsNT	<---	AF	-.033	-.033				
AFE	<---	KAMsFD	.136	.061				
AFE	<---	KAMsND	.243	.321				
AFE	<---	KAMsMD	.157	.111				
AFE	<---	KAMsLD	.002	.014				
AFE	<---	KAMsNT	-.130	-.098				
CAR	<---	KAMsFD	-.006	-.006				
CAR	<---	KAMsND	-.133	-.133				
CAR	<---	KAMsLD	.080	.080				
CAR	<---	KAMsNT	.184	.185				
CAR	<---	KAMsMD	-.135	-.136				

ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลแสดงค่าสถิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่า t-Value (critical ratio: C.R.) และ ค่า p-Value

ภาพที่ 4.4 แสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลหรือผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์

มีอิทธิพล -----> ไม่มีอิทธิพล ----->

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการประมาณค่า Standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsFD <--- ISC	.027	.073	.510	.610	ไม่มี
KAMsND <--- ISC	.014	.631	.270	.787	ไม่มี
KAMsLD <--- ISC	-.023	.548	-.427	.669	ไม่มี
KAMsMD <--- ISC	.044	.649	.816	.414	ไม่มี
KAMsNT <--- ISC	.048	.536	.878	.380	ไม่มี
KAMsFD <--- AF	.171	.011	3.197	.001	มี
KAMsND <--- AF	-.226	.098	-4.267	***	มี
KAMsLD <--- AF	-.026	.085	-.487	.626	ไม่มี
KAMsMD <--- AF	.146	.101	2.722	.006	มี

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsNT <--- AF	-.033	.083	-.608	.543	ไม่มี
AFE <--- KAMsF D	.061	766812.311	1.051	.293	ไม่มี
AFE <--- KAMs ND	.321	77409.620	6.315	***	มี
AFE <--- KAMs MD	.111	75003.041	2.227	.026	มี
AFE <--- KAMsL D	.014	86813.557	.300	.764	ไม่มี
AFE <--- KAMs NT	-.098	103544.408	-1.739	.082	ไม่มี
CAR <--- KAMsF D	-.006	6.961	-.101	.920	ไม่มี
CAR <--- KAMs ND	-.133	.697	-2.485	.013	มี
CAR <--- KAMsL D	.080	.808	1.522	.128	ไม่มี
CAR <--- KAMs NT	.185	.956	3.032	.002	มี
CAR <--- KAMs MD	-.136	.691	-2.525	.012	มี

หมายเหตุ. มีนัยสำคัญ $P < 0.05$

จากภาพที่ 4.4 และตารางที่ 4.27 แสดงถึงระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงถึงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานตัวแปร พบคู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าสถิติมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05 ดังนี้

ตารางที่ 4.28 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	นัยสำคัญทางสถิติ
KAMsFD	<---	AF	.171	.011	3.197	.001	มี
KAMsND	<---	AF	-.226	.098	-4.267	***	มี
KAMsMD	<---	AF	.146	.101	2.722	.006	มี
AFE	<---	KAMsND	.321	77409.620	6.315	***	มี
AFE	<---	KAMsMD	.111	75003.041	2.227	.026	มี
CAR	<---	KAMsND	-.133	.697	-2.485	.013	มี
CAR	<---	KAMsNT	.185	.956	3.032	.002	มี
CAR	<---	KAMsMD	-.136	.691	-2.525	.012	มี

มีนัยสำคัญ ***P < 0.05

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsFD	<---	ISC	.027	.073	.510	.610	ไม่มี

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsND	<---	ISC	.014	.631	.270	.787	ไม่มี
KAMsLD	<---	ISC	-.023	.548	-.427	.669	ไม่มี
KAMsMD	<---	ISC	.044	.649	.816	.414	ไม่มี
KAMsNT	<---	ISC	.048	.536	.878	.380	ไม่มี

มีนัยสำคัญ ***P < 0.05

จากตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อยกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ ด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.027 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.014 ด้านตำแหน่งการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.023 ด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.044 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.048 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ตารางที่ 4.30 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsFD	<---	AF	.171	.011	3.197	.001	มี
KAMsND	<---	AF	-.226	.098	-4.267	***	มี

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร			Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
KAMsLD	<---	AF	-.026	.085	-.487	.626	ไม่มี
KAMsMD	<---	AF	.146	.101	2.722	.006	มี
KAMsNT	<---	AF	-.033	.083	-.608	.543	ไม่มี

มีนัยสำคัญ *** $P < 0.05$

จากตารางที่ 4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.171 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 มีความสัมพันธ์กันในด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.226 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และมีความสัมพันธ์กันในด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.146 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนไม่มีความสัมพันธ์กันในด้านตำแหน่งการเปิดเผยข้อมูลและจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.026 และ -0.033 ตามลำดับ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 4.31 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ปัจจัยเฉพาะ องค์กร	ความสัมพันธ์ การเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการ ตรวจสอบ	ความหมาย	อธิบาย
ประเภท สำนักงาน สอบบัญชี	รูปแบบการ เปิดเผยข้อมูล ทิศทางเดียวกัน (+)	ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมี ความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการตรวจสอบในด้านรูปแบบ การเปิดเผยข้อมูลเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน	สำนักงานสอบ บัญชี Big 4 มี คุณภาพงานสอบ บัญชีในระดับที่สูง กว่าสำนักงานสอบ บัญชีขนาดเล็ก โดย
	ลักษณะของการ เปิดเผยข้อมูล ทิศทางตรงกัน ข้าม(-)	ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมี ความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการตรวจสอบในด้าน ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลเป็นไปใน ทิศทางตรงกันข้าม	สำนักงานสอบ บัญชี Big 4 มีการ ระบุจำนวนเรื่อง สำคัญในการ
	ความมี สาระสำคัญของ การเปิดเผย ข้อมูล ทิศทางเดียวกัน (+)	ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมี ความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการตรวจสอบด้านความมี สาระสำคัญในการเปิดเผยข้อมูล เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	ตรวจสอบมากกว่า สำนักงานสอบ บัญชีขนาดเล็ก รวมทั้งมีการ นำเสนอเรื่องสำคัญ ในการตรวจสอบ ในรูปแบบที่เข้าใจ ได้ง่าย

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มี ความสัมพันธ์
AFE	<--- KAMsFD	.061	766812.311	1.051	.293	ไม่มี
AFE	<--- KAMsND	.321	77409.620	6.315	***	มี
AFE	<--- KAMsMD	.111	75003.041	2.227	.026	มี
AFE	<--- KAMsLD	.014	86813.557	.300	.764	ไม่มี
AFE	<--- KAMsNT	-.098	103544.408	-1.739	.082	ไม่มี

มีนัยสำคัญ ***P < 0.05

จากตารางที่ 4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีพบว่ามีความสัมพันธ์กับด้านลักษณะการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.321 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 มีความสัมพันธ์กับด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.111 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 นอกจากนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.061 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ด้านตำแหน่งการเปิดเผยข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.014 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.098 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 4.33 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	ความสัมพันธ์ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	ความหมาย	อธิบาย
ลักษณะการเปิดเผยข้อมูล	มี ทิศทางเดียวกัน (+)	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน	ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีการเปิดเผยข้อมูลเป็นข้อความ ข้อมูลเชิงตัวเลข ข้อมูลแสดงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น
ความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล	มี ทิศทางเดียวกัน (+)	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน	มูลค่าของการเปิดเผยข้อมูลที่สูงขึ้นมีผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น

4.2.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

ตารางที่ 4.34 แสดงผลการประมาณค่า standardized Regression Weights

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		Estimate	S.E.	C.R.	P-Value	มีความสัมพันธ์
CAR	<--- KAMsFD	-.006	6.961	-.101	.920	ไม่มี
CAR	<--- KAMsND	-.133	.697	-2.485	.013	มี
CAR	<--- KAMsLD	.080	.808	1.522	.128	ไม่มี
CAR	<--- KAMsNT	.185	.956	3.032	.002	มี
CAR	<--- KAMsMD	-.136	.691	-2.525	.012	มี

มีนัยสำคัญ ***P < 0.05

จากตารางที่ 4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมพบว่ามีความสัมพันธ์กับด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.133 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 มีความสัมพันธ์กับด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.185 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และมีความสัมพันธ์กับด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.136 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 นอกจากนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ -0.006 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และด้านตำแหน่งการเปิดเผย ข้อมูลมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.080 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 4.35 แสดงการอธิบายการวิเคราะห์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับ อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

การเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการ ตรวจสอบ	ความสัมพันธ์ อัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสม	ความหมาย	อธิบาย
ลักษณะการ เปิดเผยข้อมูล	มี ทิศทางเดียวกัน (-)	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบด้านลักษณะการ เปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์ กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติ สะสมเป็นไปในทิศทางตรงกัน ข้าม	การเปิดเผยเรื่อง สำคัญในการ ตรวจสอบลักษณะ เป็นข้อความ ข้อมูล เชิงตัวเลข และข้อมูล แสดงมูลค่าลดลงมีผล ต่ออัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสมเพิ่มขึ้น
จำนวนเรื่อง ของการเปิดเผย ข้อมูล	มี ทิศทางเดียวกัน (+)	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของ การเปิดเผยข้อมูลมี ความสัมพันธ์กับอัตรา ผลตอบแทนผิดปกติสะสม เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	จำนวนเรื่องของ ข้อมูลที่เปิดเผย เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการ ตอบสนองของนัก ลงทุนมากส่งผลให้ อัตราผลตอบแทน ผิดปกติสะสมเพิ่มขึ้น
ความมี สาระสำคัญของการเปิดเผย ข้อมูล	มี ทิศทางเดียวกัน (-)	การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบด้านความมี สาระสำคัญของการเปิดเผย ข้อมูลมีความสัมพันธ์กับอัตรา ผลตอบแทนผิดปกติสะสม เป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม	ความมีสาระสำคัญ ของการเปิดเผยข้อมูล ต่ำส่งผลทำให้อัตรา ผลตอบแทนผิดปกติ สะสมเพิ่มขึ้น

ผลการคำนวณอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (Total effect)

จากโมเดลเส้นทางผลกระทบของตัวแปรที่ผ่านการปรับตัวแบบโมเดลแล้ว จึงนำโมเดลผลกระทบดังกล่าวมาคำนวณอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (Total effect)

ตารางที่ 4.36 แสดงอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและอิทธิพลรวม

ตัวแปร ทำนาย	ตัวแปรตาม								
	KAMs			AFE			CAR		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ISC	.027	-	.027						
	.014	-	.014						
	-.023	-	-.023						
	.044	-	.044						
	.048	-	.048						
AF	.171*	-	.171*	-	.014*	.014*			
	-.226*	-	-.226*						
	-.026	-	-.026						
	.146*	-	.146*						
	-.033	-	-.033						
KAMsFD				.068	-	.068	-.006	-	-.006
KAMsND				.058*	-	.058*	-.133*	-	-.133*
KAMsLD				.093	-	.093	.080	-	.080
KAMsMD				.006*	-	.006*	-.136*	-	-.136*
KAMsNT				-.054	-	-.054	.185*	-	.185*

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 4.36 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชีที่มีต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม พบว่า ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทิศทางเดียวกันในด้านความมีสาระสำคัญการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับ .146 ด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับ .171 ส่วนด้านลักษณะข้อมูลการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงกันข้ามเท่ากับ .226 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมทิศทางเดียวกันเท่ากับ .185 ส่วนด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล และด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงกันข้ามเท่ากับ .136 และ .133 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญในการตรวจสอบ และด้านลักษณะข้อมูลการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในทิศทางเดียวกันเท่ากับ .006 และ .058 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นอกจากนี้ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางอ้อมต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเท่ากับ .014 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอในช่วงปี พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2561 ซึ่งปี พ.ศ. 2559 เป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ใช้วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

ในบทนี้นำเสนอสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนการอภิปรายผลการศึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ ข้อเสนอแนะการนำข้อมูลผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์และสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในอนาคต มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการศึกษา
- 5.3 ข้อจำกัด
- 5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ส่วนด้านประเภทสำนักงานสอบบัญชีพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูล และด้านความมีสาระสำคัญในการเปิดเผยข้อมูล และ นอกจากนี้

พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าลบแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามในด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในด้านลักษณะการเปิดเผยข้อมูล และด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล ส่วนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผย นอกจากนี้พบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่าลบแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามในด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลและด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกคู่มีค่าความสัมพันธ์ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดคือ 0.7 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่มีปัญหาการมีความสัมพันธ์กันที่สูงเกินไป

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมผ่านอิทธิพลของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

โมเดลตัวแบบเชิงประจักษ์กับตัวแบบทางทฤษฎีมีความสอดคล้องกันผ่านเกณฑ์การประเมิน โมเดลที่เรียกว่า “Model Fit” ดังนี้

1. ค่า Chi-square Probability Level: CMIN-p เท่ากับ 0.100
2. ค่า Relative Chi-square: CMIN/df เท่ากับ 1.717
3. ค่า Goodness of Fit Index: GFI เท่ากับ 0.992
4. ค่า Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA เท่ากับ 0.046

5.1.1 ผลการวิเคราะห์การลงทุนในบริษัทย่อยมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูล ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลและความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5.1.3 ผลการวิเคราะห์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะการเปิดเผยข้อมูลและความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5.1.4 ผลการวิเคราะห์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล จำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล และด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางตรงกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านอิทธิพลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านอิทธิพลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เมื่อพิจารณาจากการประมาณค่า Standardized Total Effects ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของการลงทุนในบริษัทย่อย ประเภทสำนักงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมผ่านอิทธิพลของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบพบว่า

การลงทุนในบริษัทย่อยมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทิศทางเดียวกันในด้านความมีสาระสำคัญการเปิดเผยข้อมูล เท่ากับ 0.146 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับ 0.171 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

0.05 ส่วนด้านลักษณะข้อมูลการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงกันข้าม เท่ากับ 0.226 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านจำนวนเรื่องของการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมทิศทางเดียวกันเท่ากับ 0.185 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูล และด้านลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงกันข้ามเท่ากับ 0.136 และ 0.133 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญในการตรวจสอบ และด้านลักษณะข้อมูลการเปิดเผยมีอิทธิพลทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในทิศทางเดียวกันเท่ากับ 0.111 และ 0.321 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

นอกจากนี้ยังพบว่าประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเท่ากับ 0.043 โดยมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ในส่วนของการอภิปรายผลการศึกษาของงานวิจัยจะแบ่งการอภิปรายตามสมมติฐานของงานวิจัย ซึ่งได้แก่ (1) การลงทุนในบริษัทย่อยมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (2) ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (3) การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (4) การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางตรงกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม (5) ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางตรงกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านอิทธิพลการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนำเสนอการอภิปรายผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

5.2.1 การลงทุนในบริษัทย่อยมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การลงทุนในบริษัทย่อยไม่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเรื่องและผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุด ในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบัน ประเด็นสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการ (International Auditing and Assurance Standards Board, 2011) ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เป็นแหล่งระดมทุนของธุรกิจที่มีศักยภาพขนาดกลาง

และเล็กมีส่วนการลงทุนในบริษัทย่อยต่ำ ภาพรวมของผู้สอบบัญชีเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพียง 1 เรื่องส่วนใหญ่คือ การรับรู้รายได้ อาจเป็นเพราะไม่ส่งผลกระทบต่อขนาดและความซับซ้อนของรายการทางบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย ศิลปพร ศรีจันทเพชร และอนุวัฒน์ ภัคดิ (2562) ศึกษาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบอกระยะเวลาการออกรายงาน ระดับการจัดการกำไร ส่วนผลการวิจัยด้านคุณลักษณะพบว่าการลงทุน ในบริษัทย่อยไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทั้งนี้เพราะบริบทของสถาบันผลการวิจัยแตกต่างกับงานวิจัยต่างประเทศ

5.2.2. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทิศทางเดียวกัน ในด้านความมีสาระสำคัญการเปิดเผยข้อมูล และด้านรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือความแตกต่างของรายงานของผู้สอบบัญชี คือ สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีการระบุจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก รวมถึงด้านการนำเสนอเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรูปแบบที่เข้าใจง่ายทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานสอบบัญชี Big 4 เป็นสำนักงานที่มีความมั่งคั่งมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กทำให้สำนักงานสอบบัญชี Big 4 มีแรงจูงใจมากกว่าสำนักงานบัญชีขนาดเล็กสำหรับการออกรายงานให้มีความถูกต้อง สอดคล้องผลการวิจัยของ Ferreira & Morais, (2020), FMA & EXRB (2017), KPMG International Cooperative, (2017) และชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) ศึกษาคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ พบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 มีจำนวนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและสัดส่วนการใช้ตารางในการนำเสนอพรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีอื่น ส่วนด้านลักษณะข้อมูล การเปิดเผยมีความสัมพันธ์ทางตรงในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือบริษัทที่ได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชี Non-Big 4 รายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชี Big-4 ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชี Non - Big 4 รายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพิ่มเติมมากขึ้นทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความน่าเชื่อถือ เพิ่มชื่อเสียง และหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยผู้สอบบัญชี Non – Big 4 มีแนวโน้มในการดำเนินการตามขั้นตอนการตรวจสอบอย่างระมัดระวังมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ozcan (2021) ศึกษาปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พบว่าผู้สอบบัญชี Non-Big4 เปิดเผยเรื่องสำคัญ

ในการตรวจสอบมากขึ้น และมีการเพิ่มจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบตามความความซับซ้อนของบริษัทฯ

5.2.3. ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ประเภทสำนักงานสอบบัญชีมีอิทธิพลทางตรงต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีผ่านการเปิดเผย เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพงานสอบบัญชีสูงมีการจ้างพนักงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีที่มีคุณภาพสูงมาใช้ประกอบการปฏิบัติงานตรวจสอบเพื่อให้งานสอบบัญชีมีคุณภาพ ทำให้สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมที่สูง โดยจากการตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีในประเทศไทยของสำนักงาน ก.ล.ต. ที่พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีการรักษาคุณภาพงานสอบบัญชีมีมาตรฐานสูงสอดคล้องกับงานของ DeAngelo (1981) และ Lawrence, Migue & Ping (2011) และชาวยุชย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่มีการเพิ่มรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องระมัดระวังในการปฏิบัติงานมากขึ้นซึ่งอาจนำไปสู่การเพิ่มต้นทุนของค่าบริการสอบบัญชี และเนื่องด้วยบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ต้องการให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือในสายตานักลงทุนจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน

5.2.4. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านลักษณะของการเปิดเผยด้านความมีสาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม และจำนวนเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือในช่วงที่มีประกาศรายงานผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่งผลกระทบต่อให้นักลงทุนมีปฏิริยาตอบสนองต่อราคาหุ้นที่ทำให้เกิดอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นแตกต่างจากอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่คาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suttipun (2020), Thompson, Schmidt & Lennox (2016) และ Brant, Christensen & Christopher (2014) นอกจากนี้รูปแบบการนำเสนอรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีการแสดงกระบวนการตรวจสอบทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากส่งผลให้ความสนใจย่อหน้าอื่น ๆ ของรายงานผู้สอบบัญชีน้อยลงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bedard et al. (2016), Financial Reporting Council. (2015) และ Sirois, Bedard & Bera (2017) ศึกษามูลค่าข้อมูล

ของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีผลต่อการชี้แนะความสนใจโดยผู้ใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว และให้ความสำคัญการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากขึ้น

5.2.5. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบด้านความมีสาระสำคัญในการตรวจสอบ และด้านลักษณะข้อมูลการเปิดเผยมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลอาจเพิ่มต้นทุนที่เกิดขึ้น โดยผู้สอบบัญชีหากมีการตรวจพบข้อมูลที่ผิดพลาดหรือน้อย โกงทางบัญชีในอนาคต ผู้สอบบัญชีต้องมีความระมัดระวังในการปฏิบัติงานมากขึ้นส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นเรื่องที่ประเมินไว้ว่ามีความเสี่ยงสูงในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญดังนั้นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในกรณีที่ผู้สอบบัญชีรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่กิจการต้องเผชิญความเสี่ยงสูงผู้สอบบัญชีได้รับผลตอบแทนสูง หรือในกรณีที่บริษัทฯ เผชิญความเสี่ยงต่ำผู้สอบบัญชีได้รับผลตอบแทนต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Almulla & Bradbury (2018) และ Bedard, Gonthier- Besacier & Schatt (2018) นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเปิดเผยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากมีผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับวิจัยของ Kitiwong & Sarapaivanich (2020) ศึกษาผลที่เกิดขึ้นของรายงานผู้สอบบัญชีกับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวข้องกับคุณภาพการตรวจสอบ พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องการเข้าซื้อกิจการเท่านั้นที่มีข้อมูลมากกว่า ทั้งนี้คือการส่งสัญญาณความเป็นไปได้ในการปรับปรุงทางการเงินในปีถัดไป ทำให้เกิดรายการทางบัญชีที่ซ้ำซ้อน ความเสี่ยงต่าง ๆ เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลต่อต้นทุนการสอบบัญชีที่สูงขึ้น

5.3 ข้อจำกัด

ข้อจำกัดที่พบในการศึกษาเรื่องปัจจัยเฉพาะองค์กร เรื่องสำคัญในการตรวจสอบค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ยังน้อยเนื่องจากเก็บข้อมูลในปี 2559 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีจากการเก็บข้อมูลพบว่าบางบริษัทไม่ได้เปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

5.4 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีในงานวิจัยนี้ส่งผลต่อการเปิดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดย ส่วนใหญ่สำนักงานสอบบัญชีBig 4 มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นจำนวนเรื่อง รวมทั้งขอบเขต กระบวนการตรวจและรายละเอียดที่ชัดเจนอาจเป็นเพราะว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีการรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชีมีมาตรฐานสูง รวมทั้งการปกป้องชื่อเสียงเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องร้องที่เกิดขึ้นในอนาคต

2. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีส่งผลให้ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ทราบถึงประเด็นการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในลักษณะใด เช่น ข้อความที่เปิดเผย จำนวนเรื่องที่เปิดเผย และสาระสำคัญของการเปิดเผยที่มากขึ้นมีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีให้เหมาะสม

3. การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม ทำให้ให้นักลงทุน ได้เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทราบถึงแนวโน้มของผลตอบแทนเกินปกติสะสม ในช่วงที่มีประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกซื้อหรือไม่เลือกซื้อหลักทรัพย์ที่อยู่ในช่วง

4. บริษัทสามารถทราบถึงแนวโน้มการตอบสนองต่อราคาตลาดในช่วงประกาศรายงานของ ผู้สอบบัญชีสามารถตัดสินใจเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้เหมาะสมเพื่อลดปัญหาการเกิด อัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น และเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลการดำเนินงานในการสร้างมูลค่าของกิจการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรเพิ่มตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เช่น การกำกับดูแลกิจการที่ดีการเติบโตของกิจการ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี รวมถึงประเด็นของการเปิดเผยเรื่องสำคัญ ในการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนทางการเงินของกิจการ

2. ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นของเรื่องและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเลือกมาสื่อสาร
ในย่อหน้าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบว่ามีความสำคัญอย่างไรทำไมเลือกสื่อสารกับผู้
งบการเงิน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกรียงไกร บุญเลิศสุทัย, ศิลปพร ศรีจันเพชร และอนูวัฒน์ ภัคดี. (2562). เรื่องสำคัญในการตรวจสอบบอกระไร. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 15 (45), 5-25.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). คุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(31).26-44.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). ประเด็นสำคัญและการประยุกต์แนวคิดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(32). 110-127.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). *งบการเงิน ปี 59 – ปี 61*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.set.or.th/set/commonslookup.do?msg=nf&language=th&country>
- ศุภฤติ สงวนชาติ, วรศักดิ์ ทูมมานนท์, และพงศ์พรต นัตราภรณ์. (2562). *การบัญชีขั้นสูง 1*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพันธ์ ทยานิธิ (2557). *การเปิดเผยข้อมูล : เมื่อมากอาจกลายเป็นน้อย*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.forbesthailand.com/commentariesdetail.php?did=44>
- ภัชรพรรณ กรรโณ และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2561). เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (KAM) กับการเปลี่ยนแปลงหน้ารายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีความท้าทายต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. [การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2558). เตรียมพบกับรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ (อีกแล้ว). *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 9(26). 12-19.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2560). เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ" ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 13(38). 22-37.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). *การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.fap.or.th/upload/9414/4x9uV7 CGE1.pdf>
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). *รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ของ IAASB กับ PCAOB ความเหมือนที่แตกต่าง*. สืบค้น 31 ตุลาคม 2560, จาก http://www.fap.or.th/images/column_1496714885/IAASB_PCAOB.pdf.

ภาษาต่างประเทศ

- ACCA. (2018). *Key audit matters: unlock the secrets of the audit*. Retrieved March 13, 2018.
from https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/professional-insights/Key-audit-matters/pi-key-audit-matters.pdf
- Ahmed, E. & Hamdan, A. (2015). The Impact of Corporate Governance on Firm Performance: Evidence From Bahrain Bourse. *Emerald Group Publishing Limited*.11(2), 21-37.
- American Institute of Certified Public Accountants. (2013). *Proposals to enhance the Auditor's report*. AICPA.
- Anne, M. T., Jaime, J. S., & Clive S. L. (2016). *Is the expanded model of audit reporting informative to investors*. Evidence from the UK
- Aoki, M. (1984). *The Co-operative Game Theory of the Firm*. Clarendon Press.
- Asare, S. K. & Wright, A. M. (2012). Investors, Auditors, and Lenders Understanding of the Message Conveyed by the Standard Audit Report on the Financial Statements. *Accounting horizons*, 26(2), 193–217.
- Barnett, M. L., & Salomon, R. M. (2012). Does it pay to be really good? Addressing the shape of the relationship between social and financial performance. *Strategic Management Journal*, 33(11), 1304-1320.
- Basu, S., (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting Economics*, 24, 3–37.
- Bédard, J., Besacier, N., & Schatt, A. (2014). *Costs and benefits of reporting key audit matters in the Audit report: The French experience*. Retrieved from http://www.isarhq.org/2014_downloads/papers/ISAR2014_Bedard_Besacier_Schatt.pdf
- Beadrd, J. et al. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards?, *American Accounting Association*, 30(2). 255 – 275.
- Bédard J, Gonthier-Besacier N, & Schatt A (2018) Consequences of justifications of assessments in French expanded audit reports. *Working paper*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.3175497>

- Brant, E. Christensen, S. M., & Christopher, J. W. (2014). Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision to Invest?. *American Accounting Association*, 33(4), 71–93.
- Brown, S. J., & Warner, J. B. (1980). Measuring security price performance. *Journal of Financial Economics*, 8, 205-258.
- Brown, S. J., & Warner, J. B. (1985). Using daily stock returns: The Case of event studies. *Journal of Finance Economics*, 14, 3-31.
- Bruynseels, L., & Cardinaels, E. (2013). The audit committee: Management watchdog or personal friend of the CEO? *The Accounting Review*, 89(1), 113-145.
- Carrington, T. (2014). *Revision. 2 ed.* Liber.
- Cheng, C. S., Hopwood, W. S., & McKeown, J. C. (1992). Nonlinearity and specification problem in unexpected earnings response regression model. *The Accounting Review*, 67, 579–598.
- Davis, J. H., Schoorman, F. D., & Donaldson, L. (1997). Toward a stewardship theory of management. *Academy of Management Review*, 22(1), 20-47.
- Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of Management Review*, 20(1), 65-91.
- Dyckman, T., Philbrick, D., & Stephen, J. (1984). A comparison of event study methodologies using daily stock returns: A simulation approach. *Journal of Accounting Research*, 22, 1-30.
- Eisenhardt, K.M. (1989). Agency Theory: An Assessment and Review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 57-74.
- Elad, F. L., & Bongbee, N. S. (2017). Event study on the Reaction of stock returns to acquisition. *International Finance and Banking*, 4, 33-43.
- Elizabeth, G. Kay, W. T. Maria, V. & Miguel, M. (2016). *Consequences of changing the auditor's report: Evidence from the U.K.*
- Elton, E. J., Gruber, M. J., Brown, S. J., & Goetzmann, W. N. (2010). *Modern Portfolio Theory and Investment Analysis, 8th I.S. edit*, Asia: John Wiley & Sons Ltd.
- EY. (2016). *Enhanced Auditor's reporting*.
- Fama, E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25(2), 383-417.

- FMA & EXP. (2017). *Key audit matters: A stock take of the first year in New Zealand*. Retrieved October 21, 2018. from <https://www.xrb.govt.nz/dmsdocument/2614>
- FRC (Financial Reporting Council). (2013). *International Standard on Auditing (UK and Ireland) 700: The independent auditor's report on financial statements*. FRC.
- FRC (Financial Reporting Council). (2015). *Extended auditor's reports: a review of experience in the first year*. FRC.
- Freeman, R.E (1984). *Strategic Management: A stakeholder Approach*. MA: Pitman.
- Freeman, R. E. (1994). The politics of stakeholder theory: Some future directions. *Business ethics quarterly*, 4 (4), 409-421.
- Freeman, R.E (2004). A Stakeholder Theory of Modern Corporations. *Ethical Theory and Business*, 7th edn.
- Freeman, R. N., Tse, S. Y., (1992). A nonlinear model of security price responses to unexpected earnings. *Journal of Accounting Research*, 30, 185–209.
- Friedman, A.L. and Miles, S. (2006). *Stakeholders: Theory and Practice*. Oxford University Press.
- Gold, A., Gronewold, U., & Pott, C. (2009). *Financial statement users' perceptions of the IAASB's ISA 700 unqualified auditor's report in Germany and the Netherlands. Summary report to the Auditing Standards Board, New York, and the International Auditing and Assurance Standards Board, New York*. Retrieved from http://www.ifac.org/system/files/downloads/Study_4_ASAB_Research_Report.pdf
- Gold, A., Gronewold, U., & Pott, C. (2012). The ISA 700 Auditor's Report and the Audit Expectation Gap – Do Explanations Matter?. *International Journal of Auditing* 16, 286-307.
- Gutierrez E, Minutti-Meza M, Tatum KW, & Vulcheva M (2018) Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 23, 1543–1587. Retrieved from, <https://doi.org/10.1007/s11142-018-9464-0>
- Hirshleifer, D., & Teoh S. H., (2003). Limited attention, information disclosure, and financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 36, 327–330.

- Huter, J. (1996). An Empirical Test of the Effect of Board Size on Firm Efficiency. *Economics Letters*, 54, 259-264.
- Hwang, B. H., & Kim, S. (2012). *Social ties and earnings management*. Retrieved July 4 2017, from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1215962
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2011). *Consultation Paper: Enhancing the Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change*.
International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2011). *Enhancing the value of auditor reporting: exploring options for change (Consultation Paper)*. May. Retrieved from https://www.ifac.org/system/files/publications/exposedrafts/CP_Auditor_Reporting-Final.pdf
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2015). *Auditor reporting – Key audit matters*. Retrieved from <https://www.ifac.org/publications-resources/auditor-reporting-key-audit-matters>
- International Federation of Accountants (IFAC). (2015). *Auditor Reporting – Key Audit Matters*. Retrieved from <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf>
- International Federation of Accountants (IFAC). 2015. *ISATM 700 (Revised), Forming an Opinion and Reporting on Financial Statements*. Retrieved October 15, 2018, from www.ifac.org/system/files/publications/files/Proposed%20ISA%20700%20%28Revised%29-final.pdf
- Jean, B. Paul, C. Reza, E. & Theodore, J. M. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards?, *American Accounting Association*. 30(2). 255–275.
- Jensen, M.C., & Meckling, W.H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305- 360.
- Kachelmeier, S. J., Schmidt, J. J., & Valentine, K. (2017). *The disclaimer effect of disclosing critical audit matters in the Auditor's report*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2481284
- Kim, Y., Park, M. S., & Wier, B. (2012). Is earnings quality associated with corporate social responsibility?. *The Accounting Review*, 87(3), 761-796.

- Klapper, L., Love. (2006). Corporate governance provisions and firm ownership: Firm-level evidence from Easter Europe. *Journal of International Money and Finance*.25, 249-444.
- Klausmeier, H. J., (1985). Educational Psychology. (5th Ed.). New York: Harper & Row.
- KPMG. 2017. *Key Audit Matters: Auditor's report snapshot 20 September 2017*. Retrieved October 20, 2018, from <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/au/pdf/2017/key-audit-matters-auditor-report-20-september-2017.pdf>
- Krishman, C. N. V., Ivanov, V. I., Masulis, R. W., & Singh, A. K. (2011). Venture capital reputation, post-IPO performance, and corporate governance. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 46(5), 1295-1333
- Lawrence, A., M. Minutti-Meza & Z. Ping. (2011). "Can big 4 versus non-big 4 differences in audit-quality proxies be attributed to client characteristics?" *Accounting Review* 86 (1), 259-286.
- Li H, Hay D, Lau D. (2018). Assessing the impact of the new auditor's report. *Working paper*. Retrieved from <https://doi.org/10.2139/ssrn.3120822>
- MacKinley, C. (1997). Event studies in economics and finance. *Journal of Economic Literature*, 35, 13-39.
- Moore, G., & Ronen, J. (1990). Asymmetric information and external auditing. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 234-242.
- Onokoya, A. B. & Fasanya, I. O., & Ofoegbu, D. I. (2014). Corporate Governance as Correlate for Firm Performance: A Pooled OLS Investigation of Selected Nigerian Banks. *The IUP Journal of Corporate Governance*. 13(1), 7-16.
- Payne, J. W., Bettman J. R., & Johnson E. J. (1993). The Adaptive Decision-Maker. *The Economic Journal*, 105(428), 235-238.

- Porter, B., Hogartaigh, & Baskerville, R. (2009). *Report on research conducted in the United Kingdom and New Zealand in 2008 investigating the audit expectation performance gap and users' understanding of, and desired improvements to, the auditor's report. Report prepared for AICPA's ASB and IAASB*. Retrieved from http://www.ifac.org/system/files/downloads/Porter_et_al_Final_Report_Combined.pdf
- Public Company Accounting Oversight Board. (2013). *Proposed Auditing Standards – The Auditor's Report on an Audit of Financial Statements when the Auditor Expresses an Unqualified Opinion; The Auditor's Responsibilities Regarding Other Information in Certain Documents Containing Audited Financial Statements and the Related Auditor's Report; and Related Amendments to PCAOB Standards*. PCAOB Release No. 2013- 005. Washington, D.C.
- Ratzinger-Sakel NVS, & Theis JC. (2018). *Does considering key audit matters affect auditor judgment performance*. Retrieved October 20, 2018, from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3003318.
- Reid, L. C., Carcello, J. V., Li, C., & Neal, T. L. (2017). *Impact of auditor and audit committee report changes on audit quality and costs: Evidence from the United Kingdom*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2647507
- Reid LC, Carcello JV, Li C, Neal TL (2018) Impact of auditor report changes on financial reporting quality and audit costs: Evidence from the United Kingdom. *Working paper*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2647507.
- Sami, H., Wang, J. T. & Zhou, H. (2011). Corporate Governance and Operating Performance of China Listed Firms. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20, 106 – 114
- Sirois, L. P., Bédard, J. & Bera, P. (2017). The Informational value of key audit matters in the Auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32, 141-162.
- Sorokina, N., Booth, D. E., & Thornton, Jr. J. H. (2013). Robust methods in event studies: Empirical evidence and theoretical implication. *Journal of Data Science*, 11, 575-606.

- Thompson, A. M., Schmidt, J. J., & Lennox, C. S. (2016). *Is the Expanded model of audit reporting informative to investors: Evidence from the UK*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2619785.
- Wallace, A.W. (1980). *The economic role of the audit in free and regulated markets*. Publishing Co.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1979). The demand for and supply of accounting theories: the market for excuses. *Accounting Review*, 273-305.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (2012a). *Auditor Reporting—Summary of Responses Relating to Auditor Commentary, 20121210- IAASB Agenda Item 6-A of the December 2012 IAASB Meeting 25*.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (2012b). *Invitation to Comment: Improving the Auditor's Report*. International Federation of Accountants.
- Carcello, Joseph V., Hermanson, Dana R., Neal, Terry L., & Riley Jr, Richard A. (2002). Board Characteristics and Audit Fees. *Contemporary Accounting Research*, 19(3), 365-384.
- Simunic, Dan A. (1980). The Pricing of Audit Services: Theory and Evidence. *Journal of Accounting Research*, 18(1), 161.
- Lifschutz, Jacobi, & Feldshtein. (2010). Corporate Governance Characteristics and External Audit Fees: A Study of Large Public Companies in Israel. *International Journal of Business and Management*, 5, 109-116.
- Jean C. Bedard, & Karla M. Johnstone. (2004). Audit Firm Portfolio Management Decisions. *Journal of Accounting Research*, 42(4), 659-690.
- Charles, Shannon L., Glover, Steven M., & Sharp, Nathan Y. (2010). The Association between Financial Reporting Risk and Audit Fees before and after the Historic Events Surrounding SOX. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 29(1), 15-39.
- Hay, David C., Knechel, W. Robert., & Wong, Norman. (2006). Audit Fees: A Metaanalysis of the Effect of Supply and Demand Attributes. *Contemporary Accounting Research*, 23(1), 141-191.

- Hackenbrack, Karl., & Knechel, W. Robert. (1997). Resource Allocation Decisions in Audit Engagements. *Contemporary Accounting Research*, 14(3), 481-499.
- Jamie, Pratt, & James, D. Stice. (1994). The Effects of Client Characteristics on Auditor Litigation Risk Judgments, Required Audit Evidence, and Recommended Audit Fees. *The Accounting Review*, (4), 639.
- Hardies, Kris., Breesch, Diane, & Branson, Joël. (2015). The Female Audit Fee Premium. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(4), 171-195.
- Goodwin-Stewart, J, & Kent, Pamela (2006). Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit. *Accounting & Finance*, 46(3), 387-404.
- Abbott, Lawrence J., Parker, Susan., Peters, Gary F, & Raghunandan, K. (2003). The Association between Audit Committee Characteristics and Audit Fees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22(2), 17-32.
- Rehm, W., Uhlaner, R, & West, A. (2012). "Taking a longer-term look at M&A value creation", *McKinsey Quarterly*. Retrieved January 2012, from http://www.mckinsey.com/insights/corporate_finance/taking_a_longer-term_look_at_m_and_a_value_creation.
- JPMorgan. (2019). Global M&A outlook: unlocking value in a dynamic market. Retrieved from <https://www.jpmorgan.com/jpmpdf/1320746694177.pdf>.
- Cogman, D. (2014). Global M&A: fewer deals, better quality. *McKinsey on Finance*, 50, 23-25.
- Alexandris, G., Mavrovitis, Ch.F, & Travlos, N. (2012). How have M&As changed? Evidence from the sixth merger wave, *The European Journal of Finance*, 18 (8).
- DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3 (3), 183-99.
- Cobbin, P. (2002). International dimensions of the audit fee determinants literature. *International Journal of Auditing*, 6 (1), 53-77.
- Hay, D., Knechel, W.R., & Wong, N. (2004). Audit fees: a meta-analysis of the effect of supply and demand attributes. *Working Paper SSRN, February*.

- Simunic, D.A. (1980). The pricing of audit services: theory and evidence. *Journal of Accounting Research*, 18 (1)161-90.
- Christensen, T.E., Cottrell, D.M., & Baker, R.E. (2014). *Advanced Financial Accounting*. 10th ed. McGraw-Hill.
- Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 277-298.
- Iatridis, George Emmanuel. (2012). Audit quality in common-law and code-law emerging markets: Evidence on earnings conservatism, agency costs and cost of equity. *Emerging Markets Review* 13, 101–17.
- Francis, Jere R., & Dechun Wang. (2008). The joint effect of investor protection and big 4 audits on earnings quality around the world. *Contemporary Accounting Research* 25, 157–91.
- Tsipouridou, Maria, & Charalambos Spathis. (2012). Earnings management and the role of auditors in an unusual IFRS context: The case of Greece. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 21, 62–78.
- Ajona, Laura Arnedo, Fermin Lizarraga Dallo, & Santiago Sanchez Alegria. (2008). Discretionary accruals and auditor behaviour in code-law contexts: An application to failing Spanish firms. *European Accounting Review*, 17,641–66.
- Alzoubi, Ebraheem Saleem Salem. (2016). Audit quality and earnings management: Evidence from Jordan. *Journal of Applied Accounting Research*, 17,170–89.
- Becker, Connie L., Mark L. DeFond, James Jiambalvo, & K.R. Subramanyam. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary Accounting Research* 15, 1–24.
- Francis, Jere R., & Jagan Krishnan. (1999). Accounting Accruals and Auditor Reporting Conservatism. *Contemporary Accounting Research* 16, 135–65.
- Lawrence, Alastair, Miguel Minutti-Meza, & Ping Zhang. (2011). Can Big 4 versus non-Big 4 differences in audit-quality proxies be attributed to client characteristics. *The Accounting Review* 86, 259–86.
- Francis, Jere R. (2004). What do we know about audit quality. *The British Accounting Review* 36, 345–68.

- Almulla, M. & Bradbury, M. E. (2018). *Auditor, Client, and Investor Consequences of The Enhanced Auditor's Report*. Retrieved January 15, 2020, from <https://www.researchgate.net>.
- Asare, S. K. & Wright, A. M. (2012). Investors, Auditors, and Lenders Understanding of the Message Conveyed by the Standard Audit Report on the Financial Statements. *Accounting horizons*, 26(2), 193–217.
- Beadrd, J. et al. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards, *American Accounting Association*, 30(2), 255 – 275.
- Bedard, J. Gonthier-Besacier, N. & Schatt, A. (2018). *Consequences of Justifications of Assessments in French Expanded Audit Reports*. Retrieved January 15, 2020, from <https://doi.org/10.2139/ssrn.3175497>.
- Brant, E. Christensen, S. M. & Christopher, J. W. (2014). Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision to Invest. *American Accounting Association*, 33(4), 71–93.
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *Study The Practice of Nursing Research: Conduct, critique & Utilization*. Retrieved January 15, 2020, from [https://www.scirp.org/\(S\(vtj3fa45qm1ean45vvffc255\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1575182](https://www.scirp.org/(S(vtj3fa45qm1ean45vvffc255))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1575182).
- DeAngelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183-99.
- Fama, E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25(2), 383-417.
- Ferreira, C. & Morais, A. I. (2020). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade & Finanças*, 31(83), 262-274.
- FMA & EXRB. (2017). *Key Audit Matters: A Stock Take of The First Year in New Zeala*. Retrieved January 15, 2020, from <https://www.xrb.govt.nz/dmsdocument/2614>.

- Financial Reporting Council. (2015). *Extended Auditor's Reports: a Review of Experience in The First Year*. Retrieved January 15, 2020, from <https://www.frc.org.uk/getattachment/561627cc-facb-431b-beda-ead81948604e/Extended-Auditor-Reports-March-2015.pdf>.
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2011). *Enhancing The Value of Auditor Reporting: Exploring Options for Change (Consultations Paper)*. Retrieved January 15, 2020, from https://www.ifac.org/system/files/publications/exposedrafts/CP_Auditor_Reporting-Final.pdf.
- International Federation of Accountants. (2015). *Auditor Reporting – Key Audit Matters*. Retrieved January 15, 2020, from <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf>.
- Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of The Firm: Managerial Behavior, Agency Costs, and Capital Structure. *Journal of Financial Economics*, 4(3), 73-109.
- Kitiwong, W. & Sarapaivanich, N. (2020). Consequences of The Implementation of Expanded Audit Reports with Key Audit Matters (KAMs) on Audit Quality. *Managerial Auditing Journal*, 35(8), 1095-1119.
- Kistana, G. L. (2016). *Factors Affecting Audit Fees in Private Commercial Banking Industries: In Ethiopia*. [Master's Thesis Addis Ababa University], Addis Ababa University.
- KPMG International Cooperative. (2017). *Key Audit Matters: Auditor's Report Snapshot 20 September 2017*. Retrieved January 15, 2020, from <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/au/pdf/2017/key-audit-matters-auditor-report-20-september-2017.pdf>.
- Lawrence, A., Miguel, M. M. & Ping, Z. (2011). Can Big 4 Versus Non-Big 4 Differences in Audit-Quality Proxies Be Attributed to Client Characteristics?. *The Accounting Review*, 86(1), 259–286.
- MacKinley, C. (1997). Event Studies in Economics and Finance, *Journal of Economic Literature*, 35(1), 13-39.

- Ozcan, A. (2021). What Factors Affect the Disclosure of Key Audit Matters? Evidence from Manufacturing Firms. *International Journal of Management Economics and Business*, 17(12), 149 – 161.
- Pinto, I. & Morais, A. I. (2019). What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30(2), 145-162.
- Sirois, L. P., Bedard, J. & Bera, P. (2017). The Informational Value of Key Audit Matters in The Auditor's Report: Evidence from An Eye-tracking Study. *Accounting Horizons*, 32(2), 141-162.
- Suttipun, M. (2020). Factors Influencing Key Audit Matters Reporting in Thailand. *Asian Journal of Accounting Perspectives*, 13(1), 26-39.
- Sorokina, N., Booth, D. E., & Thornton, Jr. J. H. (2013). Robust Methods in Event Studies: Empirical Evidence and Theoretical Implications. *Journal of Data Science*, 11(3), 575-606.
- Steenkamp, N., & Northcott, D. (2007). Content Analysis in Accounting Research: The Practical Challenges. *Australian Accounting Review*, 17(43), 12-25.
- Thompson, A. M., Schmidt, J. J., & Lennox, C. S. (2016). *Is The Expanded Model of Audit Reporting Informative to Investors: Evidence from The UK*. Retrieved January 15, 2020 from <https://pape>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ทาริกา เข้มชะมั่ง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544 บัณฑิตบัณฑิต คณะการบัญชี มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ศ. 2549 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชา
การบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

